

W.H. Russell Krimin sodassa 1854

”Rintamakirjeenvaihtajien isän” kirjoitusten todenmukaisuus

Tuomas Lahti

Pro gradu -tutkielma

Yleinen historia

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos

Humanistinen tiedekunta

TURUN YLIOPISTO

Toukokuu 2020

Turun yliopiston laatu järjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä

TURUN YLIOPISTO
Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos
Humanistinen tiedekunta

Lahti, Tuomas: W.H. Russell Krimin sodassa 1854, ”Rintamakirjeenvaihtajien isän” kirjoitusten todenmukaisuus.

Pro gradu -tutkielma, 88 s. Yleinen historia, toukokuu 2020.

Tiivistelmä:

W.H. Russell (1820--1907) kirjoitti The Times -lehdelle raportteja Krimin niemimaan tapahtumista vuosien 1854 ja 1855 aikana. Russellin kirjoitukset loivat brittiläiselle lukijakunnalle uudenlaisen todellisuuden, missä brittiarmeijan toiminnasta kirjoitettiin ulkopuolisen havainnoijan näkökulmasta. Tutkin hänen kirjoituksiensa antamaa kuvaa brittien sotaretkestä; saivatko aikalaiset Russellin kirjoituksista todenmukaisen käsityksen Krimin niemimaan tapahtumista? Tutkimuksen alkuperäislähteinä ovat Russellin The Timesissa julkaistut artikkelit, jotka koostuvat hänen raporteistaan Krimin niemimaalta. Rajasin aiheen syyskuusta joulukuuhun 1854. Käytin sisällön laadullista analyysiä vertailemalla hänen kirjoituksiaan tutkimuskirjallisuudessa esitettyyn tapahtumakuvaukseen ja muihin silminnäkijälähteisiin. Selvitin myös niiden laatimiseen ja julkaisemiseen liittyviä seikkoja, sekä mistä eroavaisuudet hänen kirjoitustensa ja muun aineiston kanssa voivat johtua.

Tutkimus osoitti, että Russell asetti myös rivisotilaat huomion kohteiksi komentajien ratkaisujen ja taktiikoiden rinnalla. Hän kirjoitti kaikesta, mitä havainnoi, kuten maastosta, sotilaiden mielialasta ja sattumanvaraisista tapahtumista. Kirjoituksissa on käytetty paljon ulkopuolisia lähteitä, joista ei ole mainintaa; kirjoitukset eivät ole yksinomaan hänen omia silminnäkijähavaintojaan. Näiden lähteiden luotettavuutta on mahdotonta jälkikäteen arvioida. Pyrkimyksenä raportoinnissa oli totuudenmukainen kerronta, jota rajoitti aistihavaintojen rajallisuus, huonot olosuhteet ja kiire. Myös Russellin oma maailmankuva ja asennoituminen näkyy kirjoituksissa. Raportit muuttuivat alkusyksyn innostuksesta orastavan talven sotaväsäsymykseen. Niiden tyyli vaihtelee isänmaallisesta hurmiosta alakuloiseen masennukseen. Hän pyrki rehellisyyteen, vaikka hänelle olisi ollut helpompaa vaieta havaitsemistaan epäkohdista.

Lyhyellä aikavälillä kirjoitusten merkittävyys oli niiden aikaansaama auttamishalu, joka johti esimerkiksi The Timesin järjestämään menestykselliseen keräykseen, sekä Florence Nightingalen lähteminen sairaanhoitajineen Scutarin sotilassairaalaan avustamaan haavoittuneita. Pitkällä aikavälillä merkittävyys oli uudenlainen toimittajan ja tiedotusvälineiden toimenkuva, sekä hallinnon havahtuminen uuden teknologian tuomiin haasteisiin. Uutisointi rintamalta oli saatava kontrolliin, ettei se haittaisi poliittisia tavoitteita. Russellin ansiosta armeijasta ja sodankäynnistä syntyi uudenlainen realistinen kuva, vaikka hänenkin kirjoituksissaan oli vielä runsaasti viktoriaaniselle ajalle ominaista sankarimyytin ihannointia.

Asiasanat: 1854-The Times-John Thadeus Delane-William Howard Russell-sotakirjeenvaihtaja-rintamakirjeenvaihtaja-rintamakirjeenvaihtajien isä-lehdistönvapaus-Iso-Britannia-viktoriaaninen aika-Krimin sota-brittiarmeija-lordi Raglan-Alma-Sevastopolin piiritys-Balaklava-Inkerman.

Sisällysluettelo:

1. JOHDANTO	
1.1 Tutkimuksen esittely.....	1
1.2 The Times.....	5
1.3 Alkuperäislähdemateriaali.....	7
1.4 Tutkimuskirjallisuus.....	9
2. W.H.RUSSELL JA MUUT TOIMIJAT KRIMILLÄ.....	13
2.1 Tilanne syksyllä 1854.....	13
2.2 Ison-Britannian joukot Krimillä.....	15
2.3 W.H. Russell.....	19
2.4 Tiedotusvälineiden rooli Krimin sodassa.....	24
3. SAAPUMINEN JA MAIHINNOUSU.....	28
3.1 <i>The British Expedition</i> (The Times 21.9.1854).....	29
3.2 <i>The British Expedition</i> (The Times 2.10.1854).....	31
4. ALMAN TAISTELU.....	36
4.1 <i>The Battle of Alma</i> (The Times 10.10.1854).....	37
4.2 <i>The Crimea</i> (The Times 11.10.1854).....	45
4.3 <i>The British Expedition</i> (The Times 20.10.1854, 23.10.1854).....	46
5. BALAKLAVAN TAISTELU.....	50
5.1 <i>The Operations of the Siege</i> (The Times 14.11.1854).....	51
5.2 Kevyen prikaatin rynnäkö.....	56
6. INKERMANIN TAISTELU.....	65
6.1 <i>The War</i> (The Times 23.11.1854).....	67
6.2 <i>The Battle of Inkermann</i> (The Times 1.12.1854).....	71
6.3 <i>The Battle of Inkermann</i> (The Times 4.12.1854).....	75
7. LOPUKSI.....	80

1. JOHDANTO

1.1 Tutkimuksen esittely

Kenraaleja paremmin Krimin sodasta muistetaan The Times -lehden rintamakirjeenvaihtaja William Howard Russell sekä sairaanhoidon uranuurtaja Florence Nightingale. Brittiläisten joukkojen karut olosuhteet sotatoimialueella tulivat suuren yleisön tietoon Russellin kirjoittamien silminnäkijähavaintojen johdosta, jotka julkaistiin The Times -lehdessä. Tämä tutkielma käsittelee Russellin työtä Krimillä kampanjan alkuvaiheiden aikana vuoden 1854 syyskuusta marraskuuhun.

Kaikki merkittävät sanomalehdet Lontoossa lähettivät toimittajia sotänäyttämölle. The Timesin toimittajakunta oli laajin ja jakaantui eri alueille, missä sotaa käytiin. Russell lähetettiin Krimille.¹ The Timesin uutisointi sai ihmiset kannattamaan tai vastustamaan Britannian osallisuutta Krimin sodan kaltaisissa ponnistuksissa. The Timesissa julkaistujen W.H. Russellin kirjoitusten merkitys mielipiteenmuodostuksessa oli huomattava, ja häntä on pidetty ”rintamakirjeenvaihtajien isänä”.²

Sodan pääasialliset osapuolet olivat Turkki, Iso-Britannia ja Ranska, jotka olivat liittoutuneet Venäjää vastaan. Vaikka sotaa käytiin useilla näyttämöillä Euroopassa, on sota profiloitunut juuri Krimin niemimaan tapahtumiin 1854–1855. Aikalaiset eivät kutsuneet konfliktia Krimin sodaksi, vaan termi vakiintui vasta toisen maailmansodan jälkeisessä historiantutkimuksessa.³ Krimillä taisteltiin Venäjän Sevastopolin laivastotukikohdan hallinnasta, jota liittoutuneet piirittivät. Russell matkusti Krimillä Ison-Britannian armeijajoukkojen mukana brittiläisen sanomalehden toimeksiannosta, joten käsittelen aihetta Ison-Britannian näkökulmasta.

Krimin sodan aikana Yhdistyneessä kuningaskunnassa elettiin viktoriaanista aikaa. Aikakauden Englannista syntyvät stereotyyppiset mielikuvat liittyvät jyrkkään luokkajakoon, käyttäytymiskulttuuriin ja skandaaleihin. Sanomalehdistön nousu ja sananvapaus eivät ajanjaksosta välttämättä nouse mieleen. Lehdistöllä oli edellytykset

1 Mathews 1957, 63-64.

2 Mathews 1945, sähköinen lähde.

3 Ponting 2004, vii.

toimia itsenäisesti, vaikka sananvapaus oli sidottu aikakautensa arvomaailmaan ja maailmankuvaan.⁴

Viktoriaanisen ajan sodaksi Krimin sota on erikoisasemassa Ison-Britannian historiassa. Isossa-Britanniassa oltiin totuttu lyhytkestoiisiin voittoisiin sotiin, ja myös Krimiltä odotettiin nopeaa voittoa. Waterlooista lähtien maa oli ollut voittoisa ympäri maailmaa käydyissä siirtomaasodissa.⁵ Brittiläisen imperiumin laajetessa ja kasvattaessa globaalia vaikutusvaltaansa joutui se nyt kuitenkin sotimaan tasaveroista eurooppalaista kilpailijaa vastaan liitossa vanhan perivihollisensa Ranskan kanssa.⁶ Myös nopea tekninen kehitys oli aikakaudelle leimaavaa. Krimin sodassa esille nousivat höyrylaivat, lennätin, valokuvaus sekä uudet nopeat painokoneet. Tekninen ja yhteiskunnallinen kehitys etenivät nopeammin, kuin valtaapitävät ja viranomaiset kykenivät omaksumaan. Tämä näkyi erityisesti uutisoinnissa. Russellin raportit, joissa kuvattiin yksityiskohtaisesti joukkojen huonoja oloja sekä sodan julmuuksia, herättivät sotilaiden omaisissa suurta huolta.⁷ Nopean uutisoinnin synnyttämä tilanne oli paitsi lukijoille myös poliitikoille uusi. Kotirintaman muodostuminen osaksi sodankäyntiä oli ennen kokematon, ja Ison-Britannian hallitus joutui huomioimaan lehdistön vaikutuksen sota-ajan päätöksissään. Siten lehdistösensuuri ja sotapropaganda hahmotettiin tarpeellisiksi politiikan välineiksi myöhemmissä sodissa, kun Krimin sodan aikana lehdistö sai vielä kirjoittaa vapaasti.⁸

The Times kirjoitti Krimin sodasta sensuurista, poliittisista ja taloudellisista sidonnaisuuksista vapaana, mistä saa kiittää päätoimittaja John Thadeus Delanea. Hän olisi voinut valita myös hallinnon kannalta helpomman asennoitumisen Krimin niemimaan kampanjaan ilman, että mikään merkittävä toimija olisi tullut häntä moittimaan.⁹

Julkisen sensuurin puutteen takia on ajateltu, että Krimin sodan aikainen lehdistö on ollut vapaa kirjoittamaan asioista totuudenmukaisesti. Lehtien päätoimittajien rooli toimituksellisissa kysymyksissä yhdessä lehden yleisen linjan kanssa ovat kuitenkin

4 Knight 1999, 10-16.

5 Sweetman 1971, 194-198.

6 Knight 1999, 23-24.

7 Greenough 2008, 19.

8 Furneaux 2016, 154-155; Knightley 1975, 15-17.

9 Woods/Bishop 1985, 82-85.

saattaneet vaikuttaa lehdissä esiintyvään kirjoitteluun. Selvitän tutkimuksessani, saivatko aikalaiset Russellin kirjoitusten pohjalta totuudenmukaisen kuvan Krimin niemimaan tapahtumista vai onko Russellin artikkeleista välittynyt kuva jollain lailla väärittyä – ja jos on, niin miten ja miksi.

Vastaan näihin kysymyksiin käyttämällä alkuperäislähteinä Russellin Krimin niemimaan -kampanjan aikana laatimia kirjoituksia. Kyetäkseni selvittämään minkälaisen kuvan Russell antoi tapahtumista, tutkin, miten hän laati raporttinsa, sekä analysoin niiden luonnetta, asiasisältöä ja paikkaansa pitävyyttä vertaamalla Russellin esittämää tapahtumakuvausta muihin silminnäkijäkuvauksiin ja myöhemmin laadittuun tutkimuskirjallisuuteen ja etsin mahdollisia eroavaisuuksia niiden välillä. Tutkimusmenetelmänä käytän siis artikkelien tarkkaa lähilukua ja vertailua. Vertailu ei ole helppoa, sillä Russellin tapahtumakuvauksen luotettavuuden arviointia hankaloittavat tutkimuskirjallisuudessa esiintyvät ristiriitaisuudet. Esimerkiksi komentajien toiminnasta taistelujen yhteydessä saattaa esiintyä toisistaan poikkeavia näkemyksiä. Myös arviot joukkojen määristä, kaatuneista ja haavoittuneista vaihtelevat tutkimusten välillä.

Historioitsija John Sweetman käsittelee *Uncorroborated Evidence, one problem about the Crimean War* -kirjoituksessaan Krimin sodan silminnäkijäkuvauksiin liittyviä ongelmia. Ihmisellä on taipumus yleistää omakohtainen kokemus koskemaan koko käsiteltävää asiaa ja liioitella oman työnsä merkitystä sekä sisällyttää toisenkäden lähteitä omiin kokemuksiinsa.¹⁰ Sekä Sweetman että sotahistorioitsija Brian Best arvioivat myös huonojen olosuhteiden vaikuttaneen Russellin kirjoitusten luotettavuuteen. Bestin mukaan Russell joutui toisinaan kirjoittamaan kynttilän valossa ja sekoittamaan itse ”mustetta” ruudista. Koska ylemmät upseerit olivat haluttomia yhteistyöhön, on hänen täytynyt käyttää tietolähteinään nuoria upseereita, ja tämä Sweetmanin mukaan todennäköisesti näkyi käsityksessä, joka Russellille syntyi tapahtumista. Sweetmanin katsoo Russellin olleen mahdottoman tehtävän edessä tietojensa luotettavuuden arvioinnissa, koska raportit piti saada ajoissa valmiiksi postilaivojen aikataulujen takia.¹¹ Russellin kohdalla Sweetmanin huomiot ovat

10 Sweetman 1971, 194-198.

11 Sweetman 1971, 194-198, Best 2016, 16.

mielenkiintoisia, sillä hän käsitteli kokemuksiaan sekä paikanpäällä että jälkikäteen. Lisäksi hän joutui työnsä takia jatkuvasti kirjaamaan ylös toisten ihmisten kokemaa.

Krimin sota tuntuu ensiajattelemalta loppuun käsitellyltä historian tutkimuksen kohteelta, joten perusteltua on kysyä, mihin tarvitaan uusi Krimin sotaa käsittelevä tutkimus? Krimin niemimaan kampanjasta laadittua tutkimuskirjallisuutta lukiessa Russell tulee väistämättä vastaan. Hänet mainitaan jokaisessa tutkimuksessa, ja häntä käytetään usein alkuperäislähteenä sodan tapahtumien yhteydessä. Russellin tapahtumakuvausta harvoin kyseenalaistetaan, vaan häntä pidetään luotettavana silminnäkijälähteenä. Hänen luotettavuuttaan tukee se seikka, että hän sai osakseen kritiikkiä jo aikalaisilta, jotka syyttivät häntä sotasalaisuuksien paljastamista viholliselle *The Times*issa julkaistujen raporttien kautta.¹² Se osoittaa selvästi, miten vakavasti hänen kirjoituksiinsa suhtauduttiin. Hänen kirjoitustensa väitetään vaikuttaneen kotirintaman mielipiteeseen siinä määrin, että se johti Ison-Britannian hallituksen kaatumiseen.¹³ Russellin kirjoitusten väitetään parantaneen brittisotilaiden oloja.¹⁴

Historioitsija Joseph Mathews arvioi niinkin varhain kuin 1957 kirjassaan *Reporting the Wars*, ettei Russellin asettaminen Krimin sodan tutkimuksessa keskiöön ole lainkaan niin järjetöntä, kuin se ensi ajattelemalta vaikuttaa.¹⁵ Russellista löytyy kaksi lyhyttä sekä yksi pitkä elämäkerta. Hänen kirjoitustensa lähdeauktoreiteettiin keskittyvää tutkimusta ei kuitenkaan ole juuri tehty lukuun ottamatta yksittäisiä huomautuksia hänen raporteissaan esiintyvistä virheistä. Tämän vuoksi Russellin ja hänen kirjoitustensa analysointi on hyvin perusteltua.

12 Mc Laughlin 2002, 49-51; Knightley 1975, 12-13.

13 Lalumia 1983, 33; Turner 2002, 12-14.

14 Best 2016, 31-32; Turner 2002, 12-14.

15 Mathews 1957, 59.

1.2 The Times

Sanomalehti oli Krimin sodan aikana ylivoimaisesti tärkein joukkotiedotusväline, ja The Times oli sanomalehdistä merkittävin; se oli Ison-Britannian ja koko maailman suurin sanomalehti. The Timesin levikki Krimin sodan aikana oli noin 40 000 lehteä päivässä, kun toiseksi suurimman kilpailijan levikki oli vain 7000.¹⁶ Edgertonin mukaan The Timesin levikki oli suurempi kuin sen kilpailijoiden yhteensä.¹⁷ Lehden päätoimittaja John Thadeus Delane oli Englannin vaikutusvaltaisimpia henkilöitä ja hänen johtamallaan julkaisulla oli huomattava poliittinen vaikutusvalta.¹⁸ The Timesin artikkelit vaikuttivat yhteiskunnallisen eliitin lisäksi kansan mielipiteeseen. Suhtautuminen sotaan oli Englannissa jakautunut, ja tämän suhteen The Times oli maltillinen julkaisu.¹⁹ Delane kuitenkin kirjoitti ennen Krimin niemimaan kampanjaa sotaisia pääkirjoituksia.²⁰ Russellin kirjoituksista tuli merkittäviä juuri niiden alustan eli The Times -lehden ja sen laajan levikin ja jakelukanavien ansiosta.

The Times oli 1854–1855 kaksitoistasivuinen julkaisu, mikä tarkoitti sen olevan myös sivumäärältään suurin Isossa-Britanniassa ilmestyvä sanomalehti. Osaltaan lehden pituutta selittää laajat mainostamiseen varatut osuudet: lehden neljä ensimmäistä ja kaksi viimeistä sivua. Rakenteeltaan The Times poikkesi nykyajan sanomalehtikäsitelmästä. Ensimmäisten sivujen mainosten jälkeen olivat vuorossa talousuutiset. Vasta tämän jälkeen oli vuorossa lehden ”etusivu”. Seuraavaksi lehden rakenne eteni vaihtelevasti. Seuraavat sivut käsittelivät kuningashuoneen virallisia tiedotteita (court circular), sähköuutisia ja tiedusteluraportteja, kirjeitä toimitukselle jne. Lehden pääkirjoitukset tai muut lehden toimittajatahon julkaisut seurasivat näillä sivuilla, mutta niidenkin järjestys vaihteli, eikä kirjoittajaa mainittu aina selkeästi. Uutiset ja ilmoitukset olivat lyhyitä, yleensä muutamien rivien mittaisia, ja ne oli ladottu painossa toinen toistensa perään siten, että nykyajan sanomalehteen tottuneelle lukijalle 1800-luvun puolivälin The Times vaikuttaa ensi katsomalla sekamelskalta. Tämän rakenteen puitteissa Russellin kirjoituksille annettiin huomattavan paljon tilaa, välillä jopa kokonainen sivu, mikä oli täysin poikkeuksellista.²¹

16 Best 2016, 12.

17 Edgerton 1999, 7; Knightley 1975, 4.

18 Torvinen 1982, 81.

19 Goldfrank 1994, 300.

20 Fletcher/Itshenko 2004, 47.

21 Markovits 2009, 25-26.

Russellin kirjoitukset eivät muistuttaneet normaalia uutisointia sodasta, vaan ne olivat tyyliään novellimaisia. Tähän tyylikeinon Yalen yliopiston englannin kielen professori Markovits kiinnittää huomiota. Russellin kirjoitukset päättyivät usein fiktiivisen jatkokertomuksen tapaisesti jännittävään tilanteeseen, joka takasi lukijakunnan mielenkiinnon seuraavaa ”kertomusta” varten.²² Russell ei keskittynyt vain taistelukuvauskuksiin, vaan kuvaili kaikkea mahdollista, mitä Krimin niemimaalla havainnoi: maastoa, säätilaa, joukkojen mielialaa, varustusta, satunnaisia hänen eteensä osuneita tapahtumia jne. Tältä osin tyyliä josta tulee mieleen matkakertomukset, jotka olivat suosittu kirjallisuuden laji 1800-luvulla.²³

Todistettavasti The Timesin uutisointia käytettiin vihollisen puolella tiedonkeruuseen, josta väitettiin koituneen vahinkoa brittijoukoille. The Times oli kirjoittanut laajasti liittoutuneiden ongelmista Varnassa, kuten koleraepidemiasta. Tämä tieto saattoi vaikuttaa venäläisten Krimin joukkojen komentaja Menshikoviin, joka ei uskonut liittoutuneiden hyökkäävän Krimille ongelmiansa takia.²⁴ Russellin raportit alkoivat heti sodan alkumetreillä herättää huolta ja närkästystä sekä siirtoarmeijan päämajassa että sotaministeriössä Lontoossa. The Timesin pääkirjoituksessa 21.10.1854 puolustettiin Russellin kirjoitusten julkaisua:

The letters of our special correspondent from the scene of war, although naturally a few days in arrear of those leading communications which reach us through the agency of the telegraph, are always replete with interest, and are calculated indeed to serve far more important purposes than those of momentary amusement. In these circumstantial descriptions of an eye-witness-in these details of actual experience and personal observation, we obtain an inexhaustible source of information...we not only learn, step by step, what the army really did, and where it went...²⁵

Vaikka kirjoittajaa ei tässä pääkirjoituksessa mainittu, se oli epäilemättä Delanen käsialaa. Kaupallisten intressien lisäksi sitaatissa voi nähdä Delanen jo ennen Krimin sotaa muotoileman periaatteen, jonka mukaan lehdistö vastaa sisällöstään lukijoille, ei hallitukselle. Tästä muodostui myöhemmin journalistinen peruseriaate vapaan lehdistön maissa.²⁶ Näin ollen Russellin kirjoitusten julkaisua puolustaessaan Delane puolusti samalla sanomalehdistön asemaa, josta Delanen päätoimittajakautena

22 Markovits 2009, 26.

23 Markovits 2009, 35-36.

24 Palmer 1987, 84-87.

25 The Times 21.10. 1854, 6.

26 Torvinen 1982, 81-82; Louw 2005, 60-62.

muotoutui käsite ”neljäs valtiomahti”.²⁷ Turhaan hän ei puolustanut lehtensä linjaa, sillä Krimin sodan aikainen lehdistövapaus joutui myöhemmin koetukselle juuri sodasta opittujen asioiden takia: lehdistösensuurin ja sotapropagandan tarpeellisuus alettiin ymmärtää.²⁸

1.3 Alkuperäislähdemateriaali

Russellin kirjoitukset löytyvät The Times -lehden arkistosta, jonne on digitoitu alkuperäisasussaan kaikki lehden numerot Krimin sodan ajalta, erikoispainoksia lukuun ottamatta. Käytän alkuperäislähteenä Russellin kirjeiden The Timesissa julkaistuja versioita.²⁹ Käyttämiäni suoria lainauksia Russellin kirjoituksista en suomenna, jottei niiden alkuperäinen luonne vaarantuisi.

Russellin kirjoitukset Krimin niemimaalta on myös koottu kirjaan *Eyewitness accounts: Battles of the Crimean War*.³⁰ Russell kirjoitti itse kirjaansa esipuheen ja kävi joitain sotaan liittyviä asioita läpi, kuten lyhyesti sotaa edeltäneitä tapahtumia ja aikakauden geopoliittista tilannetta. *The Eyewitness Accounts: The Battles of the Crimean War* -kirja perustuu ensimmäisen kerran vuonna 1858 julkaistuun *The British Expedition to the Crimea* -kirjaan,³¹ jonka etusivulla mainitaan sen sisältävän runsaasti uutta materiaalia ja lisäyksiä.³² Nämä huomiot on siis kirjoitettu vasta sodan jälkeen. Russell taustoitti näin kirjoittamiaan raportteja, jotka alkavat seuraavissa luvuissa, sekä sisällytti kirjaan pohdintaa sodasta, työstään ja sen merkityksestä. Kirjaan tehdyt sodanjälkeiset lisäykset tuovat lisää tietoa tapahtumiin mutta eivät oleellisesti muuta kampanjan alkupuoliskon asiasisältöä. Sodasta muodostuu kirjasta yhtenäisempi käsitys kuin The Timesissa julkaistuihin kirjoituksiin.

Kirja ei tämän tutkimuksen kannalta ole alkuperäislähteenä yhtä hyvä kuin The Timesissa julkaistut artikkelit. Russell editoi sodan jälkeen kirjoituksiaan ja teki niihin lisäyksiä. Hän myös poisti joitain kohtia, jotka The Times julkaisi. Myös The Times on saattanut editoida Russellin kirjeistä koostuvia artikkeleita ennen julkaisua. Kirjaan

27 Louw 2005, 61.

28 Furneaux 2016, 154-155; Knightley 1975, 15-17.

29 The Times 21.9.1854-4.12.1854, The Times Digital Archive.

30 Russell, W.H. 1858: *Eyewitness accounts: Battles of the Crimean War*.

31 Russell, W.H. 1858: *The British Expedition to the Crimea*.

32 Russell 1858, 5.

tehdyistä muutoksista on vaikea päätellä, perustuvatko ne Russellin muistikuviiin tapahtumista vai muistiinpanoihin Krimin niemimaalta vai lisäsikö hän kirjaan kohtia, joita The Times oli editoinut. Näitä kysymyksiä tutkin vertailemalla The Timesin ja Russellin kirjan versioita keskenään. On kuitenkin todennäköistä, ettei kirjoitusten asiasisältöä juuri editoitu The Timesin toimituksen puolesta, vaan myöhemmät muutokset Russell teki itse. Oliver Woodsin ja James Bishopin teoksessa *The Story Of the Times – Bicentenary Edition 1785–1985* kerrotaan, ettei Russell ollut tyytyväinen Balaklavan taistelusta laatimaansa raporttiin ja siksi teki siihen korjauksia myöhemmässä elämässään.³³ Balaklavassa Russell sai kirjoittaa rauhassa ja hyvissä olosuhteissa. Jos hän ei ollut tyytyväinen tähän raporttiin, tuskin hän oli myöskään kiireessä ja vaarallisissa olosuhteissa laadittuihin kirjoituksiinsa.

Russell oli ahkera kirjoittaja, ja hänen kirjoituksensa ajoittuvat miltei kahden vuoden ajanjaksolle. Lähdemateriaalin suuren määrän takia kaikkia hänen kirjoituksiaan ei voi tähän työhön sisällyttää. Siksi rajaan aiheen Krimin niemimaan kampanjan alkuosioon ja tämän alkuosion olennaisimpiin kirjoituksiin. Tässä aineistossa tulee ilmi pääosin kaikki ne seikat, jotka tekivät Russellin kirjoituksista merkittäviä ja joita tutkimalla voidaan päästä tutkimukselle asetettuihin tavoitteisiin. Tutkimus alkaa liittoutuneiden maihinnoususta Krimin niemimaalle syyskuussa 1854 ja päättyy saman vuoden marraskuussa käytyyn Inkermanin taisteluun, joka oli monella tapaa sodan käännekohta. Brittien asemasodan aikaiset ongelmat talven tulon myötä alkoivat, eikä pahoihin ongelmiin ajautuneet osapuolet enää tehneet suuria hyökkäyksiä. Russell myös poistui väliaikaisesti Krimiltä joulukuussa loman viettoon. Työni aikarajauksen aikana The Timesissä julkaistiin 15 Russellin kirjeisiin perustuvaa artikkelia, jotka Russell itse lajitteli jälkikäteen aihekokonaisuuksiksi kirjaansa.³⁴ Tätä jakoa käytän myös luvussa kolme.

Muina alkuperäislähteinä käytän kirjoituksia samoista tapahtumista, joita Russell selostaa, ja joista kolme on koko tutkimusjakson kattavaa silminnäkijäkuvausta. Kenraalimajuri John R. Hume kirjoitti sodasta muistelmat *Reminiscences of the Crimean Campaign with the 55th regiment*.³⁵ Kirja perustuu hänen päiväkirjaansa, ja se kertoo rykmentistä, josta Russell raportoi taistelujen yhteydessä. Toinen vastaava teos

33 Woods/Bishop 1985, 77-78.

34 Russell 2014 (1858), 5; The Times 21.9.1854 – 4.12.1854.

35 Hume 1894.

on amiraali sir Leopold George Heathin *Letters from the Black Sea during the Crimean war 1854–1855*.³⁶ Tämä kirja on kokoelma laivastoupseerina Krimillä toimineen Heathin kotiväelleen kirjoittamista kirjeistä, joissa hän selosti sodan aikaisia tapahtumia. Kolmas samankaltainen kirjeisiin perustuva silminnäkijäkuvaus on everstiluutnantti Gerorge Frederic Dallasin kirjeistä tehty kokoelmateos *Eyewitness in the Crimea: the Crimean War Letters of Lt.Col. George Frederick Dallas*, jonka on toimittanut Michael Hargreave Mawson.³⁷ Lisäksi käytän neljää kokoelmateosta, joihin on koottu lukuisia irrallisia silminnäkijäkuvauksia, joita on julkaista maakunta- tai aikakauslehdissä sodan aikana tai myöhemmin.³⁸ Kokoelmateokset sisältävät myös useita kirjeitä, joita sotilaat ovat laatineet Krimiltä kotiväelleen. Ne eivät muodosta koko tutkimusjakson kattavaa kokonaisuutta, vaan ne ovat yksittäisiä tapahtumakuvauksia, joita vertailen niiden liittyessä Russellin tapahtumakuvauksiin.

1.4 Tutkimuskirjallisuus

Russellin ja The Timesin uutisointi ei ole kokonaan tutkimatta, päinvastoin. Tutkimuskirjallisuutta Krimin sodasta on niin paljon, ettei sitä kaikkea kykene käymään läpi. Joissain tutkimuksissa tapahtumia analysoidaan sodanjohdon näkökulmasta, toisissa taas rivisotilaiden ja siviiliväestön. Sotaa myös tarkastellaan siihen osallistuneiden tahojen erillistavoitteiden kautta. Krimin niemimaan tapahtumia ja Sevastopolin piiritystä käsittelevissä tutkimuksissa Russell ja The Times tulevat poikkeuksetta esiin.

Sotahistorian puolella Russell mainitaan lähes jokaisessa Krimin niemimaan tapahtumia käsittelevässä teoksessa, jotka tätä tutkimusta tehdessäni kävin läpi. Tutkimuksen keskiöön hänen kirjoituksensa eivät nouse yhdessäkään aihepiirin kirjassa. Hänet mainitaan ohimennen, ja hänen kirjoituksiaan lainataan paikoin, silloin kun niiden sisältö liittyy käsiteltävään asiaan. Russellin tekstien luotettavuutta ei syvällisesti pohdita muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta.

36 Heath 1897.

37 Mawson 2001.

38 Dawson 2017, Mawson 2015, Dawson 2014, Knight 1999.

Krimin sodasta myös tuotetaan jatkuvasti uutta tutkimusta ja pääsääntöisesti aihepiiri liittyy siis sotahistorian tutkimukseen. Sotahistoria jaetaan nykyään karkeasti uuteen ja vanhaan sotahistoriaan, ja sama teos saattaa edustaa myös molempia suuntauksia. Uudella sotahistorialla tarkoitetaan toisen maailmansodan jälkeistä historian tutkimuksen kohteiden ja metodien laajentumista uusille alueille, joka myös sotahistorian saralla merkitsi monitieteellistymistä, ja tutkimuksen laajentumista koskemaan laaja-alaisesti kaikkia tekijöitä ja toimijoita, joita sota kosketi. Kun ”vanha” sotahistorian traditio keskittyi varsinaisiin taistelukupvauksiin, sotilastaktiikoihin ja komentajien päätöksiin, ”uusi” sotahistoria huomioi myös rintaman ulkopuolisia tekijöitä, kuten esimerkiksi siviiliväestön kokemuksen tai rivisotilaiden psykologian tutkimuksen.

Russellista itsestään tutkimuskirjallisuutta ei ole paljoa. Hänestä on kuitenkin kirjoitettu kaksi elämäkertaa. John Atkinsin kirjoittamassa bibliografiassa *Russell, sir William Howard (1820-1907)*³⁹ käydään melko lyhyesti Russellin elämänvaiheet läpi. Alan Hankinsonin kirjassa *Man of wars, William Howard Russell of the Times*⁴⁰ -kirjassa hänen toimintaansa perehdytään perusteellisemmin. Tästä huolimatta Hankinson ei juurikaan käsittele Russellin kirjoitusten lähdeauktoriiteettia tämän tutkimuksen aikajaksolla mutta taustoittaa hänen elämäänsä ja toimintaansa ennen Krimille siirtymistä. Hankinson kutsuu Russellia ”viktoriaanisen ajan miehen ilmentymäksi”.⁴¹

Uuden sotahistorian lähestymistapaa aiheeseen käyttää Kalifornian yliopiston *University Professor* Robert B. Edgerton. Kirjassaan *Death Or Glory: The Legacy Of The Crimean War*⁴² hän käsittelee aihetta antropologian ja käyttäytymistieteiden näkökulmasta korostaen rivimiesten ja siviiliväestön kokemusta. Cardiffin yliopiston englantilaisen kirjallisuuden professori Holly Furneauxin *Military Men of Feeling - Emotion, Touch, and Masculinity in the Crimean War*⁴³ -kirjassa tutkitaan viktoriaanisella ajalla brittiläisestä sotilaasta muodostettua karikatyyriä. Krimin sotaa tutkinut Swansea yliopiston *reader*, historioitsija Clive Ponting on harvoja, joka mainitsee epäilynsä Russellin tekstien luotettavuudesta.⁴⁴ Myöskään Ponting ei ole varsinainen sotahistorioitsija, ja hän pyrkii tuomaan esille totutusta poikkeavaa

39 Atkins 1912.

40 Hankinson 1982.

41 Hankinson 1982, 1.

42 Edgerton 1999.

43 Furneaux 2016.

44 Ponting 2004, X.

näkökulmaa sodan tapahtumiin. Kirjassaan *The Crimean War - The Story Behind the Myth*⁴⁵ hän kiinnittää huomiota samaan asiaan, joka lukijalle tulee väistämättä mieleen: miten Russell kykeni havainnoimaan kaiken kirjoittamansa? Ponting kuitenkin mainitsee asian sivulauseessa ja käyttää Russellin silminnäkijähavaintoja tutkimuksessaan läpi kirjan. Pontingin kirjaan on koottu useiden eri henkilöiden silminnäkijäkuvauksia Krimin taisteluista. Muita keskeisiä käyttämiäni lähteitä Krimin tapahtumien vertaamisessa Russellin teksteihin on Royal Society of Edinburghissa toimineen sotahistorioitsija Trevor Royalen kirja *Crimea: The Great Crimean War, 1854–1856*⁴⁶, sekä kahden sotahistorioitsijan Ian Fletcherin ja Natalia Ishchenkon yhteisteos *The Crimean War: a Clash of Empires*⁴⁷. Tämän tutkimuksen tekee mielenkiintoiseksi se, että siinä verrataan brittien ja venäläisten sotakokemusta keskenään. Sotahistorioitsija Brian Bestin *Fighting for the News*⁴⁸ käsittelee rintamakirjeenvaihtajien historiaa. Tässä yhteydessä Best käsittelee Russellia kahden luvun verran. Vanhempaa sotahistorian tutkimusta edustaa Philip Warner, joka myöskin arvioi Russellia kriittisesti muttei muutoin kiinnitä Russelliin suurta huomiota. Hänen kirjansa *The Crimean War -Reappraisal*⁴⁹ on uudemmassa tutkimuksesta poiketen tietokirjamainen selostus ja melko tiivistetty kuvaus sodan tapahtumista. Hieman vastaava tiivis ja selkeä kuvaus Krimin sodasta on historioitsija Alan Palmerin *The Banner of Battle*.⁵⁰

Tutkimuksen aihepiiri liittyy myös media- ja kulttuurintutkimuksen alalle. Krimin sodan yhteydessä sotahistoria ja mediatutkimus kohtaavat toisensa. Sunday Timesin kirjeenvaihtajana työskennellyt Phillip Knightley on koonnut kirjaansa *The First Casualty -The War Correspondent as Hero, Propagandist, and Myth Maker from the Crimea to Vietnam*⁵¹ useiden sotakirjeenvaihtajien lyhyet historiikit. Vaikka kirjassa arvioidaan sotakirjeenvaihtajien luotettavuutta, Russellin kirjoituksia Knightley ei juurikaan käsittele, vaan toteaa hänen kirjoitustensa olleen totuudenmukaisempia kuin mikään aikaisempi julkisuuteen tuotettu kerronta.⁵² Yalen yliopiston englannin kielen professori Stefanie Markovits käsittelee kirjassaan *The Crimean War in the British*

45 Ponting 2004.

46 Royale 1999.

47 Fletcher/Ishchenko 2004

48 Best 2016.

49 Warner 1972.

50 Palmer 1987.

51 Knightley 1975.

52 Knightley 1975, 5.

Imagination ⁵³ runsaasti William Russellia tekstianalyysin kannalta. Hän kiinnittää huomiota Russellin tekstien luomaan todellisuuskuvaan, kuitenkin arvioimatta sisällön paikkaansa pitävyyttä sen kummemmin. Kahden The Timesissa työskennelleen toimittajan, Oliver Woodsin ja James Bishopin, *The Story of the Times – Bicentenary Edition 1785–1985*⁵⁴ -kirjassa taustoitetaan The Timesin ja Russellin toimintaa sodan aikana.

53 Markovits 2009.

54 Woods/Bishop 1985.

2. W.H.RUSSELL JA MUUT TOIMIJAT KRIMILLÄ

2.1 Tilanne syksyllä 1854

Krimin niemimaalla alettiin sotia syyskuussa 1854, kun Venäjää vastaan liittoutuneet Turkki, Iso-Britannia ja Ranska hyökkäsivät siirtoarmeijoidensa turvin Krimille. Taistelujen kohde oli Venäjän Sevastopolin laivastotukikohta, jolla oli suuri strateginen merkitys. Sevastopolin valtaaminen oli alusta saakka liittoutuneiden tavoitteena, ja käytännössä kaikki niemimaan tapahtumat sodan aikana liittyivät tähän päämäärään.⁵⁵

Sodan syyt liittyivät aikakauden suurvaltapolitiikkaan ja Euroopan voimatasapainoon. Alkujaan kyse oli lähinnä Venäjän ja Ottomaanien valtakunnan välisistä kiistoista. Venäjä vaati tsaarinsa tunnustamista kaikkien kristillisten ortodoksien suojelijaksi, mutta todellisuudessa Venäjä halusi lisätä vaikutusvaltaansa Välimeren alueella. Ottomaanien valtakunnalla taas oli lukuisia sisäisiä ongelmia, eikä se kaivannut niitä lisää. Heinäkuussa 1853 Venäjä miehitti Moldavian ja Valakian, minkä seurauksena Ottomaanien valtakunta julisti sodan Venäjälle lokakuussa. Kiistat eskaloituivat, kunnes Venäjä marraskuun lopulla 1853 tuhosi ottomaanien laivaston Pohjois-Turkissa sijaitsevassa Sinopessa. Maaliskuun lopulla 1854 Iso-Britannia ja Ranska julistivat sodan Venäjälle.⁵⁶

Edgertonin mukaan länsimaita ei tietenkään kiinnostanut Ottomaanien valtakunnan ongelmat, vaan ne sotivat omien intressiensä takia.⁵⁷ Isoa-Britanniaa huolesti koko Välimeren alueen voimatasapaino ja sen laivaston toimintakyky alueella. Ranskassa taas elettiin Napoleonin sotien jälkeistä aikaa, ja se halusi palauttaa vanhan sotilasmahtinsa ja suurvalta-asemansa.⁵⁸ Ranskan tarpeet olivat enemmän henkisiä, kun taas muiden osapuolten tavoitteet olivat konkreettisempia. Kaiken kaikkiaan konfliktia leimasivat alusta alkaen epäselvät tavoitteet ja huono valmistautuminen. Oxfordin yliopiston maineikas 1800- ja 1900-luvun Ison-Britannian diplomatiaan erikoistunut historioitsija A.J.P. Taylor arvioi teoksessaan *The Struggle for Mastery in Europe 1848–1918* että Isolle-Britannialle joutuminen sotaan Venäjää vastaan oli yllätys.⁵⁹

55 Arnold 2002, xix- xxiii.

56 Warner 1972, 10-12.

57 Edgerton 1999, 165-168.

58 Arnold 2002, xix- xxiii.

59 Taylor 1954, 63-67.

Iso-Britannia oli kuitenkin varautunut laajaan konfliktiin jo kuukausia ennen päätöstä siirtää joukot Krimille. Venäjän perääntyessä Tonavalta turkkilaisille kärsittyjen tappioiden jälkeen tehtiin päätös hyökkäyksestä Krimille, tavoitteena Sevastopolin valtaus ja Venäjän Mustanmeren laivaston tuhoaminen. Mistään yllätyksestä ei vuoden 1854 heinäkuussa voitu enää puhua Ison-Britannian ja Ranskan päättäessä hyökätä Krimin niemimaalle. Warner tiivistää Ison-Britannian motivaatioksi sen Lähi-Idän kautta Intiaan kulkevien yhteyksien vaarantumisen Venäjän toiminnan takia.⁶⁰

Sodasta muodostui varsinainen kärsimysnäytelmä sotineille osapuolille, missä ei sinällään ollut mitään uutta.⁶¹ Tekniset innovaatiot tekivät sodasta erilaisen aikaisempiin sotiin verrattuna. Höyrylaivojen ansiosta meriteitse kyettiin siirtämään valtavia armeijoita.⁶² Toinen mullistava muutos oli tiedonvälitys. Tämän mahdollistivat nopeat lennätinyhteydet ja kehittyneet painokoneet, joiden ansiosta kirjeenvaihtajien raportit päätyivät lehtien sivuille ja yleisön tietoisuuteen aikaisempaan verrattuna nopeasti.⁶³

Syitä huonoihin oloihin oli lukuisia, kuten poikkeuksellisen kylmä talvi, joka alkoi vaikuttaa Krimin olosuhteisiin pian Sevastopolin piirityksen alkamisen jälkeen. Mustallamerellä alkoi myrskyä ja lämpötila painui välillä nollan alapuolelle. Huonosti kesäsotaan varustautuneet brittijoukot joutuivat selviämään talviolosuhteissa. Kylmyys pahensi entisestään sotilaita piinanneita kulkutautiepidemioita. Lääkintäjoukot olivat huonosti organisoituja, ja niitä vaivasi muun armeijan tapaan miehistö- ja materiaalipula. Materiaalipulaa taasen pahensivat syys- ja talvimyrskyt, joitten seurauksena huoltotarvikkeita kuljettaneet laivat eivät päässeet satamiin tai haaksirikkoutuivat. Talviolosuhteisiin soveltuneista tarvikkeista oli niin suuri pula, että vaatteita ja huopia alettiin kerätä myös omien kaatuneiden päältä, ja nämä haudattiin alasti. Kylmettyneet sotilaat eivät kyenneet suoriutumaan tehtävistään, kuten aseiden lataamisesta. Sormien ja varpaiden kylmettyminen ja kuoliot olivat yleisiä. Kaikki palava materiaali ympäristöstä otettiin hyötykäyttöön. Rannikolle haaksirikkoutuneiden puisten laivojen jäännökset soveltuivat nuotioiden tekemiseen, mutta ne varastoitiin Ison-Britannian Krimin armeijan ylipäällikön lordi Raglanin toimesta vain upseeriston käyttöön, mikä heijasti sodan johdon piittaamattomuutta miehistön olosuhteista.

60 Warner 1972, 5.

61 Knight 1999, 12-13.

62 Curtiss 1979, 318.

63 Best 2016, 12.

Edgertonin mukaan brittien varustautuminen oli niin huonoa, ettei joukkoja välillä kyetty huoltamaan lainkaan.⁶⁴ Russell ymmärsi brittijoukkojen varustautumisen olevan riittämätöntä, mistä hän kritisoi armeijan johtoa jo ennen Krimille siirtymistä.⁶⁵

Ilman Ranskan armeijalta saatua apua Ison-Britannian armeijajoukot Krimillä olisivat saattaneet tuhoutua kokonaan. Lopulta myös paremmin varustautuneet ranskalaiset kärsivät samoista ongelmista alkuvuodesta 1855. Ranskan sodanjohto ei sallinut joukkojen ongelmien julkituontia samoin kuin Iso-Britannia, joka antoi Russellin ja muutaman muun toimittajan raportoida tapahtumista ilman sensuuria. Ranskalaisten tosiasiallinen tilanne kuitenkin ”vuosi” taistelualueen ulkopuolelle.⁶⁶

Sodan lopputulos oli aikalaisille epäselvä, vaikka liittoutuneet sen voittivatkin. Nykyään voidaan todeta, että sota heikensi Venäjää ja vahvisti Ottomaanien valtakuntaa. Ranska nousi sodan ansiota Euroopan suurimmaksi sotilasmahdiksi, kun taas Ison-Britannian asema voimakkaimpana merivaltana vahvistui.⁶⁷

2.2 Ison-Britannian joukot Krimillä

Vuonna 1853 Iso-Britannia ei ollut valmis suuren luokan selkkaukseen. Sen armeija oli pieni ottaen huomioon maan hallitsemien alueiden mittakaavan. Isolla-Britannialla oli Intian ulkopuolella vain noin satatuhatta sotilasta, joista monet oli hajasijoitettu siirtomaatukikohtiin.⁶⁸ Muista osapuolista poiketen brittiarmeija koostui vapaaehtoisesti armeijaan liittyneistä, muutamia rikollisia lukuun ottamatta, jotka määrättiin rangaistukseksi asepalvelukseen.⁶⁹ Krimille lähetetty armeija oli alkujaan noin 30 000 miehen vahvuinen.⁷⁰ Isolla-Britannialla oli yhteensä kuusi divisioonaa: viisi jalkaväki- ja yksi ratsuväkidivisioona. Divisioonat olivat miesvahvuudeltaan pieniä, joiltain osin jopa puolet pienempiä kuin ranskalaisten neljä divisioonaa, jotka koostuivat jopa kymmenestä tuhannesta sotilaasta.⁷¹ Kolera vähensi huomattavasti molempien maiden joukkoja ennen Krimille saapumista. Palmerin mukaan Krimille saapuneet joukot

64 Edgerton 1999, 101-103.

65 Hankinson 1982, 58-59.

66 Edgerton 1999, 101-116, McLaughlin 2002, 49-51.

67 Edgerton 1999, 1-4.

68 Warner 1999, 14-16.

69 Edgerton 1999 46-47.

70 Edgerton 1999 49.

71 Warner 1972, 19-21.

koostuivat noin 30 000 ranskalaisesta, 26 000 britistä ja 9 000 turkkilaisesta.⁷² Heitä vastassa olleiden venäläisjoukkojen määrästä liikkui sodan aikana erilaisia arvioita, eikä tarkkoja lukuja tiedetä vielä. Venäjällä oli alueella syyskuussa 1854 arviolta 55 000–60 000 sotilasta, jotka olivat myöskin huonosti valmistautuneita. Heistä suurin osa kuului laivastoon. Kaikki osapuolet kärsivät alusta saakka huonosta terveydenhuollosta.⁷³ Brittijoukkojen huonosti toimivan huollon kritisoiminen muodostui kestoaiheeksi Russellin kirjoituksissa.

Brittiarmeijaa ei ollut uudistettu Napoleonin sotien jälkeen juuri lainkaan. Sekä varustus että sotilastaktikat olivat vanhanaikaisia.⁷⁴ Armeijan tiedusteluelimet oli alas ajettu, sillä tehokkaalle sotilastiedustelulle ei ollut tarvetta maan käymissä siirtomaasodissa.⁷⁵ Sotilaille oli vain yksi sotilasasu, jota käytettiin niin taisteluissa kuin paraateissa. Asu oli kuuma kesällä ja riittämätön kylmille talvisäille. Ravinto oli niukkaa, asumustilat ahtaat ja palkka huono.⁷⁶ Sotilaiden varustus oli yksi ensimmäisistä epäkohdista, joista Russell raportoi.⁷⁷

Joukkojen ylipäällikkönä Krimillä toimi 66-vuotias lordi Raglan, joka oli Napoleonin sotien veteraani. Raglan nimitettiin tehtävään juuri Waterloossa saamansa sotakokemuksen takia. Raglan oli kuitenkin monella tapaa epäpätevä.⁷⁸ Aseistuksessa oli kehitytty jonkin verran, esimerkiksi ranskalaiseen *Minié*-kivääriin perustunut brittien *Enfield Pattern 1853* -kiväärimusketti osoittautui erinomaiseksi. Suurimmat uudistukset olivat kuitenkin merivoimissa, joka oli maailman mahtavin ja jolla oli nykyaikaisia höyrykoneella varustettuja sotalaivoja käytössään, toisin kuin Venäjällä.⁷⁹ Merivoimista ei kuitenkaan ollut merkittävää apua maalla käytävää sodankäyntiä ajatellen. Rannikolla sijainneita linnoituksia vastaan ei voinut tehokkaasti hyökätä mereltä käsin vaarantamatta laivaston aluksia. Venäjä oli jo Itämerellä käydyissä taisteluissa haluton haastamaan mahtavaa brittilaivastoa merellä.⁸⁰ Sevastopolin piirityksen alkaessa he upottivat itse seitsemän sotalaivaansa sataman edustalle esteeksi, ennen kuin ryhtyivät

72 Palmer 1987, 97.

73 Goldfrank 286-287, 1994.

74 Warner 1972, 13-16.

75 Harris 1999, 1-2.

76 Warner 1972, 15-16.

77 Woods/Bishop 1985, 69-70.

78 Warner 1972, 16-18.

79 Edgerton 1999, 46-51.

80 Ponting 2004, 48-50.

meritaisteluun brittejä vastaan.⁸¹ Sota-alukset kyllä pommittivat Sevastopolia ja tarjosivat suojaa maajoukoille mereltä käsin, mutta pääasiassa laivaston aluksia käytettiin joukkojen kuljetuksissa ja huoltamisessa.

Brittiarmeijalla oli ongelmia sekä organisaatio- että ruohonjuuritasolla. Organisaationa se oli byrokraattinen ja huonosti hallinnoitu.⁸² Ongelmia aiheutti myös sotilaiden värvääminen. Asepalvelus ei houkuttanut 1850-luvun alussa, koska sekä maatalous että teollisuus menestyivät. Siviilielämässä tienasi paremmin kuin armeijassa, jossa palkkio oli yksi shillinki päivässä. Miehiä houkuteltiin palvelukseen erinäisten lupauksen, valheiden ja palkkioiden avulla. Heidä saatettiin juottaa humalaan, jotta värväyskersantit saivat heidät liittymään armeijaan. Aikaisemmin värvääminen oli ollut helpompaa maaseudun taloudellisten ongelmien takia. Maaseudulla eli paljon köyhää väestöä, jonka miehet soveltuivat fyysisiltä ominaisuuksiltaan erinomaisesti armeijan palvelukseen. Värväytyminen tarkoitti jalkaväessä kymmenen vuoden palvelusta ja ratsuväessä kahdentoista. Armeijaan liitettiin pääasiassa työttömyyden, nälän ja köyhyyden takia. Irlannin perunakato vuonna 1845 toi armeijaan paljon irlantilaisia, joita Krimillä olleista brittijoukoista oli kolmannes. Miesten keski-ikä oli 26 vuotta, ja armeijapalveluksessa pärjäsivät suurikokoiset miehet fyysisen rasittavuuden takia.⁸³ Upseeristo koostui yläluokkaisista varakkaista miehistä, jotka olivat yleensä ostaneet virkansa. Tykistö- ja insinööriupseerien virkoja ei kuitenkaan voinut ostaa, koska niissä vaadittiin osaamista.⁸⁴

Ian Knightin mukaan 1800-luvun puoliväliin asti viktoriaanisen ajan Isossa-Britanniassa armeijapalvelukseen suhtauduttiin tavallisen kansan parissa niin negatiivisesti, että monissa perheissä katsottiin olevan pienempi häpeä menettää perheen poika tämän jouduttua vankilaan kuin armeijan palvelukseen. Siviiliväestöllä ei yleensä ollut mitään käsitystä armeijasta. Heidän ainoa kosketuksensa armeijaan saattoi olla humalaisten, riehuvien ja huorin tekevien sotilaiden näkeminen varuskuntakaupunkien liepeillä.⁸⁵ Asenteita brittisotilaita kohtaan kuvaa joukkoja Napoleonin sodissa komentaneen Wellingtonin 1. herttuan Arthur Wellesleyn toteamukset kurittomista sotilaistaan. Hän

81 Warner 1972, 50-51; Palmer 1987, 114-115.

82 Warner 1972 13-16.

83 Edgerton 1999, 46-49.

84 Edgerton 1999, 49.

85 Knight 1999. 12-14.

nimitti heitä termillä ”scum of the earth” ja arveli heidän liittyneen armeijaan vain juopottelun takia.⁸⁶

Käsitykset alkoivat muuttua 1840-luvulla. Ensin tulivat kuvitetut sanomalehdet, joita lukutaitoinen keskiluokka kykeni seuraamaan. Knightin mukaan piirroksat antoivat armeijan toiminnasta vääristyneen kuvan, mutta ne käynnistivät muutosprosessin, joka tuli muuttamaan armeijan ja siviiliyhteiskunnan suhteen, kuten myös itse armeijan. Knightin mukaan viktoriaanisella ajalla armeijasta muodostui sanomalehdistössä vääriäinen kuva, koska uutisissa harvoin huomioitiin tavallisia sotilaita, jotka muodostivat armeijan suuren enemmistön. Näkökulma oli pääosin upseeriston ja sotakuvaus aikakauden ihanteiden mukainen.⁸⁷ Furneauxin mukaan viktoriaanisella ajalla tuotettiin vääristynyt herrasmiehesotilaan karikatyyri, jonka kulttuurinen ja yhteiskunnallinen merkitys vaikutti vielä aikakauden jälkeen. Furneux tarkastelee myös Krimin sodan uutisointia tässä kontekstissa, jossa työväenluokkaisista sotilaista tuotettiin inhimillinen mielikuva. Esimerkiksi hän nostaa The Timesin lokakuussa 1854 järjestämän keräyksen sotilaiden auttamiseksi, jonka yhteydessä lehdessä todettiin, etteivät sotilaat ole vain raakalaismaisia murhaajia, kuten joskus saatettiin ajatella.⁸⁸ Brownin mukaan Krimin sodassa armeija nousi viktoriaanisen yleisön tietoisuuteen, mutta samalla se merkitsi sen aristokraattisen yläluokan kritiikkiä; tätä kritiikkiä Russellin raportit edustivat. Russell siis edusti viktoriaanisen ajan ”sankarillisuuden demokratisointia”, kun tavalliset sotilaat ja aliupseerit nousivat huomion kohteiksi sotauutisoinnissa. Konkreettisenä osoituksena tästä oli Viktorian ristin käyttöönotto; kunnianosoitus, jonka myös rivisotilaat saattoivat saada.⁸⁹ Russellin kirjoitukset The Timesissä toivat armeijan yleisön huomion kohteeksi tavalla, jota ei oltu ennen koettu. Knightin mukaan seurauksena oli muutoksien aika, jonka jälkeen armeijaa ei enää tunnistanut samaksi organisaatioksi kuin viktoriaanisen ajan alussa. Viktoriaanisen ajan päättyessä miehistön oloihin ja armeijan tehokkuuteen oli tehty lukuisia parannuksia.⁹⁰

86 Wellesley 2.7.1813, Wellesley 4.7.1813; Brett-Jamesin teoksessa *Wellington at War 1794-1815* (1961), 269; Provan: ”What Wellington Said” 13.11.2014, *Adventures in Historyland*, sähköinen lähde.

87 Knight 12-14, 1999.

88 The Times 12.10.1854, Furneaux 2016, 1-7.

89 Brown 2010, 606-607.

90 Knight 1999, 12-14.

2.3 W.H. Russell

William Howard Russell syntyi Tallaghtissa Irlannissa 28. maaliskuuta 1820 varakkaaseen perheeseen. Russell opiskeli nuorena Dublinin yksityisissä kouluissa ja yritti liittyä armeijaan viisitoistavuotiaana. Kun nuorukaista ei kelpuutettu armeijaan, hän aloitti matematiikan opinnot Dublinin Trinity Collegessa vuonna 1838. Kolmen vuoden päästä Russell keskeytti opintonsa valmistumatta, sillä hän halusi aloittaa journalistin työt ja raportoi Irlannin vaaleista 1841.⁹¹ Tämän jälkeen Russell muutti Lontooseen, jossa hän toimi Kensingtonin peruskoulun matematiikan opettajana. Samoihin aikoihin hän alkoi työskennellä freelance-toimittajana The Times -lehdelle ja tutustui päätoimittaja John Thadaeus Delaneen, joka palkkasi Russellin vakituiseen työsuhteeseen 1843.⁹² Vuonna 1845 hän alkoi toimia The Morning Chroniclen palveluksessa, mutta palasi The Timesiin vielä samana vuonna.⁹³

Kesäkuussa 1850 Russell sai kutsun Middle Tempelin lakimieskouluun, muttei taaskaan kyennyt motivoitumaan elämästä opinahjossa. Sen sijaan Russell seurasi mielenkiinnolla ensimmäistä Schleswigin sotaa Pohjois-Saksassa, jossa osapuolina olivat Tanska, Schleswig-Holstein, Preussi ja Ruotsi. Tämä Schleswig-Holsteinin kapina tanskalaisia vastaan päättyi Tanskan voittoon 1852, ja Russell oli matkustanut paikan päälle seuraamaan sotaa. Yhdessä ratkaisutaisteluissa Istedissä 1850 Russell seurasi tapahtumia Schleswig-Holsteinin joukkojen riveistä käsin ja toimi rintamareporterina ensimmäistä kertaa raportoiden sodasta The Timesille. Mathewsin mukaan Russell ansaitsi kannuksensa Schleswig-Holsteinissa.⁹⁴

Krimin niemimaalle Russell päätyi The Timesin päätoimittaja Delanen aloitteesta. Helmikuussa 1854 The Times valmistautui näköpiirissä olevaan suurvaltaselkkaukseen. The Timesillä oli sopimus useiden armeijan upseereiden kanssa uutisten toimittamisesta lehdelle, mutta Delane ei ollut tyytyväinen. Hän halusi The Timesin erottuvan kilpailevista lehdistä tarjoamalla lukijoilleen enemmän.⁹⁵ Delane kutsui Russellin toimistoonsa ja suostutteli vastahakoisesti asiaan suhtautuneen toimittajan ottamaan toimeksiannon vastaan. Delane vakuutti Russellille, että sodasta tulee lyhyt, ja että tämä

91 Atkins 1912, 241.

92 Ponting 2004, x.

93 Best 2016, 12-13.

94 Mathews 1957, 53.

95 Hankinson 46-47, 1982; Royle 1999, 114; Knightley 1975, 4-5.

voi palata kotiin jo pääsiäisenä.⁹⁶ Russell lähetettiin Maltalle, jossa hänen oli tarkoitus liittyä Ison-Britannian armeijan seuraan. Delane oli neuvotellut sotaministeriön (War Office) kanssa sopimuksen, jonka mukaan Russell saisi liikkua armeijan mukana.⁹⁷

Russellin matka Välimerelle ei alkanut suotuisasti. Hän matkusti Southamptoniin, josta hänen oli määrä matkustaa brittijoukkojen mukana Maltalle. Hänen virallinen kulkulupansa ei kuitenkaan ollut saapunut viranomaisille, jotka eivät päästäneet häntä laivaan. Niinpä Russell joutui matkaamaan Maltalle omin voimin.⁹⁸ Russell matkusti Maltalle helmikuun lopulla 1854. Hän oli 34-vuotias ja palvellut The Timesia noin kahdentoista vuoden ajan erinäisissä tehtävissä. Mathewsin mukaan hän oli kypsä ja kokenut mutta tuntematon toimittaja, eikä ollut mitään erityistä syytä, miksi hänet valittiin tehtävään Maltalle. Russellilla ei ollut sotilaskoulutusta eikä sotakokemusta, lukuun ottamatta lyhyttä Tanskan komennusta 1850.⁹⁹

Iso-Britannia julisti sodan Venäjälle 28.3.1854. Maltalla Russell pääsi joukkojen matkaan, jotka suuntasivat Dardanellien salmen rannalla sijaitsevaan Gallipoliin 31.3.1854. Alus saapui määränpäähän 5.4.1854. Gallipolista matka jatkui Bulgariassa sijaitsevaan Varnaan, josta lähdettiin Krimille 12.9.1854.¹⁰⁰

Russell, joka siis liikkui Krimillä brittijoukkojen mukana, joutui elämään vaatimattomasti. Hän ei saanut osakseen ylemmälle upseeristolle kuuluneita etuoikeuksia. Russell joutui aluksi majoittumaan latoon muutaman turkkilaisen sotilaan ja karjan kanssa. Syynä saattoi olla hänen irlantilaisuutensa ja ennen kaikkea komentajia ärsyttänyt brittijoukkojen sotasalaisuuksien raportointi julkisuudessa.¹⁰¹ Russell kirjoittikin miehistön näkökulmasta, koska näki asiat heidän kannaltaan omakohtaisesta kokemuksesta syksyn ja talven aikana.¹⁰² Jälkikäteen ajateltuna Krimillä toiminut sodanjohto teki virheen sysätessään Russellin pois keskuudestaan. Heidän olisi kannattanut ”lahjoa” tämä kirjoittamaan myötämielisesti heidän toiminnastaan.¹⁰³ Krimillä liikkui myös matkakirjailija Alexander Kinglake, joka toisin kuin Russell, oli

96 Bullard 1914, 31; Royle 1999, 114.

97 Fleming 1970, 3-5; Woods/Bishop 1985, 71.

98 Fleming 1970, 4-5; Woods/Bishop 1985, 69.

99 Mathews 1957, 66.

100 Mathews 1957, 63.

101 Hankinson 1982, 58-59; Edgerton 1999, 108.

102 Edgerton 1999, 101-116.

103 Fleming 1970, 5-7.

päässyt Raglanin suosioon.¹⁰⁴ Kinglaken seurassa Krimille matkusti myös päätoimittaja Delane, jolle Russell antoi tilannekatsauksen. Delane näki joukkojen maihinnousun mutta poistui Krimiltä ennen marssia Almajoelle.¹⁰⁵

Mathews arvioi, että jos sotaan joutuminen Venäjää vastaan olisi ollut varmaa Russellin toimeksiannon aikana, olisi todennäköisesti hänen sijastaan valittu joku sotilasasioita tuntenut henkilö. Russellilla ei ollut käsitystä, miten hänen tulisi kirjoittaa tapahtumista vastoinkäymisten, ongelmien ja epäpätevyyden tultua hänen eteensä. Mathewsin mukaan Russell ei ollut syvälinen ajattelija, ja linjanvetoon liittyvät kysymykset ratkaisi *The Times* Lontoossa. Russell kuitenkin esitti vaikeat kysymykset ensimmäisenä ja yritti vastata niihin. Mathewsin mukaan hän kirjoitti havainnoistaan rehellisesti sellaisella tarmolla ja eläväisyydellä, että hän ansaitsee jälkimaineensa.¹⁰⁶

Russellia ei Mathewsin mukaan voi yksiselitteisesti kutsua rintamakirjeenvaihtajien isäksi tai ensimmäiseksi rintamakirjeenvaihtajaksi merkittävydestään huolimatta. Häntä ennen oli lukuisia sodasta raportoineita kirjoittajia, joitten kaikkien nimiä ei tunneta. Kirjallisuuden lajina sotaraportointi ulottuu antiikkiin asti, ja jopa Julius Cesaria voidaan pitää alan edustajana. Nykyaikaisessa mielessä ennen Russellia oli ollut useita kirjeenvaihtajia, jotka olivat olleet paikan päällä todistamassa taisteluita, esimerkiksi Meksikon--Yhdysvaltain sodassa 1846–1848.¹⁰⁷ Ensimmäinen sotakirjeenvaihtajana toiminut nainen oli Italian yhdistymissodista vuonna 1860 *Daily Newsille* raportoinut englantilainen Jessie Meriton White.¹⁰⁸

104 Palmer 1987, 96-97.

105 Woods/Bishop 1985, 67-68.

106 Mathews 1957, 66.

107 Mathews 1957, 31-34.

108 Best 2016, 31.

W.H.Russell Krimillä Roger Fentonin valokuvassa kesäkuussa 1855.¹⁰⁹

Russellin huono maine komentajien keskuudessa näkyi vielä kauan sodan jälkeen; amiraali sir Leopold Heath totesi 1897 julkaistujen Krimin sodan aikaisten kirjeidensä kokoelmateoksen esipuheessa:

...English newspapers used very strong language, but the "Correspondents" of those days were not the steady, history-recording gentleman who now accompany our armies; they apparently considered that to interest and excite the readers of their newspapers was their only mission.¹¹⁰

Amiraali Heathin näkökulmasta armeijan upseerina Russell ja muut sotakirjeenvaihtajat aiheuttivat vain turhaa vaivaa, joten hän lienee ollut tyytyväinen, että sanomalehdistön toimintaa ja lehdistönvapautta alettiin kontrolloida Krimin sodan jälkeen.¹¹¹

109 Fenton, Roger, June 1855.

110 L.G. Heath 1897, viii.

111 Furneaux 2016, 154-155; Knightley 1975, 15-17.

Russell erottui edukseen laajasta Krimillä toimivasta toimittajakunnasta The Timesin ja henkilökohtaisten ominaisuuksiensa ansiosta. Mathewsin mukaan Russell kykeni kirjoittamaan kekseliäästi taistelujen välillä olevasta loppoajasta, jolloin ei virallisesti tapahtunut juuri mitään. Krimillä oli aikaa kirjoittaa, sillä vain harvoin oli kiire saada kirjoituksia toimitettua eteenpäin. Nämä asiat selittävät Russellin ”kiistatonta valta-asemaa”.¹¹² Tämä on ristiriidassa Sweetmanin näkemyksen kanssa, jonka mukaan Russell ei pystynyt riittävästi varmistamaan raporttiansa luotettavuutta postilaivojen aikataulujen takia.¹¹³ Mathewsin mukaan Russell ei ollut luonteeltaan niskoittelija mutta äkkipikainen, mikä johti hänet välillä ongelmiin. Russell kykeni voittamaan informanttien luottamuksen. Miehistö ja alempi upseeristo suhtautui häneen myönteisesti esimerkiksi siksi, että Russell ja hänen ilkikurinen palvelijansa Virgilio herättivät heissä hilpeyttä.¹¹⁴

Edgerton arvelee Russellin toiminnallisuuden pelastaneen useita henkiä tämän tuodessa kotiyleisön tietoisuuteen piittaamattomuuden joukkojen oloista.¹¹⁵ Myös Best kirjoittaa Russellin toiminnan parantaneen tavallisen sotilaan oloja mutta muutoksen olleen marginaalinen.¹¹⁶ Kumpikaan ei asiaa sen enemmän perustele, joten olisi mielenkiintoista tietää, mihin nämä väitteet perustuvat. Russellin ja The Timesin ansiosta joukkojen huonot olot tulivat yleiseen tietoisuuteen, mutta asioiden parantamiseen tähtäävät toimenpiteet hallinnon taholta käynnistyivät hitaasti, ja niihin olisi joka tapauksessa ryhdytty sotilaallisista syistä. Tämän osoittaa esimerkiksi Ison-Britannian ulkoministerin John Russellin vuoden 1855 alussa laatima suunnitelma joukkojen olojen parantamiseksi.¹¹⁷ Myös sotaministeriö oli alkanut toimiin toiminnan asioiden kehittämiseksi.¹¹⁸ The Timesin uutisointi kuitenkin herätti monien mielenkiinnon ja auttamishalun, kuten lehden järjestämä menestyksekkäs keräys sotilaiden hyväksi osoitti.¹¹⁹ Luettuaan joukkojen surkeista oloista Florence Nightingale lähti marraskuussa 1854 Konstantinopolissa sijaitsevaan Scutarin sotilassairaalaan avustamaan haavoittuneiden sairaanhoidossa värväten 39 hoitajaa mukaansa. Hänen panoksensa sairaanhoidon tason parantamisessa oli huomattava, ja kuolleisuus laski

112 Mathews 1957, 66.

113 Sweetman 1971, 194-198.

114 Mathews 1957, 67-68.

115 Edgerton 1999, 108.

116 Best 2016, viii.

117 Walpole 1889, 233-241.

118 Goldie 1987, 4.

119 Woods/Bishop 1985, 80-81; Goldie 1987, 18-19.

merkittävästi. Nightingale työskenteli alusta alkaen Ison-Britannian hallituksen tukemana.¹²⁰ Bestin mukaan Russell kirjoitti Scutarin huonoista oloista Delanelle, mutta The Timesissä julkaistut artikkelit, joissa oloja kritisoitiin ankarasti, eivät olleet Russellin käsialaa. Niistä vastasi The Timesin Konstantinopolin -kirjeenvaihtaja Thomas Chenery ja toimittaja Edwin Lawrence Godkin London Daily Newsistä.¹²¹

2.4 Tiedotusvälineiden rooli Krimin sodassa

Viktoriaanisen ajan Iso-Britannia oli vahvasti luokkajakoinen yhteiskunta, ja sanomalehtien sisältö alkoi tavoittaa yhä uusia ryhmiä väestön lukutaidon kohentuessa. Ison-Britannian väkiluku oli Krimin sodan aikaan noin 26 miljoonaa asukasta.¹²² Väestönkasvu oli erittäin nopeaa, keski-ikä nuorta ja maa vahvasti luokkajakoinen. Nopeasti kehittyvä yhteiskunta tarvitsi 1800-luvulla lukutaitoisia ihmisiä, ja alemmille väestöluokille alettiin järjestelmällisesti opettamaan luku- ja kirjoitustaitoa. Viktoriaanisena aikana yläluokan kodeissa oli tavallisesti palvelijoita ja keskiluokkaisissakin talouksissa saattoi työskennellä palvelija tai kodinhoitaja. Tämä henkilöstö pääsi työpaikkansa kautta käsiksi kirjallisuuteen ja The Timesin kaltaisiin julkaisuihin. Tiheään asutuissa työväen kortteleissa yksi sanomalehti saattoi kiertää kädestä käteen ja tavoittaa suuren joukon lukijoita. Väestön lukutaidon lisääntyminen oli edellytys sanomalehdistön roolille suurten massojen mielipiteen muokkaajana.¹²³ Edgertonin mukaan noin 40 prosenttia Ison-Britannian miesväestöstä oli lukutaitoisia Krimin sodan aikaan.¹²⁴

Sotauutisointi oli aikaisemmin suunnattu pienelle lukijajoukolle, ja siinä keskityttiin armeijan yksiköiden, ryhmittymisten, taistelun ja sen tuloksen uutisointiin. Ainoastaan joukkojen komentajan näkemyksiä saatettiin uutisoida, kuitenkin rajoitetusti. Napoleonin sotien aikaan brittiläinen lehdistö julkaisi virallisia tiedotteita, joiden luotettavuutta saatettiin arvostella. Sotakirjeenvaihtajina toimivat siihen aikaan vastentahtoisesti tehtävään määrättyt upseerit, jotka kirjoittivat asiapitoisia raportteja vallatuista alueista, tapahtumista ym. Raportit lähetettiin epäluotettavan postipalvelun

120 Goldie 1987, 1-14.

121 Best 2016, 16-18; Furneaux 2016, 201-202; Knightley 1975, 13-14.

122 Edgerton 1999, 5.

123 Altick 1957, 81-94.

124 Edgerton 1999, 7.

kautta kirjeinä.¹²⁵ Vaikka Napoleonin sodat loivat kysyntää tapahtumauutisoinnille sodasta, heikensi sodankäynti postin kulkemisen edellytyksiä tai teki mahdottomaksi kirjeenvaihdon sotatoimialueelta.¹²⁶ Sotauutisia myös kopioitiin muista eurooppalaisista sanomalehdistä.¹²⁷ Krimillä tämä muuttui lennättimen ansiosta. Russellin kirjoitukset julkaistiin tämän tutkimuksen aikajaksolla noin kolmen viikon viiveellä tapahtumista. Sanomalehtien uutisoinnilla ei ollut erityisen merkittävää roolia sodankäynnissä ennen Krimin sotaa. Mathewsin mukaan sanomalehdistön rooli sotauutisoinnissa oli kuitenkin ollut jatkuvassa muutoksessa. 1800-luvulla sanomalehdet alkoivat etsiä keinoja laajemman lukijakunnan mielenkiinnon tavoittamiseksi. Sota uutisoinnista alkoi muodostua omalaatuinen viihteen ja tiedottamisen yhdistelmä.¹²⁸ Knightleyn mukaan kirjeenvaihtajilla oli kaksi toisistaan erottuvaa lähestymistapaa. Russell edusti tyyliä, jossa yritettiin antaa kokonaisvaltainen aikalaiskuvaus taistelun tapahtumista. Toinen oli suuntaus, jossa keskityttiin taistelun vaikutuksien kuvailuun ja arviointiin yksilön kannalta.¹²⁹

Sanomalehden toimitusprosessi oli pääperiaatteiltaan samankaltainen kuin nykyään. Päätoimittajan hyväksymää linjaa noudattaen artikkelit koottiin julkaistavaksi versioksi ja toimitettiin painotaloon. Valmiit lehdet päätyivät painosta jakeluverkoston kautta lukijoiden käsiin ja artikkeleiden uutissisältö massojen tietoisuuteen. Lehden saattoi ostaa myyntikojuista tai näiden värväämiltä katukaupustelijoilta. Sanomalehtien lukemista varten oli myös ”uutishuoneita” (news room), minne ihmiset saattoivat tulla lukemaan lehtiä. Susan Waltonin mukaan sotauutisointia luettiin ja niistä keskusteltiin kaikkialla, missä lukeminen oli mahdollista. Lehdistön ansiosta se tavoitti ryhmiä, jotka ennen olivat tällaisen aihepiirin ulkopuolella, kuten naisia.¹³⁰

Georgetownin yliopiston historian professori David Goldfrank laskee kirjassaan *The Origins of the Crimean war* kehittyvän lehdistön yhdeksi osatekijäksi, joka johti lopulta täysimittaiseen konfliktiin. Lennättimen keksimisen ansiosta uutiset levisivät kaukaisista kohteista päätöksentekomaan yleisön tietoisuuteen nopeasti. Lehdistö

125 Mathews 1957, 8-9.

126 Mathews 1957, 37.

127 Knightley 1975, 4.

128 Mathews 1957, 3-4.

129 Knightley 1975, 10.

130 Walton 2010, 45-46.

uutisoi diplomatiasta ja valtioiden välisistä suhteista.¹³¹ Myös sotatoimien rahoitukseen ja talouteen liittyneet kysymykset nousivat ensimmäistä kertaa Ison-Britannian historiassa laajan julkisen keskustelun kohteeksi.¹³² Hallitukset joutuivat lehdistön toiminnan takia oikeuttamaan toimensa kansan silmissä, mikä osaltaan loi paineen hyökätä Krimin niemimaalle.¹³³

Tarve tuottaa uutisointia sotatapahtumista oli olemassa Krimin sodan alusta saakka, ja se kasvoi tapahtumien edetessä. Ison-Britannian hallitus ei ollut valmistautunut sodasta tiedottamiseen muuta kuin perinteisillä tavoilla, komentajan antamien tiedotteiden kautta. Mathewsin mukaan hallitus ja armeija alkoivat sodan aikana hiljalleen ymmärtää uutisoinnin tarpeen, mutteivat tehneet asian eteen mitään. Poliitiikkaan liittyvästä sananvapaudesta huolimatta sotilasasiat oli totuttu pitämään kansalaiskeskustelun ulkopuolella. Armeijan viralliset tiedotteet joutuivat arvioitavaksi lehtien omien kirjeenvaihtajien sähköitä vasten ja joutuivat arvostelun kohteeksi, Mathewsin mukaan ansaitusti.¹³⁴ Furneauxin mukaan uutisointi toimi myös kommunikaatiovälineenä sotilaiden ja näiden kodin maailman välillä.¹³⁵ Verrattaessa armeijan virallista julkaisua Alman taistelusta Russellin raporttiin, ero on huomattava. Raglanin nimissä The Timesissa julkaistu tiedote on helppolukuinen muttei se anna käytännössä tapahtumista muuta tietoa kuin lopputuloksen.¹³⁶ Russellin raportin eläväkuvaus joukoista, maastosta, tunnelmasta jne. puuttuu eikä armeijan toimintaa tietenkään arvioida kriittisesti.

Lennättimen ansiosta tapahtumien kulusta oli uutisoitu nopeasti sanomalehdissä, eli taistelun lopputulos on ollut lukijoiden tiedossa Russellin raportin lukuhetkellä. On kuitenkin muistettava, että ”nopeasti” tarkoitti Krimin sodan alkuvaiheiden aikana nopeasti entiseen verrattuna. Nykyajan näkökulmasta uutiset saavuttivat lukijat edelleen erittäin hitaasti. Lennätinkaapelia oli vaikea vetää Krimin maastoon, ja vielä vuonna 1854 uutisointi hoituikin Konstantinopolin kautta, jonne kirjeet toimitettiin meriteitse. Sieltä ne lähtivät sitten sähköinä Bergradiin ja Wieniin. Näistä kaupungeista uutiset kulkivat edelleen Pariisiin ja Lontooseen.¹³⁷ Esimerkiksi tiedote Alman taistelusta, joka

131 Goldfrank 1994, 279-280.

132 Andersson 1963, 314-315.

133 Goldfrank 1994, 279-280.

134 Mathews 1957, 59-60.

135 Furneaux 2016, 155.

136 The Times 9.10.1854, 7.

137 Palmer 1987, 108.

käytiin 20.9.1854, saavutti Pariisiin ja Lontoon vasta 30.9.1854. Tiedot Balaklavan taistelusta saapuivat Konstantinopoliin kolmen päivän kuluttua taistelusta.¹³⁸ Lennätinkaapeli Balaklavasta Varnaan saatiin toimintaan vasta 1855, milloin sähkeet Krimiltä saatiin Lontooseen saman päivän aikana.¹³⁹

Lennättimen ohella valokuvaus oli uusi teknologia, jolla informaatiota tallennettiin ja levitettiin rintamalta kotimaahan. Krimin niemimaalla toimi valokuvaaja Roger Fenton, jonka otoksista tuli ikonisia dokumentteja Krimin niemimaan kampanjasta. Prinssi Albert lähetti Fentonin Krimille parantamaan sodan julkista kuvaa, joka oli kärsinyt Russellin kirjoitusten takia. Monet Fentonin kuvista on lavastettuja hänen tehtävänantonsa takia.¹⁴⁰ Fenton ikuisti myös Russellin valokuvaan Krimin niemimaalla. ”Mediasodan” tilanne oli uusi sekä kansalaisille että päättäjille.¹⁴¹ Sodasta tuotettiin myös piirroksia, joita julkaistiin *The Illustrated London News* -lehdessä, sekä satiirisia piirroksia, joita julkaistiin *The Punch Magazinessa*.¹⁴² Sota myös heijastui aikakauden taiteeseen, joissa keskiöön alkoi nousta aristokraattisten komentajien sijaan rivisotilaita.¹⁴³ Yhdessä näiden tekijöiden takia sota ei saanut innostunutta reaktiota kansan keskuudessa.¹⁴⁴

138 Royle 1999, 276.

139 Victorian web: Submarine Telegraphy Timeline, sähköinen lähde, Woods/Bishop 1985, 83.

140 Knightley 1975, 15; Greenough 2008, 17-24.

141 Greenough 2008, 19.

142 Brandeis university: The Crimean War in the French and British Satirical Press, Sähköinen lähde.

143 Lalumia 1983, 25-51.

144 Brandeis university: *The Crimean War in the French and British Satirical Press*, Sähköinen lähde.

3. SAAPUMINEN JA MAIHINNOUSU

Brittijoukot liittolaisineen toivat sotavoimansa Balkanille ja venäläiset vetäytyivät alueelta strategisista syistä.¹⁴⁵ Varnaan saavuttiin kesäkuussa 1854.¹⁴⁶ Joukot joutuivat viettämään Varnassa aikaa toimettona varusteiden puutteen takia, eivätkä kyenneet osallistumaan Ottomaanien valtakunnan ja Venäjän välisiin taisteluihin Balkanilla. Sekä ranskalaisten että brittiläisten joukkojen komentajat olivat turhautuneita tilanteeseen. Liittoutuneet päättivät hyökätä Krimille 17 heinäkuuta 1854 pidetyssä kokouksessa, vaikka heillä ei ollut tietoa venäläisten joukkojen määrästä tai asemoinnista eikä tarkkoja karttoja tulevasta sotatoimialueesta.¹⁴⁷

Varnan kaupungissa maanmiestensä kanssa oleillut Russell alkoi valmistautua merimatkaan sekä maihinnousuun Krimin niemimaalle. Varna Bulgariassa sijaitsi noin viidensadan kilometrin päässä Sevastopolista. Jo Varnassa oli nähtävissä armeijan huono varustautuminen ja ongelmat. Kolerasta muodostui vitsaus, joka surmasi jatkuvasti miehiä. Tästä huolimatta juomavettä ei keitetty eikä kuolleiden ruumiita poltettu. Kolera matkusti liittoutuneiden kanssa Krimille saastuneen veden mukana. Vastoinkäymisistä huolimatta brittien mieliala oli korkealla.¹⁴⁸

Varnasta lähdettäessä Russellilla oli vaikeuksia päästä joukkojen mukaan, sillä hän oli jo päässyt komentajien epäsuosioon kirjoituksillaan, joissa oli tuonut esiin havainnoimiaan epäkohtia armeijan varustautumisesta. Komentajat eivät kunnioittaneet Delanen ja sotaministeriön sopimusta vaan karsastivat Russellia. Irlantilainen kenraali-luutnantti sir George De Lacy Evans päästi kuitenkin Russellin laivansa kyytiin Raglanin tietämättä.¹⁴⁹

Liittoutuneiden, eli Ison-Britannian, Ranskan ja Ottomaanien valtakunnan joukot koostuivat yhteensä noin 62 000 sotilaasta, jotka aloittivat matkan Varnasta kohti Krimin niemimaata. Kolmen päivän laivamatkan jälkeen joukot saapuivat Krimin rannikolle 14.9.1854 ja aloittivat maihinnousun Eupatoria nimiseen paikkaan kokematta vastarintaa. Rannikolla ei ollut puolustusta, mutta aluetta tarkkailtiin.

145 Ponting 2004, 72-78.

146 Dawson, 2017, xiii.

147 Royle 1999, 183; Harris 1999, 27-28.

148 Goldfrank 1994, 286-287.

149 Bullard 1914, 36- 37; Woods/Bishop 1985, 69-72.

Maihinnousarmeijan kohteena oli Sevastopolin laivastotukikohta, joka sijaitsi noin 64 kilometriä Eupatoriasta etelään. Venäläisten suunnitelmana oli antaa liittoutuneiden nousta rauhassa maihin ja sen jälkeen ajaa heidät takaisin mereen.¹⁵⁰

Tästä tilanteesta Russell aloittaa tapahtumien kuvaamisen kirjassaan. The Timesissä julkaistiin Krimille lähdön valmisteluista ja maihinnoususta kaksi Russellin kirjoittamaa artikkelia. Häntä kutsuttiin The Timesissa nimellä *Our Special Correspondent*, eikä kirjoittajan nimeä mainittu artikkelien yhteydessä.

3.1 *The British Expedition (The Times 21.9.1854.)*¹⁵¹

The Timesissa 21.9.1854 julkaistu artikkeli *The British Expedition* koostuu yhdestä Russellin kirjeestä, joka on päivätty 4.9.1854. Raportti on selvästi laadittu useamman päivän aikana.

Russell aloitti kirjoituksensa: *We are all ready to go.*¹⁵² Hän käsitteli maihinnousulaivaston valmistautumista sekä Varnasta lähtemistä kohti Krimin niemimaata. Viive raportin kirjoittamisen ja julkaisun välillä on seitsemäntoista vuorokautta. Russell oli tietoinen tästä viiveestä ja totesi heti alkuun, että kirjoitusta luettaessa siinä esitetyt tapahtumat ovat jo päättyneet. Hän kuvaili varustautumista Krimille arvellen, että talven tullessa brittijoukot ovat jo Konstantinopolissa. Hänellä ei siis tässä vaiheessa ollut mitään käsitystä, minkälaiseen sotaan liittoutuneet olivat menossa. Tällaista käsitystä ei tietenkään ollut kenelläkään muullakaan, eikä sitä voinutkaan olla. Artikkelin on informatiivinen, siinä esitetään laivaston maihinnousujärjestystä ja koostumusta. Russellin mukaan kaikki viittasi siihen, että englantilaiset ryhmittäytyvät vasemmalle, turkkilaiset keskelle ja ranskalaiset oikealle.¹⁵³ Tässä Russell oli oikeassa. Hän myös pohti, että viimehetken muutokset suunnitelmissa ovat mahdollisia. Raglanin ohjeet olivat Russellin mukaan huomionarvoisen yksinkertaisia, tarkkoja ja selkeitä.¹⁵⁴

150 Warner 25, 1972.

151 The Times 21.9.1854, 9.

152 The Times 21.9.1854, 9.

153 The Times 21.9.1854, 9.

154 The Times 21.9.1854, 9.

Hän pohti omaa rooliaan tässä yhteydessä lyhyesti:

I have to observe that the circular may be altered, and that the dispositions are subject to change though it does not seem that there is much to be objected to them, even by most fastidious military critic.¹⁵⁵

Russell vaikutti ajattelevan, ettei kritiikkiä pidä esittää, jos siihen ei ole aihetta. Hän oli jo Varnassa joutunut miettimään, onko hänen linjansa, joka ei miellyttänyt armeijan johtoa, oikea. Russell lähetti Delanelle kirjeen, jossa kysyi suoraan, jatkaako hän kirjoittamista havaitsemistaan epäkohdista.¹⁵⁶ Vaikuttaa, että nyt hän katsoi olevan tarpeen selittää, kun kritisoitavaa ei löytynyt.

Ennen Krimille lähtöä Russell oli kirjoituksissaan vertaillut Ison-Britannian ja Ranskan armeijoiden toimintaa keskenään. Hän esitti ranskalaisten suoriutuvan tehtävistään paremmin, ja olevan paremmin varustautuneita.¹⁵⁷ Sweetmanin mukaan Russellin väitteet ranskalaisten paremmasta terveydenhuollosta eivät kapteeni Somerset Calthropen todistuksen perusteella olleet totta.¹⁵⁸ Tässäkin kirjeessä Russell huomioi ranskalaisten toiminnan, muttei varsinaisesti verrannut sitä britteihin. The Times ei sotaretken alun isänmaallisessa hengessä julkaissut kaikkia Russellin Gallipolista ja Varnasta lähettämiä kirjoituksia, joissa armeijaa kritisoitiin, mutta nämä kirjeet Delane antoi poliitikkojen luettavaksi.¹⁵⁹

Russell arveli, etteivät ranskalaiset olisi kyenneet sillä hetkellä siirtämään Krimille kuin 22 000 miestä, koska Ranskan laivastokapasiteetti oli liian pieni koko armeijaa varten. Ranskalaisten täytyisi lähettää laivat useampaan kertaan edestakaisin, jotta tarvittava rahti saataisiin kuljetettua. Russell myös totesi briteillä olleen vertaansa vailla olevan kokoinen kuljetuslaivasto, jonka järjestelyt olivat hyvällä mallilla.¹⁶⁰ Maihinnousun sitten koittaessa reilun viikon kuluttua, saivat britit havaita ranskalaisten toimivan jälleen huomattavasti heitä tehokkaammin.¹⁶¹

155 The Times 21.9.1854, 9.

156 Woods/Bishop 1985, 72.

157 Best 2016, 15,

158 Sweetman 1971, 194-198.

159 Knightley 1975, 7.

160 The Times 21.9.1854, 9.

161 Ponting 2004, 89-92.

3.2 *The British Expedition (The Times 2.10.1854)*¹⁶²

The Timesissä 2.10.1854 julkaistu artikkeli *The British Expedition* koostuu neljästä kirjeestä, jotka on päivätty 14.–18. syyskuuta 1854. Raportissa Russell selosti joukkojen hyvää mielialaa Varnasta lähdettäessä sekä ylisti brittilaivaston mahtavuutta. Hän kuvaili Mustanmeren kauneutta sekä speaktaakkelimaista näkymää, kun yli 400 Ison-Britannian laivaston alusta seilasi merellä. Edellä eteni Ranskan laivasto. Laivastot vaikuttivat Russellin mielestä voittamattomilta. Lopuksi hän kertoi joukkojen saapumisesta Krimin rannikolle laivamatkan lähestyessä loppuaan. Kirjoitustyyli muistutti taas matkakertomusta, jossa kuvailtiin tapahtumien lisäksi säätilaa ja havaintoja ympäristöstä. Lisäksi kirjoituksessa käsiteltiin jälleen laajasti joukkojen kokoonpanoja. Russell totesi liittoutuneiden armeijan olevan miehitysarmeija.¹⁶³ Kuten myöhemmin kävi ilmi, armeija ei soveltunut miehitykseen sen enempää kuin piiritykseen huonon varustautumisen ja huollon takia.

Russellin kirjoituksissa ongelmat näkyivät muutamissa paikoissa. Hän esimerkiksi arvosteli sotilaiden sairaanhoitoa, ja kuvaili ongelmia sotilaiden siirtämisessä sairaalalaiva Kangarooon. Hän kirjoitti tapahtumien ansaitsevan voimakasta paheksuntaa, etenkin kun ne tapahtuivat komentokeskuksen näköpiirissä. Russell mainitsi terveydenhuollon olleen tehotonta sekä maalla että laivoissa ja vaati lisää sairaanhoitohenkilökuntaa.¹⁶⁴

Ongelmista huolimatta artikkelista huokui positiivinen mieliala, joka perustui tietenkin sen hetkiseen tilanteeseen ja tietoon. Jälkikäteen arvioituna brittiarmeijan tilanne oli Varnasta lähdettäessä surkea, eikä Russell muutamista kriittisistä huomautuksistaan huolimatta täysin ymmärtänyt tätä.

Russell oli aikaisemmin kritisoinut armeijaa juuri riittämättömästä valmistautumisesta.¹⁶⁵ Kirjoituksesta välittyi nyt tilanteen mielekkyys, kun joukot vihdoin pääsivät lähtemään Varnasta, joten laivamatkan aikana hän saattoi kokea

162 "The British Expedition." *The Times*, 2.10.1854, 6-7. Artikkelin loppu *The Timesin* digitaalisessa arkistossa kesken. Kirjoituksen alussa on maininta, että artikkeli jatkuu sunnuntain lisäpainoksessa, mutta tätä lisäpainosta ei digitaalisessa arkistossa ole.

163 *The Times* 2.10.1854, 7.

164 *The Times* 2.10.1854, 7.

165 Bullard 1914, 39-40; Best 2016, 15-18.

helpotusta asioiden viimein edetessä. Positiivisen tunnelman taustalla kuitenkin säilyi tieto aiemmin havaituista epäkohdista sekä epävarmuus Krimillä odottavan vihollisen luonteesta. Russell muistutti Venäjällä olevan vahvat sotavoimat Krimillä, jotka liittoutuneiden joukot tulisivat kohtaamaan. Venäjän vahvuudet olivat todellisuudessa täysin arvailujen varassa. Russell oletti tsaarin armeijan olevan voimakas, toisin kuin brittihallinto, joka uskoi nopeaan voittoon. Liittoutuneiden joukot aloittivat maihinnousun Krimin niemimaalle 14.9.1854 Eupatoria-nimiseen paikkaan. Brittijoukoilla miehistön, aseiden, hevosten sekä rahdin purkaminen kesti viisi päivää. Venäläisille sekä maihinnousu että maihinnousupaikka tulivat yllätyksenä, eikä liittoutuneiden toimintaa häiritty, mutta sitä tarkkailtiin. Itse maihinnousu oli kaoottinen tapahtuma, jossa briteillä oli suuria vaikeuksia saada joukkoja ja kuormaa maihin. Mereen tippui tykkejä ja hevosia. Teltoja ei pystytty toimittamaan rannalle, joten ensimmäinen yö vietettiin taivasalla kaatosateessa. Selvää oli vain, että liittoutuneiden kohde Krimillä oli Sevastopolin linnoitus, ja reitti sinne kulki Almajoen kautta, jonne venäläiset ryhmittivät joukkonsa puolustusasemiin.¹⁶⁶

Edgertonin tutkimus tukee Russellin esittämää kuvausta tapahtumista. Hän katsoo, että armeijan kyvyttömyys toimittaa Krimille välttämättömyystarvikkeita kuten ruokaa, lääkintähenkilökuntaa ja majoitustarvikkeita olivat pahimpia esimerkkejä Krimin sodan aikaisesta hallinnon välinpitämättömyydestä sotilaitaan kohtaan. Edgertonin mielestä nämä ongelmat olivat nähtävissä jo heti sodan alkumetreillä eli Varnasta lähdettäessä.¹⁶⁷

Komentajia Russell käsitteli hienovaraisesti, ainakin verrattuna myöhempiin arvioihin heistä. Russell kyllä arvosteli komentajia kampanjan myöhemmässä vaiheessa muttei vielä alkuvaiheessa juurikaan yksilöinyt ongelmia tiettyihin komentajiin. Esimerkiksi Cardiganin suorittamasta tiedusteluretkestä Russell kirjoitti 16.9.1854 päivätyssä kirjeessään tämän lähteneen aamulla joukkojensa kanssa 25 mailin tiedusteluretkelle näkemättä vihollisia. Joukot palasivat uupuneina, ja hevosia vaivasi jano, koska ne eivät olleet juoneet 30 tuntiin.¹⁶⁸ Russell ei arvioinut retken tarpeellisuutta.

166 Ponting 2004, 89-95.

167 Edgerton 1999, 71-72.

168 The Times 2.10.1854, 7.

Edgerton arvostelee erityisesti ratsuväkidivisioonan komentajaa lordi Lucania ja kevyen prikaatin komentajaa lordi Cardigania. Edgerton kuvailee heidän olleen ylimielisiä, miehistön kärsimyksistä piittaamattomia aristokraatteja, joiden päätökset olivat surkeita, epätarkoituksenmukaisia ja osaltaan loivat pohjaa myöhemmille kärsimyksille jo tässä vaiheessa. Esimerkiksi turkkilaisilta liittolaisilta ei kysytty neuvoja venäläisten sijainnista, vaikka nämä olivat olleet alueella jo pidempään ja tunsivat venäläisten asemoinnin. Aikaa ja resursseja tuhlatiin turhiin tiedusteluretkiin, joissa huoltotarvikkeita kului, hevosia kuoli ja miehistö kärsi rasiuksesta ja huonosta ravinnosta. Tämä tietenkin vaikutti heidän kuntoonsa ja motivaatioonsa heikentävästi. Cardigan myös kannattui turhia ylellisyystarvikkeita joukkojen mukana. Hän vältteli joukkojensa mukana matkustamista jo sodan alkuvaiheessa matkustaen ylellisellä yksityisjahdillaan Ranskan kautta sotatoimialueelle. Edgerton nimittää molempia komentajia ”tyhmiksi”.¹⁶⁹

Kenraalimajuri J.R. Hume 55:stä rykmentistä kertoi tapahtumista samankaltaisesti kuin Russell. Hän mainitsi koleraan kaataneen miehiä ja upseerien yrittäneen tehdä kaikkensa, jotta miehistöllä olisi tekemistä järjestämällä erinäisiä huvituksia ja harjoituksia, rakentamalla linnoitustarvikkeita ja harjoittelemalla uuden kiväärin käyttöä.¹⁷⁰ Hume kuvaili myös laivaston lähtöä Varnasta, muttei yhtä hurmioituneesti kuin Russell. Hän totesi höyrylaivojen savun pimentäneen taivaan. Miehistö valmistautui kantamaan tarvitsemansa tavarat itse. Tiedossa siis oli, ettei Krimillä ole huoltoyhteyksiä. Ruokaa piti ottaa kolmen päivän edestä. Vanhemmat upseerit harjoittelivat laivassa tulevaa marssia varten.¹⁷¹

Ottaen huomioon jo tässä vaiheessa koleraan kuolleiden ja sitä sairastaneiden määrän sekä aiheelle annetun aikaisemman huomion Russell käsitteli aihetta nyt yllättävän vähän. Roylen mukaan Russell uskoi koleraan aiheutuvan rannikolla kasvavien suurikokoisten kurkkujen syönnistä.¹⁷² Goldfrankin mukaan Varnaan kokoontuneiden 85000 liittoutuneiden sotilaasta 7000 kuoli koleraan ennen Krimille lähtöä.¹⁷³ Arviot joukkojen määristä ja kuolleista vaihtelevat tutkimusten välillä.

169 Edgerton 1999, 94-97.

170 Hume, J.R. 1854, 21-22.

171 Hume, J.R. 1854, 27-29.

172 Royle 1999, 176.

173 Goldfrank 1994, 286-287.

Russell kuvaili ensimmäisen yön olleen vaativa kuivan laivamatkan jälkeen lastausongelmien ja sateen takia. Hän kertoi brittien kärsineen teltojen puutteen takia sateessa, ja ranskalaisten sekä turkkilaisten nukkuneen kodikkaasti sateelta suojautuneena.¹⁷⁴ Russell saattoi uskoa, että kaikki Krimille saavuttaessa tapahtunut kaaos oli normaalia tämänkaltaisessa tilanteessa. Todellisuudessa brittiarmeija ei ollut osallistunut vastaavan mittaluokan operaatioon sitten Napoleonin sotien, eikä kenelläkään armeijan johdossa ollut käsitystä, mitä pitäisi tehdä. Tämä tuodaan tutkimuskirjallisuudessa kauttaaltaan esille. Ensimmäisestä yöstä Russell kuitenkin havainnoi sillä olleen negatiivinen vaikutus sotilaiden terveyteen.¹⁷⁵ Warnerin lainaaman tuntemattoman silminnäkijän mukaan ensimmäinen yö oli vaativa joukkojen ollessa taivasalla tuntemattomassa maastossa ilman suojaa. Nukkuminen oli mahdotonta sateen takia. Miehet kävelivät ympäriinsä ja yrittivät sytyttää nuotioita. Venäläisiä oli tarkkailemassa, mutta he eivät avanneet tulta. Monen sota päättyi jo ensimmäisen yön jälkeen näiden sairastuttua koleraan.¹⁷⁶

Ensimmäisen yön jälkeen olot paranivat. Brittejä oli jo Gallipolissa tiukasti käsketty olemaan varastamatta ja maksamaan paikallisille tarvikkeista. Marssi kohti Almaa alkoi seuraavana päivänä, ja Warnerin mukaan oli ihme, että joukot olivat maihinnousun ja marssin jäljiltä taistelukunnossa. Hume kuvaili marssia samoin kuin Russell. Joukot marssivat paahtavassa auringonpaisteessa ja olivat janoissaan.¹⁷⁷

Fletcher/Ishchenko mainitsee saapumisesta ja maihinnoususta samoja asioita, mitä Russell havainnoi, kuten venäläisten passiivisuuden puuttua liittoutuneiden toimintaan näiden maihinnousuarmeijan noustessa Krimille, sillä liittoutuneiden höyrylaivojen piipusta nouseva musta savu oli havaittu jo 13.9.1854.¹⁷⁸ Kenraalimajuri Hume silminnäkijäkuvaus osoittaa Mathewsin arvion Russellin tietämättömyydestä sotilasasioiden suhteen oikeaksi. Hän toteaaakin, miten helppoa sekasortoisessa tilassa olleiden brittijoukkojen kimppuun olisi ollut hyökätä.¹⁷⁹ Russell ei tähän kiinnittänyt huomiota, vaan The Timesin artikkelista saa käsityksen, että hän ilmeisesti piti toimintaa normaalina.

174 The Times 2.10.1854, 7.

175 The Times, 2.10.1854, 7.

176 Nimettömän sotamiehen silminnäkijäkuvaus 19.9.1854, Warner, 25-26, 1972.

177 Warner 1972, 26.

178 Fletcher/Ishchenko 2004, 73.

179 Warner, 1972, 25-26.

Venäläiset saattoivat lukea liittoutuneiden epäonnesta juuri The Timesistä. Näin ollen The Times osaltaan vaikutti tulevaan sodan kulkuun. Myös heidän valmistautumisensa oli riittämätöntä, eikä tarvittaviin toimenpiteisiin ryhdytty. Huoltoyhteys Inkermanin sillan ja Sevastopolin välille kuitenkin saatiin aikaan. Varnassa sattunut tulipalo ja kolera olivat saaneet Venäjän joukkojen komentajan Menshikovin uskomaan liittoutuneiden olevan heikossa kunnossa ja pitäneen suurhyökkäystä Krimille epätodennäköisenä.¹⁸⁰ Tämä saattaa selittää osaltaan sitä, miksi liittoutuneiden annettiin nousta maihin vapaasti.

¹⁸⁰ Ponting 2004, 81-82.

4. ALMAN TAISTELU

Ison-Britannian joukot saivat tulikasteen Almajoen taistelussa 20.9.1854. Liittoutuneiden joukot aloittivat marssin kohti Almajokea 19.9.1854, ja saman päivän iltapäivällä käytiin pieni kahakka osapuolten kesken Buljanek-joella. Liittoutuneet perustivat tämän pienen joen lähistölle leirin, jossa yöpyivät. Itse taisteluun alettiin valmistautua seuraavana aamuna 20.9.1854. Se oli liittoutuneille suurmenestys, ja venäläiset lyötiin nopeasti.¹⁸¹

Lordi Raglan oli tehnyt selväksi, ettei Russell ollut tervetullut komentajien seuraan. Taistelun alkaessa Russell siirtyi alun hämmennyksen jälkeen hevosellaan häneen myötämielisesti suhtautuvan kenraali-luutnantti sir De Lacy Evansin komentaman kevyen divisioonan joukkoon ja päätyi lopulta keskelle taistelua.¹⁸²

Venäläisten tykistö tuli ja tarkka-ampujat tulittivat brittijoukkoja, ja taistelun keskelle ajautunut Russell siirtyi suojaan läheiseen maatarakennukseen. Siellä hän alkoi kirjoittaa muistiinpanoja, kunnes rakennukseen osui tykistöammus, ja hän sai päälleen tiiltä ja laastia. Russell poistui rakennuksesta läheiselle kukkulalle ollen edelleen tulilinjalla. Tapahtumia oli vaikea havainnoida metelin, savun ja tulipalojen takia. Russell jatkoi kirjoittamista raportoiden ensimmäistä kertaa historiassa taistelusta sen ollessa käynnissä. Kirjoittaminen keskeytyi Russellin kohdatessa kaksi haavoittunutta brittisotilasta, jotka hän ohjasi suojaan rakennuksen raunioihin, josta aiemmin oli itse paennut. Sitten hän lähti ratsastamaan etsien apua näille kahdelle sotilaille.¹⁸³

The Timesissa julkaistiin aikavälillä 10.–23.10.1854 neljä Russellin raportteihin perustuvaa artikkelia, joissa käsiteltiin Alman taistelua. Ensimmäinen artikkeli julkaistiin 10.10.1854. Lähes koko sivun pituinen artikkeli koostuu neljästä kirjeestä, jotka on päivätty 19.–22. päivä lokakuuta. Tämä artikkeli on The Timesissä julkaistujen Russellin Alman taistelua koskevien kirjoitusten pääartikkeli. Seuraava artikkeli julkaistiin 11.10.1854. Tämä kirje on päivätty 21.9.1854 ja siinä täydennettiin aiempaa tapahtumakuvausta. The Timesissa julkaistiin vielä kaksi Russellin kirjeistä koottua artikkelia 20.10.1854 ja 23.10.1854, jotka koostuivat useista kirjeistä. Nämä kaksi

181 Britishbattles.com: Battle of The Alma, sähköinen lähde.

182 Best 2016, 19-20.

183 Best 2016, 19-20.

artikkeliä käsittelivät Alman taistelun jälkeisiä tapahtumia ja armeijan siirtymistä Sevastopolin lähistölle.¹⁸⁴

4.1 *The Battle of Alma* (The Times 10.10.1854)¹⁸⁵

The Battle of Alma -otsikoitu artikkeli alkaa siitä, mihin edellinen kirje jäi. 19.9.1854 päivätyn kirjeen alussa joukot ovat Eupatoriassa ja valmistautuvat marssimaan kohti Sevastopolia.¹⁸⁶

Russell aloitti raportin kertomalla Raglanin antamasta käskystä, jonka mukaan teltat tulee purkaa aamunkoitteessa ja lähettää ne takaisin laivoihin. Russell oli myös tietoinen Venäjän joukkojen läheisyydestä, mutta asia ei vaikuttanut huolettavan häntä. Edellisen raportin hyvä mieliala on havaittavissa myös tässä kirjoituksessa. ”Nukkujat” herätettiin kolmelta aamulla, ja Russell mainitsi heidän määräkseen 30 000, mutta kertoo seuraavaksi haasteista 26 000 miehen armeijan huoltamiseksi. Mukana oli siis tuhansia henkilöitä, jotka eivät kuuluneet armeijaan, mutta Russell ei selittänyt tarkemmin, keitä nämä henkilöt olivat.¹⁸⁷

Seuraavaksi Russell siirtyi taas kuvailemaan kaikkea havainnoimaansa. Maastosta Russell totesi sen olevan puuton ja pensaaton ja sopivan erinomaisesti tykistölle.¹⁸⁸ Tämä ei täysin pitänyt paikkaansa, sillä tykkejä jouduttiin siirtämään taistelun kuluessa parempiin paikkoihin. Ratkaisevat asemat tykeille löytyivät sattumalta Raglanin improvisoinnin ansiosta.¹⁸⁹

Hän kertoi marssin kestäneen neljä tuntia. Joukkojen mieliala oli korkealla ja marssi teki selvästi vaikutuksen Russelliin. Hän ihasteli tapahtuman visuaalista näyttävyyttä. Negatiivisempia sävyjä artikkeliin ilmaantui, kun havaittiin edellä olevien venäläisten sytyttäneen palamaan taloja ja kyliä, joita liittoutuneet olisivat voineet hyödyntää. Russell mainitsi monien sairaiden kaatuvan, ja heidät kuljetettiin taka-alalle. Tämä oli

184 The Times 10.10.1854, 7; The Times 11.10.1854, 6-7; The Times 20.10.1854, 7-8; The Times 23.10.1854, 7.

185 The Times 10.10.1854, 7.

186 The Times 10.10.1854, 7.

187 The Times 10.10.1854, 7.

188 The Times 10.10.1854, 7, The Times 23.11.1854, 6-7.

189 Ponting 2004, 96-107, Fletcher/Ishchenko 2004, 92.

Russellin mukaan kontrasti armeijan mahtavalle ilmiänsulle. Kahdeksan mailin marssimisen jälkeen joukkoja kohtasi ”puro” (Buljanek-joki), mikä oli Russellin mukaan helpotus sotilaille. Purolla pidettiin pieni tauko ja matkaa jatkettiin mailin verran, kunnes saatiin ensikosketus viholliseen. Seurasi lyhytkestoinen laukaustenvaihto, jossa kuoli ja haavoittui muutama brittisotilas. Tämän tapahtuman kuvailu ilmentää sitä innokasta mielialaa, joka Russellin kirjoituksista syntyi. Hän mainitsi brittien tarjonneen venäläisille taistelua, mutta näiden hukanneen mahdollisuutensa. Russell ei siis vielä lainkaan hahmottanut, minkälaisia kärsimysnäytelmiä taisteluista myöhemmin muodostuisi, vaan kuvaili tapahtumia kuin jännittävää seikkailuretkä. Kertomus tapahtumista Alman taisteluun mentäessä on tyystin eri sävyinen kuin raportti myöhemmästä Inkermanin taistelusta, jossa Russellin raportista huokui alakuloisuus ja toivottomuus.¹⁹⁰

Russell kertoi Buljanek-joen tauosta hieman eri tavoin kuin Edgerton, jonka mukaan miehet olivat niin uupuneita ja janoissaan, että he eivät enää välittäneet sotilaskurista ja ryntäsivät purolle juomaan.¹⁹¹ Warner taas arvelee, että marssi kohti Almaa oli niin kuluttava, että on ihme joukkojen ylipäättään pystyneen taistelemaan ja vielä voittamaan taistelun.¹⁹² Tätä seikkaa Russell ei tuonut esille lainkaan. Hän vain kirjoitti sotilaille ja ratsuilla olleen kova jano.¹⁹³

Liittoutuneet tekivät väliaikaisen leirin Buljanek- ja Almajoen välimaastoon, jossa yöpyivät. Joukot olivat hälytystilassa mahdollisen venäläisten hyökkäyksen takia. Illalla liittoutuneiden komentajat pitivät kokouksen, jossa laadittiin hyökkäyssuunnitelma. Tarkoitus oli hyökätä varhain aamulla yllätyksen turvin sivustoilta, välttämällä venäläisten tykistöasemat. Kun aamu sitten koitti, suunnitelman toimeenpanosta ei tullut mitään, sillä britit eivät olleet alkuunkaan valmiina, toisin kuin ranskalaiset, jotka kärsimättöminä odottivat brittien ilmaantuvan sovittuihin asemiin. Brittijoukot olivat kuitenkin vielä aamuaskareissaan. Raglan ei antanut ranskalaisille minkäänlaista viestiä joukkojensa tilasta eikä siitä, ettei edellisillan suunnitelmaa laitetakaan käytäntöön. Heti ensimmäisen Krimin taistelun alku oli kaoottinen.¹⁹⁴ Näitä tapahtumia käsiteltiin artikkelin seuraavissa osioissa, joissa Russell kirjoitti osittain virheellistä tietoa

190 The Times 10.10.1854, 7, The Times 23.11.1854, 6-7.

191 Edgerton 1999, 75.

192 Warner 1972, 26.

193 The Times 10.10.1854, 7.

194 Mawson 2017, 28-32.

tapahtumista ennen Almajoen taistelua. Raportti on päivätty 20.9.1854 ja otsikoitu *The Grand Victory over the Russians*.¹⁹⁵

Russell laati tämän raportin ilmeisesti sekä Alman taistelun aikana että välittömästi sen jälkeen. Kirjoituksen lopussa hän kirjoitti sen olevan laadittu kentällä ja jatkoa seuraavan myöhemmin. Russell ei näin ollen selvästikään tiennyt, minkälaisessa järjestyksessä *The Times* tulee julkaisemaan hänen kirjeensä, koska tällaista huomiota hän ei olisi muuten tehnyt. Russell toi esiin taistelun raakuuden, muttei korostanut sitä samalla tavalla kuin hän myöhemmin tuli tekemään. Raportti oli selkeästi laadittu innostuksen ja isänmaallisen hurmiohenkisyuden vallassa. Hän myös muistutti, ettei sota ole vielä ohi. Raporttia kirjoittaessaan Russellilla ei voinut olla tietoa siitä, että Isossa-Britanniassa syntyisi käsitys Alman taistelun voiton merkitsevän koko sodan voittamista. Hän oli kuitenkin todennäköisesti ennakoanut, että sellainen virheellinen käsitys saattaa syntyä, ja siksi mainitsi, ettei sota ole vielä ohi. Kirjoituksesta saa kuitenkin käsityksen, että Russell arvioi voiton olleen ratkaiseva isku venäläisiä vastaan koko sodan voittamista ajatellen tulevaisuudessa.¹⁹⁶ Tämä arvio oli jälkikäteen ajateltuna tietysti täysin virheellinen, mutta kuvastaa liittoutuneiden positiivista mielialaa Almajoen taistelun aikoihin.

Raportin suurin virhe oli Russellin maininnat aamun tapahtumista. Hän kertoi brittijoukkojen olleen aseissa, ja raportista sai käsityksen, että kaikki sujui suunnitelmien mukaisesti.¹⁹⁷ Hän ei kirjoittanut mitään niistä ongelmista, joita joukoilla oli tänä Alman taistelun aamuna 20.9.1854. Aamusta hän totesi joukkojen olleen aseissa edellisen illan ohjeiden mukaisesti, kun todellisuudessa heidän liikekannallepanonsa kesti tunteja; britit saapuivat taisteluasemiin neljä tuntia myöhässä ranskalaisten ja turkkilaisten jälkeen.¹⁹⁸ Aamulla käydyistä komentajien välisistä keskusteluista säilyneet muistiinpanot osoittavat, ettei Raglan vaikuttanut edes ymmärtävän, että jonkinlainen hyökkäyssuunnitelma oli edellisiltana hyväksytty, vaikka asiasta oltiin keskusteltu tuntikausia, ja ranskalaiset käsittäneet yhteisymmärryksen syntyneen. Liittoutuneiden joukkojen välinen yhteydenpito ei toiminut, eikä kenelläkään ollut käsitystä, miten hyökkäys olisi nyt tarkoitus toimeenpanna. Ranskalaiset kävivät

195 *The Times* 10.10.1854, 7.

196 *The Times* 10.10.1854, 7.

197 *The Times* 10.10.1854, 7.

198 Ponting 2004, 96.

turhautuneina tiedustelemassa, koska britit aikovat hyökätä. Raglan ja ranskalaisten komentaja Saint-Arnaud pitivät hätäkokouksen ja sopivat uudesta hyökkäyssuunnitelmasta. Näin Krimin niemimaan ensimmäisen taistelun alkaessa länsivaltojen yhteiskomentajuus osoittautui toimimattomaksi.¹⁹⁹

Russellin kyky havainnoida tapahtumia saattoi olla aamulla herpaantunut, sillä tässä ensimmäisessä taistelussa hän ei vielä tiennyt, miten hänen tulisi toimia ja käyttäytyä taistelun aikana.²⁰⁰ Russellin taistelukuvauksesta välittyi kyllä tilanteen kaoottisuus, mutta hän ei tuonut esiin, etteivät tapahtumat etene hallitusti. Sotilastaktiikoita tuntemattomana hän ei mitenkään voinutkaan ymmärtää, etteivät liittoutuneiden komentajat hallitse tilannetta. Russellin epäonnistuminen Alman taistelun alun tapahtumien kuvailun suhteen saattoi siis johtua olosuhteista ja hermostumisesta.

Knightley kirjoittaakin Russellin olleen taistelun alkaessa epävarma siitä, minkälainen läsnäolo toimittajalle olisi taistelussa sovelias. Pian hän kuitenkin rohkaistui, ja alkoi kysellä jokaiselta vastaan tulleelta sotilalta näiden näkemyksiä taistelun kulusta. Hän mietti, miten kuvailla lukijoille asioita, joita ei ollut itse nähnyt. Taistelun jälkeen hän oli niin väsynyt, että laati raportin vasta aamulla. Hän ei ollut tyytyväinen aikaansaannokseensa ja jatkoi sotilaiden haastattelemista. Knightleyn mukaan Russell havaitsi näiden kertomusten olevan ristiriidassa keskenään.²⁰¹ Myös Bestin mukaan Alman taistelun alku oli Russellille vaikea. Hän joutui paniikkiin ja yritti miettiä paikkaa, josta pystyisi seuraamaan tapahtumia parhaiten.²⁰² Oletettavasti Russell kykeni haastattelemaan vain rivisotilaita ja alemmaa upseeristoa, koska Raglan oli kieltänyt yhteistyön Russellin kanssa esikuntaupseereiltaan.²⁰³ Voidaan olettaa, etteivät Russellin haastattelemat lähteet tienneet komentajien aamulla käydyistä keskusteluista yksityiskohtaisesti. Tämän oletuksen lisäksi hänen epävarmuutensa aamulla saattaa selittää, miksei hän kertonut taistelua edeltävistä tapahtumista tyhjentävästi yhdessäkään Alman taistelua käsittelevässä kirjeessään.

199 Mawson 2017, 28-32.

200 Knightley 1975, 8-9.

201 Knightley 1975, 8-9.

202 Best 2016, 19-20.

203 Russellilla oli keskusteluyhteys Raglanin esikuntaan kuuluneen kapteeni Nolanin kanssa, jolta hän oletettavasti sai salaisia tietoja, joita ei kirjannut raporteihinsa.

Russellin kirjoituksesta siis välittyi taistelun kaoottisuus, mutta raportista ei syntynyt samanlaista käsitystä sekasortoisesta tilanteesta kuin tutkimuskirjallisuudesta. Pontingin kuvaus brittijoukkojen toiminnasta Alman taistelussa antaa kuvan kaoottisesta valmistautumisesta, johtamisesta sekä etenemisestä venäläisten aseisiin. Voitto perustui Pontingin mukaan ranskalaisten aloitteellisuuteen, Raglanin riskinottoon sekä Venäjän joukkojen huonoon johtamiseen.²⁰⁴ Edgerton taas katsoo voiton olleen brittijoukkojen urhoollisuuden ansiota, mutta hänenkin kuvauksensa tapahtumista tukee Pontingin arviota kaoottisesta tilanteesta.²⁰⁵

Russell ei Alman raporttia laatiessaan tuonut esiin taistelun jälkeistä venäläisten takaa-ajoa koskevia kysymyksiä. Kysymys venäläisten takaa-ajosta on merkittävä, koska koko sota olisi voittu voittaa jo Alman taistelun jälkeen, jos venäläisten todellinen tila olisi ymmärretty. Russell ei tätä ymmärtänyt, mutta häntä ei siitä voi syyttää, koska kukaan ei kyennyt arvioimaan joukkojen strategisia suhteita oikein. Russell kuitenkin kirjasi ylös taistelun jälkeen käymänsä keskustelun Raglanin esikuntaan kuuluneen kapteeni Nolanin kanssa, joka purki turhautumistaan, kun ratsuväkeä ei lähetetty perääntyvien venäläisten perään.²⁰⁶ Jostain syystä tästä keskustelusta ei ole edes välillistä mainintaa The Timesissä julkaistussa artikkelissa. Syytä voi vain arvailla. On mahdollista, että Delane sensuroi raportin Alman taistelun voiton huumassa, tai keskustelu oli luottamuksellinen, minkä takia Russell jätti tämän olennaisen kohdan pois kirjeestään, säilyttääkseen tiedonantajan luottamuksen. Mahdollista on myös, että Russell ymmärsi asian merkittävyyden vasta sodan jälkeen; Palmerin mukaan keskustelu mainitaan Russellin kirjassa *The Great War With Russia*.²⁰⁷ Edgerton tuo esiin, että Raglan ehdotti Saint-Arnaudille ranskalaisten jalkaväen ryhtyvän takaa-ajoon venäläisten perääntyessä yhdessä brittien ratsuväen ja tykistön kanssa, mutta tämä kieltäytyi vedoten joukkojensa varustuksen puutteeseen ja ammusten loppumiseen. Joukkojen väsymyksen takia myöskään Raglan ei uskaltanut lähettää joukkojaan kyseiseen tehtävään. Todellisuudessa sekä briteillä, ranskalaisilla että turkkilaisilla oli runsaasti resursseja, joita ei ollut käytetty lainkaan Alman taistelussa.²⁰⁸

204 Ponting 2004, 96-107.

205 Edgerton 1999, 76-77.

206 Palmer 1987, 104.

207 Palmer 1987, 104.

208 Edgerton 1999, 76-77.

Russell arvuutteli useampaan otteeseen ennen Alman taistelua venäläisten joukkojen määrää. 21.9.1854 päivätyssä kirjeessään hän arvioi venäläisiä olleen Almassa 40 000. Joukkojen määrän lisäksi jopa venäläisten komentajista oli epäselvyyttä. Russell kirjoitti ettei kyennyt varmuudella selvittämään ketkä komentavat venäläisiä joukkoja.²⁰⁹

Russell mainitsi (brittiläisiä) ”nukkujia” olleen Eupatoriassa 30 000, mutta kertoi seuraavaksi brittiarmeijan olevan 26 000 sotilaan vahvuinen.²¹⁰ Hänen lukunsa olivat tutkimuskirjallisuuden perusteella oikeansuuntaisia. Käsitykset joukkojen vahvuuksista vaihtelivat hieman sodan aikana ja myös sen jälkeen, luultavasti koska kolera vähensi jatkuvasti miesten määrää. Esimerkiksi Eupatoriaan itse maihinnoussut Hume arvioi Krimille saapuneen 26 000 brittien jalkaväkisotilasta ja 1 000 ratsusotilasta. Myös Edgerton kertoo brittien määräksi 27 000 sotilasta ja liittoutuneiden kokonaisvahvuudeksi yli 60 000 sotilasta. Lisäksi hän mainitsee heillä olleen 35 000 merimiestä.²¹¹

Venäläisen eversti Strogonovin kuvaus taistelun jälkeisestä tilanteesta osoittaa osapuolten huonon tietämyksen toistensa voimista:

The Enemy took the heights...He then sat there, rejoicing at his victory over what he imagined to be the advanced guard of our army; his mistake saved us and Sevastopol. For who could have though that our handful of men was the Crimean army.²¹²

Sitaatista käy ilmi venäläisten upseerien ihmettely liittoutuneiden taistelun jälkeisestä toiminnasta. Sekä Raglanin että Saint-Arnaudin päätöksissä kiteytyi huono valmistautuminen ja tiedustelutiedon puuttuminen. Venäläisten vahvuuksia jouduttiin arvailemaan, ja arviot vaihtelivat suuresti toisistaan. Näistä paikan päällä laadituista arvioista tuli välillisesti esiin, kuinka huonon tiedustelutiedon varassa liittoutuneet olivat aloittaneet sotaretken. Fletcher/Ishchenko ilmoittaa venäläisten vahvuudeksi 33 600 sotilasta.²¹³ Palmer taas kertoo venäläisten määräksi 38 000.²¹⁴

209 The Times 10.10.1854, 7.

210 The Times 10.10.1854, 7.

211 Hume 1894, 33; Edgerton 2004, 21.

212 Colonel Strogonov 1854, Ponting 2004. 104.

213 Fletcher/Ishchenko 2004, 72-76.

214 Palmer 1987, 97.

Fletcher/Ishchenkon mukaan liittoutuneiden vahvuus oli yhteensä 66 000 sotilasta, joista 33 000 on ranskalaista, 7 000 turkkilaista ja 25 000 brittiä, joilla on lisäksi 1 000:n sotilaan ratsuväki.²¹⁵ Myöskään ranskalaisten tarkasta määrästä ei löydy yhtenevää tietoa, mutta joka tapauksessa heitä oli brittejä enemmän. Russell kirjoitti brittien tappioiden 20.9.1854 olleen 1 200 miestä. Hän tarkensi luvun myöhemmin kolmeksituhanneksi.²¹⁶ Pontingin mukaan tappiot olivat suuremmat.²¹⁷

Russell antoi tunnustusta Raglanille tämän toiminnasta ja taktisesta viisaudesta taistelun aikana. Hän kehui Raglanin uhkarohkeaa toimintaa ja arvioi sen todennäköisesti pienentäneen liittoutuneiden tappioita.²¹⁸

Tutkimuskirjallisuudessa Raglanin toimintaa lähes poikkeuksetta arvostellaan. Hän ei kyennyt tehokkaasti komentamaan joukkojaan ja lisäksi eteni itse taistelun aikana etulinjan tienoille, mikä oli vaarallista. Fletcher/Ishchenkon mukaan Raglan toimi urhoollisesti mutta typerästi ylittäessään Almajoen pienen saattueensa kanssa. Hän ei kyennyt havainnoimaan taistelun kulkua kukkulalta, jonne päätyi, ja vihollinen olisi saattanut surmata hänet.²¹⁹ Myös Palmer kuvailee Raglanin toiminnan olleen riskialtista mutta varmistaneen liittoutuneiden voiton. Raglania seuranneet esikuntaupseerit löysivät reitin, josta voitiin tulittaa venäläisten asemia. Britit toivat paikalle nopeasti tykkejä, minkä huomattuaan venäläiset hämmentyivät. Taistelu päättyi lopulta venäläisten paniikkiin ja hallitsemattomaan vetäytymiseen.²²⁰

Muista silminnäkijäkuvauksista sai tapahtumista melko samankaltaisen vaikutelman kuin Russellin kirjoituksesta. Sir Leopold George Heat seurasi taistelua noin viiden kilometrin päässä sotalaiva Nigerin kannelta kaukoputken avulla, joten hän ei voinut nähdä tai kuulla tapahtumia yksityiskohtaisesti. Silti hän kykeni havainnoimaan taistelun kulun brittien osalta, ja kertomuksesta tuli ilmi samat asiat kuin Russellin raportista, kuitenkin huomattavasti pelkistetyimmässä muodossa.²²¹ Mielenkiintoista on, ettei ylempään upseeristoon kuuluvana myöskään hän kiinnittänyt huomiota siihen,

215 Fletcher/Ishchenko 2004, 72-76.

216 The Times 10.10.1854, 7.

217 Ponting 2004, 104.

218 The Times 10.10.1854, 7.

219 Fletcher/Ishchenko 2004, 92.

220 Palmer 1987, 100-103.

221 Heath 1897, 57-61.

mistä myöhemmin armeijan johtoa arvosteltiin ankarasti, eli miksi pakenevia venäläisiä ei alettu ajaa takaa. John R. Hume totesi miesten olleen niin väsyneitä, että he olivat iloisia, kun eteneminen pysäytettiin. Venäläisten hän totesi pelastaneen tykkinsä kauan ennen taistelun päättymistä, mikä pelasti paljon liittoutuneiden henkiä. Venäläisten sotavankien hän totesi olleen kiitollisia, kun heille annettiin vettä. Hume kertoi brittisotilaiden hankkiutuneen eroon sotilasunivormuun kuuluvista päähineistään (shako) huomattessaan sotilaslakin (forage-cap) olevan paljon mukavampi päähine.²²² Russellin pitkälle ja yksityiskohtaiselle selostukselle Alman taistelusta virkistävä vastakohta on everstiluutnantti Dallasin kirje, jossa hän kertoi saapuneensa tapahtumapaikalle hieman taistelun päättymisen jälkeen. Hän tiivisti taistelun tapahtumat yhteen lauseeseen: *Our people marched deliberately without any cover as protection up to a position which the Enemy had been fortifying for weeks.*²²³

Anthony Dawsonin kokoamassa *Letters from the Light Brigade* -kirjassa on 8 kirjettä, jotka brittiarmeijaan kuuluneet sotilaat kirjoittivat koskien Alman taisteluun liittyviä tapahtumia. Kaikki kirjoittajat osallistuivat taisteluun ja olivat sotilasarvoltaan miehistönjäseniä ja aliupseereita sekä yksi upseeri.²²⁴ Kirjeet oli laadittu taistelujen jälkeen, eikä muistiinpanoja oltu tehty niiden aikana, toisin kuin Russell teki. Kirjeissä toistui käytännössä sama tapahtumakuvaus kuin Russellin raportissa. Ne olivat kuitenkin sävyltään maltillisempia, eikä niissä kuvattu raakuuksia tai sotilaiden kärsimyksiä yhtä tarkasti mitä Russell teki. Dawsonin mukaan tämä johtui siitä, että sotilaat harjoittivat itsesensuuria laatiessaan kirjeitä kotiväelle tai paikallislehtiin.²²⁵ Sensuurin syy ei kuitenkaan ollut poliittinen tai sotilaallinen. Syynä oli viktoriaanisen ajan arvomaailma. Miehet ottivat huomioon kirjeitä laatiessaan niiden oletetun lukijakunnan. Miehillä suunnatuissa kirjeissä esiintyi raaempia yksityiskohtia, mutta sekalaiselle lukijakunnalle tarkoitetut kirjeet tehtiin sellaisiksi, että he uskoivat niiden olevan soveliaita myös naisten luettaviksi.²²⁶ Tämä tuli esiin ratsusotilas John Hornin kirjeessä, jonka hän osoitti vanhemmilleen. Hän vaikutti kertoneen kaunisteltua versiota olosuhteista Krimillä. Kun muissa lähteissä tulee yleisesti esiin ensimmäisen Krimillä vietetyn yön surkeat olosuhteet, Horn totesi vain nukkuneensa hiekalla erittäin

222 Hume 1894, 42-45.

223 Dallas, G.F. 22.9.1854, Mawson 2001, 34.

224 Dawson 2015, 32-47

225 Dawson 2014, 3.

226 Dawson 2014, 3.

hyvin.²²⁷ Tällaista tapakulttuuriin ja arvomaailmaan liittyvää itesesensuuria Russell ei harjoittanut lainkaan, mikä osaltaan saattaa selittää hänen kirjoitustensa saaman huomion: ne poikkesivat aikalaisten mielikuvista sodankäynnin luonteesta ja arvomaailmasta.

4.2 *The Crimea* (The Times 11.10.1854)²²⁸

21.9.1854 päivätyssä kirjeessä Russell täydensi Alman taistelun tapahtumia. Russell kirjoitti, että kiireen ja hämmennyksen takia hän ei kyennyt antamaan tyhjentävää kuvaa tapahtumista. Kirjoituksessa korostui brittien ja ranskalaisten toiminnan vertaileminen keskenään. Russell ylisti molempien toimintaa. Kirjoituksessa Russell tulkitsi, ettei sir De Lacy Evansin ja prinssi Napoleonin divisioonien sovittu yhteistyö toteutunut, koska ranskalaiset etenivät liikaa oikealle briteistä katsottuna.²²⁹ Tutkimuskirjallisuuden perusteella tämä ei pidä paikkaansa, vaan yhteistyö ei onnistunut brittien viivästelyn ja viestintäongelmien takia.²³⁰ Russell kirjoitti ranskalaisten pyytäneen briteiltä apua taistelun aikana, ja brittien tykistötulen ansiosta ranskalaiset säästyivät nöyryytykseltä, minkä ansiosta he kykenivät myöhemmin avustamaan brittejä. Nyt Russell arvioi tappioiksi 2 196 kuollutta englantilaista, 1 400 ranskalaista ja 3 000 venäläistä. Hän kertoi lähikamppailun kestäneen alle kaksi tuntia.²³¹

Russell hämmästeli venäläisiä sotilaita. Hän kertoi, että kirurgien arvioiden mukaan venäläisten sinnikkyys oli niin suurta, että he selvisivät hengissä vammoista, jotka olisivat tappaneet kaksi tai kolme normaalia miestä. Russell kirjoitti nähneensä omin silmin haavoittuneen venäläisen sotilaan, jota oli ammuttu päähän, ja jonka aivot olivat tulleet ulos takaraivosta ja otsasta. Sitten tämä haavoittunut sotilas oli pyyhkinyt kädellään nämä jäänteet pois kulmakarvoiltaan, noussut ja lähtenyt etsimään vettä. Haavoittuneet venäläiset olivat Russellin mukaan vaarallisia.²³²

227 Horn, John 6.10.1854, Dawson, 2014, 38.

228 The Times 11.10.1854, 6-7.

229 The Times 11.10.1854, 6-7.

230 Mawson 2017, 28-32.

231 The Times 11.10.1854, 6-7.

232 The Times 11.10.1854, 6-7.

Russell kertoi yksittäistapauksesta, jossa brittisotilas surmasi haavoittuneen venäläisen. Samassa yhteydessä hän kuvaili haavoittuneiden venäläisten tuskia:

Last night all these poor wretches lay in their agony; nothing could be done to help them. The groans, the yells, the cries of despair and suffering were a mournful commentary on the exultation of the victors...²³³

Russellin pyrkimys autenttiseen kerrontaan tulee ilmi esimerkiksi tässä sitaatissa, jossa kuvailtiin haavoittuneiden venäläisten kärsimyksiä. Russell kirjoitti myös haavoittuneiden ja kuolleiden omaisuuden ryöstelystä. Lisäksi hän mainitsi, että venäläiset sotavangit pelkäsivät tulevansa tapetuiksi, jos brittiupseerit jättävät heidät yksin liittoutuneiden sotamiesten kanssa.²³⁴

4.3 *The British Expedition (The Times 20.10.1854, 23.10.1854)*²³⁵

20.10.1854 ja 23.10.1854 The Timesin julkaisemat artikkelit (molemmat otsikoitu ”The British Expedition”) koostuivat useista Russellin kirjeistä, jotka oli päivätty 22.9.1854 ja 5.10.1854 väliselle ajalle. Näissä kirjoituksissa Russell käsitteli Alman taistelun jälkeisiä tapahtumia, sekä armeijan siirtymistä Balaklavaan. Alman taistelun jälkeisestä tilanteesta hän kertoi vielä 22.9.1854 päivätyssä kirjeessään ja vertaili jälleen brittien toimintaa ranskalaisiin, tällä kertaa haavoittuneiden siirtämisessä pois sotatantereelta:

The French-I am tired of this disgraceful antithesis-had well-appointed covered hospital vans, to hold 10 or 12 man, drawn by fine mules, and their wounded were sent in much greater comfort than our poor fellows, so far as i saw.²³⁶

Russell oli siis kyllästynyt huomioimaan, miten ranskalaiset suoriutuivat tästäkin tehtävästä brittejä paremmin. Kuten sitaatista ilmenee, tämä perustui hänen itsensä näkemään, ei ulkopuolisesta lähteestä kuulemaansa. Hänen käsityksensä ranskalaisten toiminnasta oli ilmeisesti ainakin jossain määrin vääristynyt, sillä Krimin sodasta muistelmia kirjoittanut Raglanin esikuntaupseeri Somerset Calthrope myöhemmin todisti, etteivät Russellin väitteet ranskalaisten paremmasta terveydenhuollosta ja

233 The Times 11.10.1854, 6-7.

234 The Times 11.10.1854, 6-7.

235 The Times 20.10.1854, 7-8; The Times 23.11.1854, 7.

236 The Times 20.10.1854, 7-8.

sairaaloista pitäneet paikkaansa.²³⁷ Russell saattoi etsiä oikeutusta brittien toiminnan arvostelemiselle juuri vertaamalla heitä ranskalaisiin ja tätä kautta osoittavansa, että armeija voisi toimia paremmin. Jos tällainen tarkoitusperä ranskalaisiin tehdyllä vertailulla oli, saattoi se vaikuttaa Russellin kirjoitusten todenmukaisuuteen ainakin jossain määrin.

Näissä kahdessa artikkelissa tuli esiin Russellin kyky kirjoittaa taistelujen välisestä ajasta, jolloin ei tapahtunut mitään erityisen merkittävää. Hän kertoi esimerkiksi Venäjän lähettämästä naisvakoojasta sekä karanneesta puolalaisesta upseerista, joka antoi tietoja Venäjän toimista. Russell myös mainitsi laivojen tuovan lisää aseistusta ja kahden huoltolaivan joutuneen myrskyyn ja suurimman osan laivoilla olleista hevosista joutuneen mereen. Ratsuväki oli hoitanut uuvuttavia, muttei erityisen tärkeitä tehtäviä. Ratsuväen kannalta hevosten joutuminen mereen oli Russellin mukaan erityisen suuri takaisku. Lisäksi raporteissa kerrottiin lääkärin ja avustavan kirurgin kuolleen koleraan ja taudin piinaavan joukkoja edelleen. Koleraan oli Russellin mukaan kuollut yhtä paljon sotilaita kuin Alman taistelussa. Raglanin Russell kertoi olevan huonovointinen. Läheisen kylän Russell kertoi olevan likainen ja kapinamielialan vallassa. Raglan oli määrännyt sen siivottavaksi, muttei kukaan noudattanut tätä määräystä. Russell kertoi pioneerien aloittaneen juoksuhautojen tekemisen vajaan kilometrin päähän venäläisten asemista Sevastopolin edustalla, mutta työn olevan vaikeaa.²³⁸ Tällaisten hajanaisten ja osin satunnaisten asioiden raportoiminen lisäsi lukijalle läsnäolon tunnelmaa, ja se oli armeijan toiminnasta raportoitaessa uutta.

Bestin mukaan Alman taistelun jälkeen Russellista oli jo tullut kuuluisuus Isossa-Britanniassa. Korkea-arvoiset upseerit eivät edelleen pitäneet hänestä, mutta hän sai ystäviä alemmasta upseeristosta, johon lukeutui Raglanin esikuntaupseerina toiminut kapteeni Nolan.²³⁹ Näitä ystäviä hän siis todennäköisesti käytti tietolähteinään.

237 Sweetman 1971, 194-198.

238 The Times 23.10.1854, 7.

239 Best 2016, 22-23.

Alman taistelun jälkeen liittoutuneet alkoivat valmistautua siirtymiseen Sevastopolin edustalle. Jälleen Krimin kampanjassa seurasi vaihe, josta liittoutuneita jälkikäteen arvosteltiin. Suoran hyökkäyksen sijaan he alkoivat piirittää kaupunkia. Sevastopol olisi ollut tässä vaiheessa valloitettavissa, sillä venäläisjoukot olivat kaaoksessa Alman jälkeen.²⁴⁰ Venäläiset leiriytyivät Sevastopolin laitamille. Molemmat osapuolet lepäsivät, järjestivät joukkojaan uudelleen, täydensivät tarvikevarastojaan ja valmistautuivat seuraavaan kamppailuun. Vakavasti sairas Saint-Arnaud luovutti komentajuuden divisioonan kenraali François Marcellin Certain de Canrobertille 26.9.1854. Saint-Arnaud kuoli 29.9.1854.²⁴¹

Menshikov aloitti salamyhkäisen operaation alkaen siirtää venäläisjoukkoja pois kaupungista. Hän hajautti venäläiset joukot Sevastopolin ympärille strategisista syistä. Kaupungin puolustus jäi laivaston harteille. Tämä osaltaan sai aikaiseksi huhuja Sevastopolin antautumisesta. The Times uutisoi näyttävästi 2.10.1854: ”The Fall of Sebastopol”.²⁴² Seuraavina päivinä lehti kirjoitti aiheesta lisää pohtien esimerkiksi, valloittaako seuraavaksi Itämeren laivasto Pietarin. Koska Sevastopolin luhistuminen uutisoitiin luotetussa The Timesissä, alkoi Ison-Britannian hallitus jo miettiä, mitä Krimin niemimaalle nyt tehdään; liitetäänkö se Brittiläiseen Imperiumiin vai annetaanko se Ottomaanien valtakunnalle? Laivaston esikuntapäällikkö, konservatiivipoliitikko sir James Graham ehdotti pääministeri Aberdeenille uusien vaalien järjestämistä uskoen Alma-uutisten nostaneen hallituksen kannatusta.²⁴³

Vasta 5.10.1854 Lontoossa selvisi, ettei uutinen Sevastopolista pitänyt paikkaansa, ja seuraavan viikon keskiviikkona The Timesin lukijat saivat luettavakseen Russellin sivun mittaisen kuvauksen Alman taistelusta. Vaikka lukijat olivat varmasti tyytyväisiä Alman taistelun voittoon, on heidän täytynyt olla samaan aikaan pettyneitä luultuaan jo hetken koko Krimin niemimaan sotaretken olevan ohi. The Timesin painos saavutti lopulta myös Krimillä olevat joukot. Dallas kirjoitti kirjeessään kotiväellä 27.10.1854: *You may fancy our disgust at reading the false news of the taking of Sebastopol in the Times.*²⁴⁴

240 Royle 1999, 261- 262.

241 Curtis 1979, 313-321.

242 The Times, 2.10.1854, 6.

243 Palmer 1987, 108-109.

244 Dallas, G.F. 27.10.1854, 2001, 34.

Britit alkoivat marssia Alma-joelta kohti Sevastopolia lauantaiamuna 23.9.1854. Määränpäänä oli Sevastopolin lähistöllä sijaitseva kapea salmi, jonka rannalla sijaitti 1500-luvulta peräisin oleva pieni Balaklavan linnake, jonka aikoinaan olivat rakentaneet genovalaiset kauppiat laivojensa suojaksi. Perille saavuttiin maanantaina, ja joukot leiriytyivät Balaklavan lähimaastoon. Balaklava ei ollut ihanteellinen paikka piiritysasemaksi, mutta syyskuussa 1854 britit uskoivat sen olevan muita vaihtoehtoja parempi.²⁴⁵ Joka tapauksessa Balaklavan valinta oli osasyynä moniin myöhempisiin ongelmiin, joita britit kohtasivat.²⁴⁶

²⁴⁵ Palmer 1987, 111-112.

²⁴⁶ Fletcher/Ishchenko 2004, 132-133, 137-138; Ponting 2004, 163.

5. BALAKLAVAN TAISTELU

Balaklavan taistelu käytiin 25.10.1854. Se oli Krimin niemimaan toinen suuri offensiivi, jossa venäläiset tekivät aloitteen sodan ratkaisemiseksi. He hyökkäsivät piirittäjiä vastaan tarkoituksenaan vallata brittien Balaklavan piiritysasema ja murtaa Sevastopolin saartorengas. Nimestään huolimatta Balaklavan taistelu käytiin sinne johtavan reitin lähimaastossa, esimerkiksi läheisen Kadikoin kylän liepeillä, jonka kukkuloille britit olivat rakentaneet linnakkeita ja maamoottorin tarvikkeiden kuljetusta varten.²⁴⁷

Taistelu alkoi varhain aamulla kumpuilevan pinnanmuodostuksen omaavalla alueella. Taistelukenttä oli jakaantunut kahteen laaksoon: pohjoiseen ja eteläiseen. Balaklavaan johtavan reitin varrelle oli muodostettu kuusi linnaketta, joista kaksi Balaklavaa läheisintä oli keskeneräisiä. Neljä kauempana sijaitsevaa linnaketta olivat ottomaanien vastuulla. Näillä linnakkeilla oli käytössään 2–3 tykkiä asemaa kohden. Lisäksi lordi Lucanin johtama noin 1500 sotilaan ratsuväki oli helposti siirrettävissä puolustamaan Balaklavaan johtavaa reittiä.²⁴⁸

Tapahtumat aamun aikana etenivät nopeasti. Taistelu koostui neljästä peräkkäisestä hyökkäyksestä. Ensimmäisenä venäläiset hyökkäsivät aamunkoitteessa turkkilaisten sotilaiden miehittämää ensimmäistä linnaketta vastaan huomattavalla ylivoimalla. Tämä linnake oli kauimpana Balaklavasta ja muista liittoutuneiden joukoista. Seuraavaksi hyökättiin brittien 93:tta rykmenttiä vastaan, joka suojasi Balaklavaan johtavaa tietä kevyenprikaatin telttaleirin lähellä. Tämän taistelun jälkeen brittien ratsuväki hyökkäsi vuorostaan Venäjän joukkojen kimppuun, ja viimeisenä brittien kevyt prikaati aloitti kuuluisan hyökkäyksensä Venäjän armeijan pääjoukkoja vastaan.

Balaklavassa Russell kykeni seuraamaan tapahtumia suojaisessa paikassa hyvän näköetäisyyden päässä.²⁴⁹ Hän lähti kohti taistelupaikkaa aamulla kuultuaan tykistötulen äänet.²⁵⁰ Ensimmäinen Russellin Balaklavan taistelua käsittelevä artikkeli julkaistiin The Timesissa 14.11.1854. Russellille annettiin peräti kaksi sivua tilaa. Artikkelin koostui viidestä Russellin kirjeestä, jotka oli päivätty aikavälillä 19.10.1854–28.10.1854.²⁵¹

247 Fletcher/Ishchenko 2004, 132.

248 Fletcher/Ishchenko 2004, 156-157.

249 Hankinson 1982, 71; Knightley 1975, 10.

250 Best 2016, 25.

251 The Times 14.10.1854, 7-8.

5.1 *The Operations of the Siege* (The Times 14.11.1854)²⁵²

Artikkelin alkuosio käsitteli tapahtumia 19.10.1854–24.10.1854 välisenä aikana. Russell kirjoitti vielä Sevastopolin piirityksen aloittamiseen liittyvistä tapahtumista, jolloin sekä liittoutuneet että venäläiset saivat miehistö- ja materiaalitäydennyksiä. Kirje oli suoraa jatkoa edellisille Alman taistelun jälkeisiä päiviä käsitteleville kirjeille, eikä siinä tullut esiin mitään erityisen merkittävää. Russell analysoi tilannetta selostaen jälleen yksityiskohtaisesti armeijan toimintaan liittyvistä tapahtumista.²⁵³

Toinen kirje on päivätty 25.10.1854 ja otsikoitu: *The Cavalry action at Balaklava*.²⁵⁴ Pitkässä ja yksityiskohtaisessa selostuksessa käsiteltiin Balaklavan taistelua. Raportti on Russellin teksteistä pisin ja kuuluisin. Hän kävi tarkkaan läpi taistelun kulun.

Russell oli selkeästi kirjottanut kirjeen alun jälkikäteen olettaen lukijoiden olevan tietoisia taistelun lopputuloksesta:

If the exhibition of the most brilliant valour, of the excess of courage, and of a daring which would have reflected lustre on the best days of chivalry can afford full consolation to-day, we can have no reason to regret the melancholy loss which we sustained in a contest with a savage and barbarian enemy.²⁵⁵

Sitaatissa Russell viittasi kevyen prikaatin hyökkäykseen, joka käytiin vasta päivän viimeisenä. Kuvauksessa oli havaittavissa ero Almaan verrattuna. Hän alkoi käyttää venäläisistä epäinhimillistä kieltä, joka on tyypillistä sotapropagandalle, ja näkyy esimerkiksi ylläolevassa sitaatissa.

Alustuksen jälkeen Russell alkoi kuvailemaan taistelun kulkua tapahtumajärjestyksessä. Hän antoi jälleen tarkan kuvan joukkojen ryhmittymisistä ja alueesta, jolla taistelu käytiin. Hän muistutti, että britit olivat pitäneet Balaklavaa erinomaisena miehityspaikkana. Russell kuvaili yksityiskohtaisesti näkymää, joka avautui kukkulalta, jolta hän tarkkaili taistelua kuitenkin mainitsematta, että hän oli kyseisellä kukkulalla taistelun aikana. Tässä kohdin Russell yritti asettaa raportin lukijan seisomaan tapahtumapaikalle kuvaillen, mitä lukija näkisi kukkulalta, jos seisoi siellä.²⁵⁶ Hän siis

252 The Times 14.10.1854, 7-8.

253 The Times 14.10.1854, 7-8.

254 The Times 14.10.1854, 7-8.

255 The Times 14.11.1854, 7-8.

256 The Times 14.11.1854, 7-8.

selkeästi yritti jälleen luoda The Timesin lukijoille läsnäolon tunnelmaa, kuten jo aiemmin oli tehnyt Almajoen maastoa kuvatessaan. Tätä tunnelmaa tehostaa Russellin tapa kirjoittaa varsinaisista taistelutoimista preesensissä, ei imperfektissä.

Taistelun ensimmäisestä näytöksestä Russellin kirjoituksessa korostui brittien sankaruus ja turkkilaisten pelkuruus.²⁵⁷ Russell arvosteli turkkilaisia pakenemisesta hyökkäyksen aikana. Hän antoi ymmärtää, etteivät tarinat turkkilaisten urheudesta pitäneet paikkaansa, ja ihmetteli, miten eri lailla turkkilaiset toimivat eri tilanteessa viitaten turkkilaisten aikaisempiin voittoihin Tonavalla. Turkkilaisten toiminnasta annetaan yleisesti ottaen kirjoituksessa negatiivinen kuva. Russell kirjoitti turkkilaisten vetäytymisestä:

To our Inexpressible disgust we saw the Turks redoubt No.2 fly at their approach. They ran in scattered groups across towards Balaklava...²⁵⁸

Russellin raportin suurin virhe oli juuri turkkilaisten toimintaa koskevat väitteet. Hän oli osittain oikeassa, sillä ottomaanien joukkojen miehittämä linnake 2 antautui nopeasti ja pakeni. Russell ei ollut tietoinen linnake 1:n taistelusta. Tämä linnake oli merkittävästi alivoimainen, mutta taisteli niin kauan kuin pystyi, ja hankki lisää aikaa puolustuksen järjestämiseen.²⁵⁹ Raportissa tulee ilmi, ettei Russell suhtautunut turkkilaisiin brittien ja ranskalaisten veroisena toimijana. Hän esimerkiksi mainitsi linnakkeiden tykkien olleen brittien turkkilaisille lainaamia ja etteivät britit voineet vahtia heitä koko ajan.²⁶⁰ Edgertonin mukaan Balaklavan jälkeen turkkilaiset saivat pelkurin maineen, ja heitä alettiin kohdella avointa halveksuntaa osoittaen.²⁶¹

257 The Times 14.11.1854, 7-8.

258 The Times 14.11.1854, 7-8.

259 Ponting 2004, 125-126.

260 The Times 14.11.1854, 7-8,

261 Edgerton 1999, 168-171.

Russell kirjoitti raportissaan turkkilaisten pakenemisesta:

It is evident the Russians have been too quick for us. The Turks have been too quick also, for they have not held their redoubts long enough to enable us to bring them help.²⁶²

Raportissa tuli esiin tämä turkkilaisten halveksunta, kuten ylläolevasta pilkallisesta huomautuksesta voi päätellä. Balaklavan taistelussa Russell alkoi käyttää paikoin myös venäläisistä vastaavaa kieltä.

Palmerin mukaan Russellin saapuessa Sapounu Heightsin harjanteelle, josta hän tarkkaili tapahtumia, turkkilaiset olivat puolustaneet asemiaan urhoollisesti tunnin ajan menettäen puolet tuhannesta miehestään. Sitten puolustus lopulta murtui, ja turkkilaiset pakenivat.²⁶³ Myös Roylen mukaan ensimmäistä tykistöasemaa puolustaneet turkkilaiset joukot osoittivat rohkeutta.²⁶⁴ Krimin sotaa ottomaanien näkökulmasta tutkineen Candam Bademin mukaan Russellin silminnäkijäkuvaus oli harhaanjohtava, mutta hän mainitsee brittiläisten, eikä turkkilaisten, historioitsijoiden korjanneen väärät käsitykset taistelusta.²⁶⁵ Edgertonin mukaan voimasuhteet ensimmäisen aseman kohdalla olivat 500 turkkilaista vastassaan 6000 venäläistä. Seuraavissa linnoitusasemissa oli huonosti koulutettuja tunisialaisia sotilaita, jotka pakenivat. Tämä joukkojen monimuotoisuus oli Edgertonin mukaan Ottomaanien armeijalle ominaista. Euroopassa koulutautuneet upseerit toimivat tehokkaasti, mutta armeijasta löytyi myös ammattitaidottomia ja korruptoituneita joukkoja. Edgertonin mukaan turkkilaisiin suhtauduttiin kielteisesti esimerkiksi kulttuuristen erojen takia ja myös heidän kurittomien Bashi-Bazouk erikoisjoukkojen tekemien julmuuksien vuoksi.²⁶⁶

Toinen Russellin virhe taistelun alkuvaiheiden kuvaamisessa koski Raglanin toimintaa. Russell antoi Alman tapaan raportissa käsityksen, että brittien ja ranskalaisten komentajien yhteistyö sujuu hyvin, ja tilanne oli alusta alkaen Raglanin hallinnassa. Hän kertoi Raglanin lähettäneen viestin ranskalaisille heti aamulla huomattuaan venäläisten hyökkäysvalmistelut, ja Canrobertin määränneen välittömästi apua briteille.²⁶⁷ Palmerin mukaan Canrobert vastahakoisesti lähetti avuksi reservissä olleita

262 Edgerton 1999, 168-171.

263 Palmer 1987, 125.

264 Royle 1999, 265-267.

265 Badem 2010, 34-35.

266 Edgerton 1999, 168-171.

267 The Times 14.11.1854, 7-8.

jalkaväkijoukkoja sekä kenraali Bosquetin divisioonan.²⁶⁸ Ponting kirjoittaa Raglanista hyvin kriittiseen sävyyn. Hän arvostelee Raglania viivyttelystä taistelun alkaessa ja hänen piittaamattomuutta varoituksista, joiden mukaan Venäjä valmistelee hyökkäystä.²⁶⁹ Näitä seikkoja Russell ei tuonut esiin raportissaan.

Aamun toisessa näytöksessä Venäjän ratsuväki hyökkäsi alivoimaisten brittijoukkojen aseisiin eteläisessä laaksossa Causeway Heightsin kukkulalla. Hyökkäyksen torjuivat kenraalimajuri Colin Campbellin komentaman 93:n rykmentin sotilaat. Campbellin rykmentin lempinimi oli *Highlanders* eli ylämaalaiset.²⁷⁰

Russell kuvaili tarkkaan kamppailun alun, jossa venäläiset ratsusotilaat asettuivat 93:n rykmentin sotilaita vastaan muodostelmaan ja aloittivat hyökkäyksen. Tapahtumakuvaus on toiminnallinen ja dramaattinen. Hän kirjoitti venäläisistä hyökkääjistä:

They dash on towards that thin red streak topped with a line of steel.²⁷¹

Tästä Russellin raportin kohdasta syntyi käsite *thin red line* (ohut punainen viiva), jolla nykyään tarkoitetaan jonkin kahden tahon välistä marginaalista eroa tai kielikuvaa jostain tekijästä, joka erottaa hyvän tilanteen huonosta. Alkujaan se tarkoitti brittien viimeistä puolustuslinjaa Balaklavan taistelussa, eli pääosin skotlantilaisista koostuneita joukkoja, joiden noin 500 sotilasta pysäytti Venäjän ratsuväen etenemisen kohti brittien miehitysasemaa Balaklavan taistelun toisessa näytöksessä.

Russell käytti tätä kuuluisaksi muodostunutta termiä, koska hänen havainnointipaikastaan rivimuodostelmaan asettuneet brittisotilaat näyttivät ”ohuelta punaiselta raidalta”.²⁷² Brittisotilaista yleisesti käytettiin termiä *punaiset* tai *punatakit* univormun hallitsevan värin vuoksi. Ylämaalaisien kohdalla punainen takki vielä korostui heidän käyttäessään mustaa kilttiä housujen sijaan. Todellisuudessa Russell ei siis kuitenkaan käyttänyt termiä *thin red line* alkuperäisessä kirjoituksessaan, vaan kirjoitusasu oli *thin red streak* (ohut punainen raita). Termi muuntui kansan suussa muotoon *thin red line*, Royalen mukaan runoilija Alfred Tennysonin toimesta.²⁷³

268 Palmer 1987, 124-125.

269 Ponting 2004, 123-125.

270 Palmer 1987, 124-125.

271 The Times 14.11.1854, 7-8.

272 The Times 14.11.1854, 7-8.

273 Royle 1999, 268; Warner 1972, 103.

Tennyson ei kuitenkaan Balaklavan taistelua kuvaavassa runossaan *Charge of the Light Brigade* käytä tätä termiä.²⁷⁴ Tennyson kirjoitti kuuluisan runonsa inspiroituneena Russellin kevyen prikaatin hyökkäyksen tapahtumakuvauksesta. Myös Rudyard Kiplingin 1890 kirjoittaman runon *Tommy* on väitetty olleen termin alkuperä tai ainakin tehneen siitä kuuluisan. Tässä runossa termi ainakin mainitaan, toisin kuin Tennysonin runossa.²⁷⁵ Woods/Bishopin mukaan Russell ei ollut kirjoitukseensa tyytyväinen, minkä takia hän myöhemmin teki siihen faktuaalisia ja kielellisiä parannuksia; hän itse muutti *thin red streak* -termin muotoon *thin red line*.²⁷⁶

Warner taas arvelee Russellin kirjoittaneen innostuksen vallassa siitä, mitä hän halusi nähdä, ei sitä mitä oikeasti tapahtui. Hän myös katsoo Russellin raportoinnin lähentelevän hysteriaa.²⁷⁷ Warner ei huomioi aikakauden kirjoitustyyliä, toisin kuin Royle. Hänen mukaansa *thin red line* on viktoriaanisen ajan kiihkoisanmaallisuutta kuvaava klisee, muttei se silti Roylen mielestä vähennä Russellin raportin ansioita.²⁷⁸

Aamun kolmannessa näytöksessä brittien ja venäläisten ratsuväet ottivat yhteen, kun britit yllättäen kenraali Scarletin johdolla hyökkäsivät venäläisiä ratsusotilaita vastaan, jotka perääntyivät. Taistelu kesti alle kymmenen minuuttia, eikä kumpikaan kärsinyt suuria tappioita.²⁷⁹

Tästä kamppailusta Russell kirjoitti samalla innokkuudella kuin edellisestä. Hän myös kuvaili, miten liittoutuneiden komentajat seurasivat tapahtumia kukkulalta kuin teatteriesitystä:

Lord Raglan, all his staff and escort, and groups of officers, the Zouaves, French genera`'s and officers, and bodies of French infantry on the height, were spectators of the scene as though they were looking on the stage from the boxes of a theatre. Nearly every one dismounted and sat down, and not a word was said.²⁸⁰

Russell oli siis itse samalla kukkulalla, joten hänen havaintonsa liittoutuneiden esikuntien toiminnasta perustuivat varmasti hänen omiin silminäkijähavaintoihin. Hän ei kuitenkaan ollut upseeriston seurassa, joten muutamassa kohdassa raporttia esitetyt

274 Examiner 9.12.1854, Tennyson: *Charge of the Light Brigade*.

275 Kipling: *Tommy* 1890; Fleming 10, 1970.

276 Wood/Bishop 1985, 77-78.

277 Warner 1972, 103-106.

278 Royle 1999, 268-269.

279 The Times 14.11.1854, 7-8.; Ponting 2004, 128-131.

280 The Times 14.11.1854, 7-8.

lainaukset esikuntaupseerien keskusteluista ja kommenteista perustuivat ulkopuolisiin lähteisiin, joita Russell ei maininnut. Tämän aamun kolmannen näytöksen jälkeen Russell kirjoitti Raglanin sanelleen onnitteluviestin kenraali Scarletille ja raportoi myös Scarletin vastauksen siihen.²⁸¹ Näitä asioita Russell ei voinut kuulla. Hän ei myöskään tuonut esiin sitä, että näkyvyys alhaalla laaksossa oli erilainen kuin ylhäältä katsottuna. Taistelevat joukot eivät kyenneet näkemään toisiaan samalla lailla kuin ylhäältä kukkulalta, mikä osaltaan johti tähän aamun kolmanteen kamppailuun.²⁸²

5.2 Kevyen prikaatin rynnäkö

Seuraavaksi Russell siirtyi kuvailemaan päivän viimeistä tapahtumaa, kevyen prikaatin rynnäköä. Aamun kolmannen näytöksen jälkeen alkoi puolen tunnin mittainen hiljainen odotus. Lordi Cardiganin komentama kevyt ratsuväki odotti pohjoisessa laaksossa toimeettomana. Balaklavan taistelun neljännessä ja viimeisessä osiossa kevyt ratsuväki hyökkäsi toivottomalla alivoimalla Venäjän armeijan pääjoukkoja vastaan. Tapahtuma on jäänyt sotahistoriaan kuvaamaan Krimin sodan upseereiden huonoja päätöksiä. Tapahtuma sai brittiläisessä sotahistoriassa myyttisen maineen.

Tapahtuman saamaa huomiota eivät selitä siitä aiheutuneet tappiot eikä sotilaallinen merkitys. Tapahtuma oli loppuen lopuksi melko vähäpätöinen koko sodan mittakaavassa, puhumattakaan Ison-Britannian sotahistorian mittakaavassa. Kevyen prikaatin hyökkäyksestä muodostui myyttinen sankaritarina, ja Russellin kirjoituksella oli siinä merkittävä osuus. Russell seurasi tapahtumia samalta Sapoune Hill - kukkulalta kuin esikunta. Hän kirjasi rynnäkön alkaneen kello 11.10. Palmerin mukaan noin 400 metrin päässä olevia tapahtumia kykeni seuraamaan paljailla silmillä.²⁸³ Taistelun jälkeen Russell ratsasti alas laaksoon ja keskusteli siihen osallistuneiden sotilaiden kanssa.²⁸⁴

Tapahtumakuvaus vaihtelee tutkimuskirjallisuudessa hieman, mutta seuraavassa yleisimmin esitetty tulkinta tapahtumien etenemisestä: aamulla oli jo nähty kolme taistelua, ja nyt lordi Lucanin komentama ratsuväkidivisioona, johon kuului lordi

281 The Times 14.11.1854, 7-8.

282 Ponting 2004, 128-131.

283 Palmer 1987, 124-131.

284 Best 2016, 27-30.

Cardiganin komentama kevyt ratsuväkiprikaati, odotti toimeettomana alhaalla pohjoisessa laaksossa. Raglan näki kukkulalta venäläisten siirtävän sotasaaliiksi saatuja brittien tykkejä pois alueelta. Nämä olivat niitä tykkejä, jotka ottomaanien joukot olivat menettäneet aamun ensimmäisessä taistelussa. Raglan halusi kevyen ratsuväen valtaavan menetetyt tykit takaisin. Hän lähetti asiasta epäselvän käskyn alhaalle laaksoon. Lucan ja Cardigan eivät ymmärtäneet käskyä, koska asemastaan alhaalla laaksossa he eivät kyenneet näkemään Raglanin tarkoittamia tykkejä. Puolen tunnin päästä Raglan lähetti toisen käskyn, jossa vaati ratsuväkijoukkoja toimimaan välittömästi. Tämän käskyn toimitti perille kapteeni Nolan. Alhaalla laaksossa ei kyetty edelleenkään näkemään Raglanin tarkoittamia tykkejä. Ainoat tykit, jotka näkyivät sinne, oli venäläisten tykkiasemat edessä olevilla kukkuloilla. Kapteeni Nolan vielä viittoili epämääräisesti tähän suuntaan Lucanin ihmetellessä, mitä tykkejä Raglan tarkoittaa. Niinpä hän määräsi joukot hyökkäämään sinne, vaikka piti käskyä järjettömänä. Kevyt prikaati hyökkäsi Cardiganin johdolla ja jäi ristituleen kärsien raskaita tappioita. Nolan liittyi oma-aloitteisesti hyökkäykseen ja sai surmansa ensimmäisenä.

Russell siis aloitti koko Balaklavan taistelun kuvauksen viittaamalla kevyen prikaatin hyökkäykseen. Tässä alustuksessa hän arvioi, että kevyen prikaatin hyökkäyksen takana saattoi olla sotilaiden turhautuminen, koska heitä ei ollut hyödynnetty aiemmin, kuten olisi voinut. He päättivät antaa sellaisen osoituksen urheudesta, että arvostelijat joutuisivat häpeään. Monilla oli tämänkaltaisia tunteita, Russell totesi.²⁸⁵ Nyt hän palasi raporttinsa alkusanoihin: *And now occurred the melancholy catastrophe which fills us all with sorrow.*²⁸⁶

285 The Times 14.11.1854, 7-8.

286 The Times 14.11.1854, 7-8.

Russell jatkoi kirjoitustaan kertomalla ensin kapteeni Nolanin roolista tapahtumassa. Nolan oli ratsusotilas, joka toimitti Raglanin hyökkäysmääräyksen alhaalla laaksossa odottaneille ratsujoukoille. Russell ylisti Nolia kehuen hänen sotilastaitojaan, persoonaansa ja urheuttaan:

A braver soldier than Captain Nolan the army did not possess. He was know to all his arm of the service for his entire devotion to his profession...A matchless horseman and a first-rate-swords-man²⁸⁷

Tässä kohden raporttia on nähtävissä Russellin ystäväystyminen Nolanin kanssa, sillä vastaavaa ylistyspuhetta hän ei ollut pitänyt aikaisemmin yhdestäkään kuolleesta brittiupseerista. Edellisenä päivänä hän vietti iltaa kevyen prikaatin sotilaiden keskuudessa kapteeni Nolanin seurassa. Nolan vaati palelevaa Russellia lainaamaan hänen mantteliaan, kunhan tämä palauttaa sen seuraavana päivänä. Mantteli jäi Russellille muistoksi, sillä Nolan kuoli, ennen kuin hän ehti palauttaa sen.²⁸⁸ Louis Edward Nolan oli maineikas ja arvostettu ratsusotilas, joka oli kirjoittanut kirjan ratsuväen taktiikoista. 36-vuotias Nolan oli nuori Raglanin esikuntaupseeriksi. Hän oli hankkinut kannuksensa tositoimissa osallistuen lukuisiin kampanjoihin eri maiden joukoissa ratsusotilaana ja suhtautui väheksyvästi brittien aristokraattisiin upseereihin, jotka olivat hankkineet sotilasarvonsa ostamalla tai saaneet sen muuten yläluokkaisen asemansa suomin turvin.²⁸⁹ Nolan ja Russell ystäväystyivät, molemmat olivat irlantilaisia ja suunnilleen saman ikäisiä. Russell oli aiemmin merkinnyt päiväkirjaansa²⁹⁰ olevansa täysin yksin, minkä lisäksi Raglan suhtautui häneen kielteisesti.²⁹¹ Voidaan siten olettaa, että ystäväyden kehittyminen esikuntaupseeristoon kuuluneen Nolanin kanssa on ollut hänelle tärkeää sekä ammatillisessa että henkilökohtaisessa mielessä.

Russell arvioi alustuksessaan kevyen prikaatin hyökkäyksen takana olleen turhautuminen ja näyttämisen halu, ja toisti tämän näkemyksensä tässä kohdin raporttiaan yksilöiden sen kapteeni Nolaniin. Hän oli oikeassa, että kapteeni Nolanilla oli tämän tyyppistä näyttämisen halua. Nolia kuvaillaan tutkimuskirjallisuudessa yli-innokkaaksi, ja hänen toimintaansa pidetään yleisesti osasyynä kevyen prikaatin

287 The Times 14.11.1854, 7-8.

288 Best 2016, 24.

289 Best 2016, 24.

290 Russell piti Krimillä henkilökohtaista päiväkirjaa, jota ei ole julkaistu. Best ja Knightley viittaavat tähän päiväkirjaan, jota he ovat siten ilmeisesti päässeet lukemaan tutkimuksiansa yhteydessä.

291 Best 2016, 19-23.

tuhoutumiseen.²⁹² Komentajien Lucanin ja Gardiganin kohdalla tämä ei pitänyt paikkaansa, vaan he nimenomaan viivyttivät hyökkäykseen lähtöä. Edetessä kohti venäläisiä Nolan ilmeisesti ymmärsi joukkojen olevan matkalla väärään kohteeseen. Hän ratsasti Cardiganin rinnalle huutaen tälle jotain, mitä ei tiedetä. Russell käsitti Nolanin menneen huutamaan ylistyshuutoja brittiarmeijalle, mutta todennäköisesti hän yritti pysäyttää hyökkäyksen. Yritys epäonnistui, sillä juuri tällä hetkellä Nolan sai osuman rintaansa ja oli ensimmäinen kevyen prikaatin rynnäköön kuolonuhri.

Russell oli selvästi tietoinen Nolaniin kohdistetuista syytöksistä ja kirjottikin seuraavaksi:

He is now dead and gone. God forbid i should cast a shade on the brightness of his honour, but i am bound to state what i am told occurred when he reached his Lordship.²⁹³

Tässä kohdin raporttia voidaan nähdä Russellin pyrkineen totuudenmukaiseen kerrontaan, jopa silloin, kun se oli hänelle epämiellyttävää. Hän ei olisi halunnut arvostella ystävänsä toimintaa, mutta katsoi velvollisuutensa toimittajana olevan tärkeämpää. Russell kirjoitti Nolanin toiminnasta seuraavaa:

When Lord Lucan received the order from Captain Nolan and had read it, he asked, we are told, "Where are we to advance to?" Captain Nolan pointed with his finger to the line of the Russians, and said, "There are the enemy, and there are the guns, sir, before them; it is your duty to take them," or words to that effect, according to the statements made since his death.²⁹⁴

Huomion arvoista tässä sitaatissa on, ettei Russell esittänyt tarkasti, mitä upseeristo keskusteli, vaan kirjoitti *or words to that effect*. Hän siis antoi ymmärtää tietävänsä vain keskustelun sisällön muttei tarkkaan käytettyjä sanoja. Lisäksi Russell kirjoitti *according to the statements made since his death*. Hän ei täsmentänyt, kuka hänelle kertoi keskustelusta, mutta koska Russellin tiedetään ratsastaneen haastattelemaan kevyen prikaatin eloonjääneitä taistelun jälkeen, hän on todennäköisesti kuullut keskustelun sisällön useasta lähteestä, joskin sen tarkka sisältö on vaihdellut. Russell saattoi pyrkiä selvittämään normaalia tarkemmin tapahtumien kulkua kevyen prikaatin tuhoutumisen yhteydessä, koska hänen ystävänsä kuoli siinä. Joka tapauksessa Russellin

292 Warner 1972, 71-72.

293 The Times 14.11.1854, 7-8.

294 The Times 14.11.1854, 7-8.

selostus tästä tapahtumasta nostaa kuvauksen lähdeauktoriteettia hänen muihin Alman ja Balaklavan hurmiohenkisiin selostuksiin verrattuna.

Seuraavaksi Russell kuvaili itse hyökkäykseen lähtöä ja arvosteli suorasanaisesti lordi Lucania sekä lordi Cardigania. Russell kirjoitti näiden laiminlyöneiden perusasiat sotilastaktiikoista, joita pitäisi huomioida ratsuväen käytön yhteydessä. Hän kirjoitti komentajista:

Don Quixote in his tilt against the windmill was not near so rash and reckless as the gallant fellows who prepared without a thought to rush on almost certain death.²⁹⁵

Näin kovasanaista arvostelua Krimillä toimineita komentajia kohtaan Russell ei aikaisemmin ollut tehnyt. Hän kirjoitti Lucanista ja Cardiganista epäkunnioittavaan sävyyn. Tämän kaltaisen korkea-arvoisiin upseereihin kohdistuneen kielenkäytön voi kuvitella tuntuneen aikalaisista erikoiselta. Raportti on myös todennäköisesti ärsyttänyt Raglanin esikuntaa, koska siviili arvosteli ja ohjeisti heitä.

Itse kevyen prikaatin hyökkäystä Russell kuvaili ylistämällä brittiläisten ratsusotilaiden rohkeutta. Hän mainitsi raportissa brittien tappioiksi 409, joista hän käytti termiä ”ei palannut”, mikä viittasi kuolleisiin.²⁹⁶ Russell itsekkin arveli, ettei ole varma, ovatko kaikki kadoksissa olevat kuolleet ja kirjoitti, että heitä voi vielä palata. Raportin viimeisessä osiossa Russell käsitteli ranskalaisten saapumista apuun kevyen prikaatin hyökkäyksen jälkeen ja taistelun hiipumista puolenpäivän aikoihin venäläisten vetäytyessä hiljalleen alueelta. Tykistötuli taukosi kello 13.10. Russell vielä analysoi lopuksi kevyen prikaatin tuhoutuneen heidän oman hätäilynsä ja julman vihollisen brutaaliuden takia. Viimeisen osioon Russell kirjasi ajan kello 16.00, milloin hän totesi ratsuväen tappioiden olleen 169 kuollutta ja 208 haavoittunutta.²⁹⁷

The Timesin artikkeli sisälsi vielä kaksi Russellin kirjettä, joissa käsiteltiin tapahtumia 26.–28. lokakuuta. Venäläiset tekivät keskisuuren hyökkäyksen heti seuraavana päivänä 26.10.1854, mutta eivät saaneet mitään aikaiseksi. Russell myöhemmin arveli tätä ja muita pienempiä hyökkäyksiä tiedusteluluonteisiksi, missä hän oli oikeassa.²⁹⁸

295 The Times 14.11.1854, 7-8.

296 The Times 14.11.1854, 7-8.

297 The Times 14.11.1854, 7-8.

298 The Times 1.12.1854, 6-7.

Käytännössä tilanne palautui samanlaiseksi, kuin ennen 25. päivän suurtaistelua; seurasi jatkuvia pieniä selkkauksia ja tykistötulta sotivien osapuolten kesken.

Warner kyseenalaistaa kevyen prikaatin rynnäköstä vakiintuneet käsitykset; hän esittää epäilynsä, mitä oikeasti kukin sanoi tapahtumien aikana.²⁹⁹ Ponting taas arvostelee erityisesti Raglania hitaasta reagoinnista sekä Lucania ja Cardigania typeryydestä. Russellin raporttia hän arvostelee viktoriaanisen ajan sankaritarinaksi, jossa ei tuoda esiin syitä, jotka johtivat tappioihin. Ponting myös antaa ymmärtää, ettei Russell käsitellyt Nolanin toimintaa kriittisesti. Hän arvosteli Nolania kevyesti, mutta samalla ylisti hänen sankarillisuuttaan. Ponting myös arvostelee Russellia tämän kritisoidessa venäläisiä peräännytyvien brittien tulittamisesta. Pontingin mukaan venäläisillä oli täysi oikeus tulittaa näitä joukkoja³⁰⁰ Knightleyn mukaan Russell kirjasi päiväkirjaansa vähemmän mairittelevia mainintoja brittien komentajista kevyen prikaatin tuhoutuessa, mutta keskittyi The Timesille laaditussa raportissa tapahtuman sankarillisuuden korostamiseen.³⁰¹ Palmerin mukaan tilanne ei ollut niin huono kuin mitä Russell esitti. Palmerin mukaan 673:sta selvisi 195 ratsusotilasta.³⁰² Edgerton nostaa kirjassaan esiin kohdan Russellin raportista, jossa tämä toteaa, että hallitus, joka syyllistyi komentajien valintaan (kevyen prikaatin hyökkäyksessä), pitäisi asettaa syytteeseen petoksesta armeijaa kohtaan. Tällä Russell tarkoitti kahden hyökkäystä komentaneen lordin henkilökohtaisia värejä, jotka olivat Edgertonin mukaan todella huonot. Cardigan ja Lucan olivat avioliittojensa kautta sukulaissuhteessa toisiinsa nähden, ja heidän kerrotaan vihanneen toisiaan.³⁰³

Muut silminnäkijäkuvaukset kertovat samaa tarinaa kuin Russell, mutta paljon pelkistetympin. Dallas kirjoitti kevyen ratsuväen hyökkäyksestä katkeran oloisena ja toivoi ”murhasta” vastuussa olevien joutuvan oikeuden eteen. Hänen kuvauksensa tapahtumista oli paljon lyhyempi ja rauhallisempi versio kuin Russellin. Russellin tavoin hänkin toi esiin ranskalaisten kanssa käymiään keskusteluja.³⁰⁴ Myös Sir L.G. Heath mainitsi Balaklavan taistelua käsittelevässä kirjeessään turkkilaisten pelkuruudesta. Hän mainitsi ottomaanien ensimmäisen linnakkeen kestäneen tulitusta

299 Warner 1972, 71-72.

300 Ponting 2004, 138.

301 Knightley 1975, 11.

302 Palmer 1987, 132.

303 Edgerton 1999, 94.

304 Dallas G.F. 27.10.1854, 2001, 38-43.

vain viisi minuuttia ja sen jälkeen turkkilaisten paenneen. Muiden turkkilaisten hän kertoi paenneen linnakkeistaan jo ennen kuin venäläiset ehtivät hyökätä niihin.³⁰⁵ Heathin kuvauksesta ilmeni siis Russellin tavoin brittien keskuuteen levinneet kielteiset käsitykset turkkilaisten toiminnasta.

Balaklavan taistelua käsittelevä raportti on Russellin kirjoituksista kuuluisin, ja sitä siteerataan usein Krimin sodasta kertovissa artikkeleissa sekä tutkimuskirjallisuudessa. Royle kirjoittaa Russellin laatineen raportin taistelun jälkeen kiihtyneessä mielentilassa, kun taas Bestin mukaan Russell kirjoitti muistiinpanoja jo taistelun aikana. Russellin teksti koostuu selkeästi useampana hetkenä kirjoitetuista muistiinpanoista, jotka on jälkikäteen laadittu yhtenäiseksi kirjeeksi, joten Bestin kanta lienee lähempänä totuutta.³⁰⁶

Bestin mukaan Russellin Balaklava-raportin vaikutus brittiyleisöön oli valtava. Russell kykeni asemastaan havainnoimaan tarkasti tapahtumia niiden yläpuolelta, sellaiselta etäisyydeltä, että hän näki ja jopa osittain kuuli mitä tapahtui. Russell ei myöskään ollut vaarassa toisin kuin Almassa. Siksi hän kykeni keskittymään kirjoittamiseen. Bestin mukaan Russellin toiminta Balaklavassa merkitsi raportoinnissa uudenlaista tapaa, josta tuli myöhemmin normi.³⁰⁷

Paikalla oli kuitenkin myös muitten suurten brittiläisten sanomalehtien kirjeenvaihtajia, ja lehdet julkaisivat myös haltuunsa saamia sotilaiden silminnäkijäkuvauksia. Näiden raporttien kirjoittajia on vaikea selvittää, sillä The Timesin tapaan kirjoittajien nimiä harvoin mainitaan. Esimerkiksi Morning Post julkaisi kolmen Krimillä olleen kirjeenvaihtajan kirjeistä koostuvan artikkelin. Artikkelin on helppolukuinen eikä yhtä paatoksellinen kuin Russellin kirjoitus. Se kuitenkin tarjoaa vähemmän elävän kuvauksen tapahtumista, vaikka asiasisältö on pääpiirteittäin sama kuin Russellilla. Tapahtumat eivät näyttäyty yhtä dramaattisina kuin Russellin raportissa. Artikkelissa on myös piirros taistelualueesta, mikä on helpottanut tapahtumien ymmärtämistä aikalaisille.³⁰⁸ Lehti julkaisi myös taisteluun osallistuneen silminnäkijän kirjeen, jonka se kertoo saaneensa kyseisen sotilaan isältä. Kirjeessä on vain nimimerkki D.T.C.

305 Heath 27.10.1854, 92.

306 Royle 1999, 268; Best 2016, 24-30.

307 Best 2016, 27-30.

308 Morning Post 14.11.1854, 5-6.

Kirjeessä käytiin läpi samat asiat kuin Russellin raportissa, mutta lyhyemmin ja maltillisemmin. Kirjoittaja kertoi turkkilaisten pakenemisesta ja venäläisten olleen raukkamaisia sekä surmanneen haavoittuneita.³⁰⁹ London Daily News julkaisi raportin, jonka laati heidän oma paikan päällä oleva kirjeenvaihtajansa Edwin Lawrence Godgin. Hänestä London Daily News käytti samaa termiä artikkelissa kuin The Times Russellista, eli *Our Special Correspondent*. Godgin oli Russellin tapaan irlantilainen, mutta 22-vuotiaana häntä selvästi nuorempi.³¹⁰ Knightleyn mukaan hän tarkasteli asioita yksilön kannalta, mikä raportissa tulee ilmi. Hän kertoi enemmän itsestään kuin Russell. Russellin kirjoitukseen verrattuna Godginin raportti oli rauhallisen oloinen. Kirjoittaja kävi pitkään läpi omaa asemaansa, ja totesi, ettei tiedä, mitä tarkkaan ottaen tapahtui päivän ensimmäisessä näytöksessä. Toisin kuin Russell, hän pohti erilaisia kuulemiaan vaihtoehtoja. Kevyen prikaatin hyökkäys hämmästytti Godginia, eikä hän tarjonnut selitykseksi samankaltaista sankarillisuuden näytöstä kuin Russell. Hän arveli syyksi Nolanin virheen, josta hän joutuisi sota-oikeuteen ellei olisi kuollut. Godgin ei todennäköisesti ollut haastatellut samalla lailla silminnäkijöitä kuin Russell. Hän oli kuitenkin totuudenmukaisempi taistelun alusta kertovassa osuudessa, tuoden esiin oman tietämättömyytensä. Raportti on kuin pelkistetty versio Russellin kirjoituksesta, mutta selkeälukuisempi.³¹¹ The Standardilla oli kirjeenvaihtaja paikalla Balaklavan taistelussa. Tämä raportti on sekava muihin verrattuna, sillä siinä käsitellään asioita eri järjestyksessä kuin ne tapahtuivat. Kirjoituksen alussa turkkilaisia haukuttiin pelkureiksi, ja taistelun ensimmäistä vaihetta käsiteltiin pidempään kuin myöhäisempiä tapahtumia. Kirjoitus vaikuttaa huonosti koostetulta, tai sitten kirjoittaja ei ole seurannut taistelua paikanpäällä, toisin kuin väitti.³¹²

Kevyen ratsuväen hyökkäykseen osallistunut H. Herbert kuvaili kevyen ratsuväen hyökkäystä *Royal Magazinessa* viisikymmenetä vuotta myöhemmin. Hän totesi kirjoituksessaan, ettei pystynyt kuulemaan keskustelua, minkä kapteeni Nolan ja lordi Lucan kävivät, koska oli liian kaukana. Mielenkiintoinen maininta, koska hän oli kuitenkin huomattavasti lähempänä kuin Russell. Lordi Cardigan huusi Herbertin

309 Morning Post 16.11.1854, 4. Nimimerkki D.T.C.: Morning Post 16.11.1854, The Light Cavalry Charge at Balaklava.

310 Knightley 1975, 8.

311 Daily News 14.11.1858, 5: Invasion of the Crimea.

312 Standard 14.11.1858: 3-4, Battle of Balaklava

mukaan: ”Stand to your horses! Prepare to mount! Mount!” Seuraava käsky oli: ”The Light Brigade Will Advance!”.³¹³

Tämä on vain yksi versio monien joukossa siitä, mitä tapahtumien aikana sanottiin, ja tällaisten sinällään mitättömien asioiden pohtiminen vuosikymmenestä toiseen osoittaa, kuinka tärkeäksi Balaklavan taistelu kevyenprikaatin hyökkäyksineen brittiläisessä tajunnassa muodostui.

313 Herbert, H 1904, Royal Magazine, teoksessa Knight, 1999, 37.

6. INKERMANIN TAISTELU

Inkermanin taistelu käytiin kymmenen päivää Balaklavan jälkeen, ja se oli sodan verisin näytös.³¹⁴ Taistelu alkoi aamun koitteessa 5.11.1854. Venäjän joukot hyökkäsivät brittien kimppuun huomattavalla ylivoimalla. Voimasuhteet olivat Venäjän hyväksi ainakin kuuden suhde yhteen, joidenkin arvioiden mukaan taistelun alkaessa jopa viidentoista suhde yhteen, sillä hyökkäyksen alussa britit taistelivat yksinään ilman Ranskan ja ottomaanien tukea. Hyökkäyksellä Venäjä yritti murtaa liittoutuneiden hajanaisen Sevastopolia ympäröineen piiritysrenkaan. Brittien piirityssektori ei täysin ulottunut loppuun asti heistä katsottuna oikealle, minkä johdosta Venäjä kykeni hyödyntämään yhtä Sevastopoliin kulkevaa reittiä, ja Sevastopolin joukot sekä Menshikovin taustajoukot kykenivät kommunikoimaan keskenään. Tämä mahdollisti osaltaan Inkermanin hyökkäyksen.³¹⁵ Taistelusta muodostui erikoislaatuinen sankan sumun vuoksi, joka käytännössä esti ylempää upseeristoa komentamasta sotilaitaan. Tämän takia Inkermania on kutsuttu termillä ”sotilaiden taistelu”.³¹⁶ Taistelu oli brutaali. Toisistaan erilliset pieniksi ryhmiksi kerääntyneet joukot taistelivat ammusten loputtua paljain käsin, jopa maaston kiviä astaloina käyttäen. Taistelun loputtua taistelukenttä oli täynnä kuolleita ja haavoittuneita sotilaita.³¹⁷ Inkermanin taistelu muutti sodan luonteen, koska osapuolet eivät olleet enää halukkaita suuriin sotilasoperaatioihin, joilla sota olisi pyritty voittamaan nopeasti. Kaikki menettivät paljon sotilaitaan, eikä tilanne ollut kenellekään edullinen taistelun jälkeen. Liittoutuneiden puolustuslinjat pitivät, joten niitä voidaan pitää taistelun voittajina. Tappiot olivat kuitenkin raskaat molemmin puolin. Brittien tappiot kuolleina tai haavoittuneina olivat yli 2500 miestä, venäläisten tappiot olivat lähes 12000 kaatunutta tai haavoittunutta.³¹⁸

The Times julkaisi kolme pääosin Inkermanin taistelua käsittelevää Russellin kirjoittamaa artikkelia. Nämä kirjoitukset käsitelivät tapahtumia 5.11.1854–8.11.1854. Ne julkaistiin The Timesissa 23.11.1854, 30.11.1854 ja 4.12.1854. Viides marraskuuta 1854 päivätty raportti käsiteli varsinaista Inkermanin taistelua, kahdessa muussa Russell kertoi taistelun jälkeisistä havainnoistaan ja analysoi tapahtunutta. Inkermanin

314 Edgerton 1999, 24-26.

315 Knight 1999, 46.

316 Flecher/Ishchenko 2004, 261.

317 Edgerton 1999, 24-26.

318 Curtiss 1979, 327-328.

taistelua Russell ei kyennyt seuraamaan näköalapaikalta rauhassa, vaan oli itsekin hengenvaarassa. Toisin kuin Almassa ja Balaklavassa, nyt sää oli surkea ja näkyvyys sakean sumun takia olematon. Kaaottisesta taistelusta oli vaikea saada selkeää kuvaa, koska komentajat eivät kyenneet johtamaan joukkojaan olosuhteiden takia.

The Times oli lähettänyt Krimille toisen kirjeenvaihtajan avustamaan Russellia raportoinnissa.³¹⁹ Hän oli sotaintoilijaksi luonnehdittu Ferdinand Eber -niminen entinen unkarilainen kenraali, jonka The Times oli palkannut kiertäväksi kirjeenvaihtajaksi, sijaistamaan tai avustamaan muita kirjeenvaihtajia tarvittaessa.³²⁰

Kirjoitusten järjestys ei edennyt The Timesissa kronologisesti. Esimerkiksi samalla ”The War” -otsikolla varustetut artikkelit julkaistiin 23.11.1854 ja 24.11.1854, mutta jälkimmäiseen oli lisätty kirjoituksia, jotka käsittelevät tapahtumia ennen Inkermanin taistelua. Tämän jälkeen seurasi uudestaan Inkermanin taistelupäivälle kirjattu kirje, joka ei kuitenkaan ole täysin identtinen edellispäivän version kanssa. Todennäköisesti The Timesin toimitus joutui tiivistämään ensimmäisenä julkaistua versiota. Toisen artikkelin alussa todettiin toimituksen puolesta, ettei lehti ehtinyt sisällyttää tätä osuutta edellispäivän artikkeliin.³²¹

Russell taas itse selitti julkaisujärjestystä artikkelissa, joka julkaistiin 4.12.1854. Hän kertoi joutuneensa Inkermanin taistelun alkamisen takia keskeyttämään aikaisemman raportin laatimisen ja lähettämään sen keskeneräisenä. Ilmeisesti hän tarkoitti sen oikolukua tai puhtaaksi kirjoitusta, koska se oli päivätty viisi päivää aiemmin. Tämä oli Russellin kirjoitusten yksi harvoista kohdista, joista voidaan tehdä joitain päätelmiä hänen toimintatavoista raporttien laatimisessa. Hän panosti raporttien laatuun ja sisältöön silloin, kun siihen oli aikaa.

319 Best 2016, 30-31.

320 Woods/Bishop 1985, 67.

321 The Timesin digitaalinen arkisto ei käytä näissä kahdessa artikkelissa samaa otsikoinnin logiikkaa kuin normaalisti, vaan molemmat artikkelit on sitaateissa merkitty saman *The War* -yläotsikon alle, jonka puitteissa käsitellään muitakin, kuin Russellin kirjoituksia sodasta. Normaalisti artikkeleihin olisi merkitty muiden kirjoitusten tapaan alaotsikko, joka näissä artikkeleissa on *The Battle of Inkerman*.

6.1 *The War* (The Times 23.11.1854)³²²

Inkermanin taistelupäivälle kirjatun kirjeen alussa Russell kuvaili taistelua edeltäneenä vuorokautena sataneen kaatamalla ja miesten sekä aseiden kastuneen läpimäriksi varotoimista huolimatta. Russell arveli, etteivät kaikki vartiosotilaat olleet niin tarkkaavaisia kuin olisi pitänyt olla. Hän muistutti, että brittien pieni armeija oli kulunut, koska monet vartiossa olleet miehet olivat joutuneet työskentelemään jatkuvasti myös muissa rykmentin tehtävissä.³²³ Russell vaikutti jo raporttinsa esipuheessa puolustavan rivisotilaita antamalla ymmärryksille, miksi he jättivät huomioimatta venäläisten toimet yöllä ennen Inkermanin taistelua.

Russell myös kertoi Sir Lacy De Evansin olleen tietoinen Inkermanin vaaroista jo kauan ja toistuvasti varoittaneen niitä, joitten velvollisuuksiin kuului brittien turvallisuudesta huolehtiminen:

It must be observed that Sir De Lacy Evans had long been aware of the insecurity of this portion of our position, and had repeatedly pointed it out to those whose duty it was to guard against the dangers which threatened us..³²⁴

Tässä Russell ilmeisesti arvosteli epäsuorasti Raglania, kuitenkin mainitsematta häntä nimeltä. Kohdan voisi ymmärtää myös vartiosotilaiden arvostelemiseksi, mutta se ei kirjeen alun eikä Russellin asennoitumisen takia ole todennäköistä. Russell oli ilmeisen hyvissä väleissä Evansin kanssa, mikä saattoi vaikuttaa hänen näkemyksiinsä siitä, että Evans oli ainoa, joka varoitti Inkermanista. Russellilla saattoi yksinkertaisesti olla jonkinlainen keskusteluyhteys vain hänen kanssaan, toisin kuin kenenkään muun esikuntaupseerin kanssa Nolanin kuoltua Balaklavassa. Russell katsoi, että saamattomuus ja vääränlainen turvallisuuden tunne vaikuttivat Inkermanin linnoitustöiden laiminlyönteihin. Venäjän aiempien hyökkäyksien näihin aseisiin Russell arveli olleen tiedusteluluonteisia, eikä niidenkään jälkeen Raglan katsonut olleen tarvetta vahvistaa asemia.³²⁵

322 The Times 23.11.1854, 6-7.

323 The Times 23.11.1854, 6-7.

324 The Times 23.11.1854, 6-7.

325 The Times 23.11.1854, 6-7.

Aamun sarastaessa sakea sumu laskeutui Inkermanin laaksoon. Russell kertoi Sevastopolin kirkonkellojen lyöneen ankeasti neljältä aamulla, mutta kellojen äänten olleen niin tavanomaista, ettei siihen kiinnitetty huomiota. Yöllä kuultiin pyörien ääniä alhaalta laaksosta, mutta niiden tulkittiin olleen kuljetusvaunujen ääniä Inkermaniin johtavalta tieltä. Leirissä nukkuvat sotilaat eivät voineet aavistaa, että venäläiset ryömivät taisteluasemiin Inkermanin laaksoa ympäröiville kukkuloille. Sumu ja sateen synnyttämä höyry oli niin tiheää, että näkyvyys oli alle kaksi metriä. Russellin kuvaus taistelua edeltävästä säästä ja tilanteesta oli kuin jännitysnovellin alustuksesta. Lukijalle syntyi kuva kylmästä, höyryisestä ja sumuisesta laaksosta, jossa britit odottivat paha-aavistamattomina kärsimysnäytelmän alkamista.³²⁶

Taistelua edeltävänä yönä merkkejä venäläisten valmistautumisesta hyökkäykseen ei osattu tulkita oikein, eikä siihen varauduttu käytännössä mitenkään, vaan britit yllätettiin täysin. Russell arveli, että jos huomiot venäläisten liikkeistä yöllä olisi osattu tulkita oikein, olisi monilta kuolonuhreilta vältytty. Hän myös vetosi tunteikkaasti hallintoon vaatien joukkojen täydennyksiä.³²⁷

Kun Russellin Balaklavasta kertova raportti oli paikoin paatoksellinen, oli Inkermanin taistelusta kertovassa kirjoituksessa hurmiohenkisyys väistynyt. Raportin alustus oli ahdistavan oloinen Balaklavan vastaavaan verrattuna. Kun Russell Balaklavan alussa kirjoitti, ettei briteillä ollut mitään kaduttavaa taistelun suhteen, Inkermanista hän kirjoitti, ettei voitosta huolimatta ollut mitään syytä iloon. Hän kirjoitti kriittisesti liittoutuneiden laiminlyönneistä Inkermanin puolustusasemien rakentamisessa. Ensimmäistä kertaa Russell arvosteli Raglania melko suorasukaisesti:

Heavy responsibility rests on those whose neglect enabled the enemy to attack where we were least prepared for it, and whose indifference led them to despise precautions which taken in time might have saved us many valuable lives...We have nothing to rejoice over in the battle of Inkerman.³²⁸

Russell kohdisti nämä kritiikin sanat käytännössä suoraan Raglanille, joka ei varoituksista huolimatta ryhtynyt tarvittaviin toimenpiteisiin heikoksi lenkiksi arvioidun Inkermanin laakson vahvistamiseksi. Knightleyn mukaan Russell oli kauhistunut

326 The Times 23.11.1854, 6-7

327 The Times 23.11.1854, 6-7.

328 The Times 23.11.1854, 6-7.

Inkermanin taistelusta ja kirjoitti yksityisesti Delanelle arvioiden Raglanin olevan kyvytön tehtäviinsä. Delane välitti kirjeen ystävilleen hallituksessa.³²⁹

Inkermanin taistelussa Russell ei antanut yhtä selkeää kuvaa sijainnistaan kuin aiemmin. Hän oli hämmentynyt sakeasta sumusta. Surkean sään ja näkyvyyden takia hänen sijainnillaan ei ollut yhtä suurta merkitystä, koska näkyvyys oli joka tapauksessa olematon.³³⁰ Hän kertoi hyökkäyksen alusta, kuin olisi itse ollut paikalla viidenaikaan aamulla, kun venäläiset aloittivat rynnäkön. Russell kertoi keskustelusta, jonka prikaatinkenraali Godrington kävi hieman ennen taistelua kapteeni Pretymenin kanssa. Kirjoituksesta syntyy vaikutelma, että Russell oli itse paikan päällä tapahtumien alkaessa. Tuntuu epätodennäköiseltä, että Russell olisi päästetty Inkermanin laaksoa ympäröivien vartioasemien luokse rankkasateen jälkeen viideltä aamulla ja kuullut tämän keskustelun. Hän ei kuitenkaan maininnut mitenkään, mistä lähteestä oli saanut tiedon kyseisestä keskustelusta.³³¹

Russell selosti taistelun alkaneen äkkiä ja sellaisella voimalla, että oli selvää venäläisten yrittäneen rikkoa piiritysrenkaan ja ajaa liittoutuneet mereen tsaarin käskyjen mukaisesti. Britit joutuivat perääntymään. Hän myös kertoi venäläisillä olleen taskumateissaan ”karkeaa stimulanttia”, eli ilmeisesti alkoholia. Pappi siunasi venäläiset Russellin mukaan ennen taistelua. Heille luvattiin pääsyä taivaaseen, jos kuolevat ja selvinneille hallitsijan myötämielisyyttä.³³² Russell vaikutti mystifioivan Venäjän sotilaita kuten hän oli jo aiemminkin tehnyt. Russell kertoi brittien toisen divisioonan, joka ryhmittyi puolustukseen, olleen ainoastaan 2 200 miehen vahvuinen.³³³ Jos tämä piti paikkaansa, oli tämä divisioona kärsinyt todella pahasti Varnasta lähdön jälkeen. Sitä ei olisi enää voinut edes kutsua divisioonaksi; Russell käytti jossain yhteyksissä termiä divisioonan jäänteet.³³⁴

Itse taistelun kulun selostus poikkesi Almasta ja Balaklavasta täysin. Russell kertoi, ettei taistelun kulkua voinut olosuhteiden takia kukaan havainnoida kunnolla. Aikaisempi yksityiskohtainen ja järjestyksenmukainen kerronta Inkerman-raportista puuttui, sillä

329 Knightley 1975, 13-14.

330 Royle 1999, 286-287.

331 The Times 23.11.1854, 6-7.

332 The Times 23.11.1854, 6-7.

333 The Times 23.11.1854, 6-7.

334 The Times 23.11.1854, 6-7.

Russell joutui olosuhteiden takia kuvailemaan monien yleistävien adjektiivien kautta taistelun luonetta. Se oli Russellin mukaan historian verisin taistelu, sarja epätoivoisia ja kauhistuttavia yrityksiä kamppailun voittamiseksi.³³⁵ Taistelu ei ollut historian verisin ja julmin sotavoimien yhteenotto, mutta varmasti pahin, minkä Russell tiesi. Hän jatkoi kertomusta taistelun tapahtumista lisäten loppupuolella nähneensä aikaisin päivällä, kun sir George Brownia kannettiin paareilla tämän haavoituttua.³³⁶ Tällainen silminnäkijän välihuomautus lisäsi vaikutelmaa, että Russell olisi todistanut muutakin kertomaansa, vaikka Inkermanissa hän käytti paljon toisen käden lähteitä, kuten aiemmissakin taisteluissa.

Russellin selostus varsinaisesta taistelusta oli tutkimuskirjallisuuden ja muiden silminnäkijähavaintojen perusteella oikeansuuntainen kuvaus tapahtumien etenemisestä. Sweetman kuitenkin toteaa, että Russellin Inkerman-raportissa tulee esiin hänen tietojensa rajallisuus.³³⁷ Taistelun jälkeen Russell meni taas tutkimaan maastoa, josta hän kirjoitti paljon. Raportin kohtiin, joissa Russell korosti venäläisten julmuutta, on syytä suhtautua varauksella, sillä Russell jätti nämä kohdat pois kirjastaan.³³⁸ Hän ei tuonut mitenkään esiin, syyllistyivätkö liittoutuneet vastaaviin tekoihin eli haavoittuneiden surmaamiseen taistelun aikana. Hän ei myöskään esittänyt, kuinka normaalia tällainen toiminta oli aikakauden taisteluissa. Ennen kaikkea Russell ei selittänyt, miksei haavoittuneena maassa makaavaa olisi saanut surmata taistelun aikana. Venäläisten haavoittuneiden Russell kertoi olleen vaarallisia ja heidän yrittäneen keihästää liittoutuneiden sotilaita maasta käsin. Jos tämä oli normaalia puolin ja toisin taistelujen yhteydessä, on haavoittuneiden surmaaminen tällaisessa tilanteessa ollut perusteltua.

Taisteluun osallistuneen kersantti Patrick Conwayn kertomuksesta päätellen taistelu oli erittäin raaka.³³⁹ Dallasin kolmesta kirjeestä koostuvasta Inkermanin taistelun kuvauksesta tulee ilmi pääosin samat asiat kuin Russellin raportista. Hän käsitteli asioita, joihin itse osallistui, ja kuvaili lukuisten ystäviensä kuolemaa. Russellin tavoin hän arvosteli komentajia linnoitustöiden laiminlyönneistä sekä totesi masentuneen oloisena, ettei torjuntavoitosta ole hyötyä, kun liittoutuneet menettivät itse valtavasti

335 The Times 23.11.1854, 6-7.

336 The Times 23.11.1854, 6-7.

337 Sweetman 1971, 194-198.

338 Russell 1858, 94-105.

339 Conway 1900, 47-52, teoksessa *Marching to the Drums* 1999.

miehiä. Dallas kertoi ilmapiirin olevan Raglanin vastainen. Myös Dallas arvuutteli Russellin tapaan joukkojen suuruuksia, ja osui hieman lähemmäksi nykytiedon mukaisia vahvuuksia kuin Russell. Venäläisten raakuutta hän ei lainkaan korostanut samalla tavalla kuin Russell, vaikka osallistui henkilökohtaisesti taisteluun ja oli erittäin lähellä menettää henkensä. Kertomansa mukaan vyönsolki pelasti hänen henkensä luodin kimmottua siitä pois.³⁴⁰ Dallas saattoi tarkoituksella jättää suurimmat raakuudet pois, sillä hän osoitti kirjeet kotiväelleen, ja raakuuksien kertomista naisille ei pidetty soveliaana, kuten Dawson arvioi.³⁴¹ Hume mainitsi kuvauksessaan joitain raakuuksia, muttei yltänyt lähellekään Russellin kuvausten yksityiskohtaisuutta. Hume mainitsi mielenkiintoisen yksityiskohtan: sumu väistyi kahdesti muutamaksi minuutiksi taistelun aikana tuulen mukana kuin esirippu, jolloin näkyvyys oli hetken kirkas ja Sevastopol sekä satama hohtivat kirkkaassa auringon paisteessa, kunnes tiheä sumu jälleen ympäröi sotilaat.³⁴² Russellin kuvauksessa tällaisesta ei ole mainintaa. Russell siis mainitsi venäläisillä olleen juomapulloissa ”karkeaa stimulanttia”. Heath kirjoitti samasta asiasta kertoen venäläisten olleen enemmän tai vähemmän humalassa, ja että heidän juomapulloissaan oli alkoholia. Muutoin Heathin kirjeessä Inkermanin taistelusta ei ole erityisiä yksityiskohtia, koska hän ei osallistunut suoraan taisteluun.³⁴³

6.2 *The Battle of Inkermann (The Times 1.12.1854)*³⁴⁴

Seuraava Inkermanin taistelua käsittelevä Russellin kirjoitus julkaistiin 30.11.1854 iltapäivälehden lehdessä. Sama artikkeli julkaistiin uudelleen joulukuun ensimmäisen päivän lehdessä. Russell päiväsi kirjoituksensa 7.11.1854, ja se kuvaili tapahtumia taistelun jälkeen. Hän aloitti raportin kertomalla menneensä tutkimaan taistelukenttää taistelun jälkeisenä päivänä ja olleensa vaikuttunut brittien sinnikkyudesta jouduttuaan massiivisen jalkaväkihyökkäyksen kohteeksi. Russell jatkoi, että myös venäläisille on annettava tunnustusta sinnikkyudesta ja työteliäisyydestä hyökkäyksen yhteydessä.³⁴⁵ Tässä yhteydessä Russell siis varoivaisesti kehuu venäläisiä heidän sotamiestaidoistaan, vaikka pääsääntöisesti hän suhtautui heihin halveksivasti. Tämä saattaa osoittaa ainakin jonkinlaista pyrkimystä totuudenmukaiseen kerrontaan, vaikka mitkään journalistin

340 Dallas 1854, 43-51.

341 Dawson 2014, 3.

342 Hume 1894, 61-67.

343 Heath 1894, 98-105.

344 *The Times* 1.12.1854, 6-7.

345 *The Times* 1.12.1854, 6-7.

ohjeet eivät sitoneet häntä. Russell ilmeisesti koki itse tarpeelliseksi mainita venäläisistä jotain positiivista, jotta raportti vastaisi Inkermanin taistelun tapahtumia.

Kirjoitus sisältää seuraavaksi joukkojen asemoinnin, maiseman ja maaston kuvausta, josta siirrytään sotatapahtumien kuvailuun. Tämän artikkelin yhteydessä kontrasti matkailuoppaasta sotakirjallisuuteen on suuri, sillä seuraavaksi aletaan käydä läpi inhorealistiseen tyyliin näkymää taistelukentältä seuraavana päivänä.³⁴⁶

Russell käveli taistelukentällä ja kirjoitti häntä kohdanneesta näystä:

In every bush-on every yard of bloodstained ground-lay a dead or dying Russian. The well-known bareskins of our guards, the red coats of our infantry, and the bright blue of the French Chasseurs, revealing each a silent horror in the glades, and marking the spot where stark and stiff a corpse lay confronted on the grass, pointed out the scenes of bloodiest contest.³⁴⁷

Taistelukentän näkymä oli Russellille raportista päätellen henkisesti raskasta katsottavaa. Vaikka hän oli nähnyt lukuisia kaatuneita jo Almassa ja Balaklavassa, olivat nämä kuolleet lähinnä tykin sekä musketin ammuksiin. Inkermanissa lähes kaikki kuolleet olivat lähitaistelussa menehtyneitä, mikä todennäköisesti muutti Russellille syntyneen mielikuvan sodankäynnistä; Inkermanissa ei ollut mitään ”kunniakasta” tapaa kaatua.

Jo aiemmin mainittua haavoittuneiden surmaamista kuvailtiin myös jälleen:

The British and French, many of whom had been murdered by the Russians as they lay wounded, wore terrible frowns on their faces, with which the agonies of death had glad them. Some of their last throes had torn up the earth in their hands, and held the grass between their fingers up towards heaven.³⁴⁸

Russell jatkoi, että kaikista jotka näyttivät kuolleen tuskallisesti, oli keihästetty, ja ne, jotka kuolivat ammuksen, makasivat ”ikuinen hymy huulillaan” (eternal smile on their lips). Muutamia elossa olevia haavoittuneita löydettiin vielä kaksi päivää taistelun jälkeen elossa maakaamassa taistelukentällä ja heidät kannettiin sairaalaan.³⁴⁹

346 The Times 1.12.1854, 6-7.

347 The Times 1.12.1854, 6-7.

348 The Times 1.12.1854, 6-7.

349 The Times 1.12.1854, 6-7.

Taistelun jälkeen tuskissaan makaavia venäläisiä oli Russellin mukaan kentällä useampia. Osa heistä oli siirretty kasoihin pois kuljettamisen helpottamiseksi, osa tuijotti vihaisina pusikoista:

Others glared on you from the bushes with the ferocity of wild beast as they hugged their wounds...The sullen, angry scowl of some of these man was fearful. Fanaticism and immortal hate spake through their angry eyeballs, and he who gazed on them with pity and compassion could at last (unwillingly) understand how these would in their savage passion kill the wounded..³⁵⁰

Russell vaikutti jälleen halveksivan venäläisiä haavoittuneiden surmaamisen vuoksi. Hän suhtautui myös ivallisesti tai ainakin kriittisesti haavoittuneiden vihollisten auttajiin. Tästä voidaan päätellä jotain siitä käsityksestä, mikä Russellin kaltaisella siviilillä sodankäynnistä oli, sillä kaiken taistelun ja väkivallan keskellä häntä järkytti erityisesti haavoittuneiden surmaaminen. Sotilaiden silminnäkijäkuvauksissa tämä ei tullut yhtä voimakkaasti esiin. Russell myös kauhisteli, miten britit olivat oppineet seulomaan kuolleet elävistä tutkiessaan taistelukenttää. Kuolleilta kerättiin pois kaikki paitsi takki, mikä kertoi liittoutuneiden huonosti toimivasta huollosta, jota Russell oli jo ennen Krimille siirtymistä arvostellut, muttei yhdistänyt sitä nyt tähän tilanteeseen.³⁵¹

Kuolleiden valtavan määrän vuoksi alettiin kaivaa joukkohautoja. Russell kuvaili haudankaivajien keskusteluja, joissa nämä arvuuttelivat kuolleiden sotilasarvoja ja välillä puhuivat tuntemastaan vainajasta; haudankaivajat mainittiin poikkeuksellisesti tiedon lähteinä. Hän päivitteli paheksuvasti, että kesken ruumiiden hautaamisen venäläiset aloittivat tykistökeskityksen liittoutuneita vastaan:

One think is quite clear-that if such acts as these are approved by Russian authorities, it will be impossible to treat their men as civilize beings, and the contest will assume the worst characteristics of barbarian warfare..³⁵²

Sitaatissa tuli taas ilmi Russellin siviilitausta, sillä sotilaalle olisi ollut itsestään selvää, että sodan aikana etulinjassa, mitä Sevastopolin piiritysrengas oli, vihollista vastaan hyökätään silloin kuin pystytään miettimättä kyseisen hetken ja ympäristön soveliaisuutta siihen. Sotilaat raaistuivat kokemuksiensa myötä, kuten sodissa usein tapahtuu. Raaistuminen on tällaisessa ympäristössä jopa toivottavaa, koska se madaltaa

350 The Times 1.12.1854, 6-7.

351 The Times 1.12.1854, 6-7; Best 2016, 15-18.

352 The Times 1.12.1854, 6-7.

kynnystä väkivallan käyttöön taistelutilanteessa.³⁵³ Myös Russellin henkinen tila oli mahdollisesti muuttunut, vaikkei hän sitä itse olisikaan huomannut, mikä konkretisoituu ylläolevien sitaattien kaltaisissa kohdissa. Bestin mukaan Russellin raáalla kuvauksella oli shokkivaikutus The Timesin lukijoihin.³⁵⁴ Russell oli mahdollisesti itsekin jonkinasteisen shokkireaktion alaisena Inkermanin taistelun jälkeen hänen raportistaan päätellen.

Almassa Russell kirjoitti venäläisistä vielä melko inhimilliseen sävyyn, mutta jo Balaklavassa oli nähtävissä sotapropagandalle tyypillistä vihollisen epäinhimillistämistä, ja Inkermanin taistelun yhteydessä se näkyi jo selvästi. Mistään harkitusta tai tarkoitushakuisesti tuotetusta propagandasta tuskin oli kyse, vaan Russell purki kirjoituksessa tuntojaan ilmeisen järkyttyneessä mielentilassa näkemiensä julmuuksien vuoksi. Erityisesti raportissa tulee ilmi Russellin halveksunta venäläisiä kohtaan, koska nämä surmasivat haavoittuneita. Tämä selvästi häiritsi häntä, koska hän toi asian esiin useita kertoja sodan aikana. Haavoittuneiden venäläisten auttajia kohtaan hän ei osoittanut ymmärtämystä, kun vielä Almassa hän osoitti myötätuntoa näiden kärsimyksiä kohtaan.

Russell mainitsi raportissa mahdollisia toisen käden lähteitä: hän keskusteli joidenkin upseerien kanssa tappioista tutkiessaan taistelukenttää, mutta keskustelu keskeytyi. Tässä kohtaa hän mainitsi edes jotakin harjoittamastaan tiedon keruusta raporttia varten.³⁵⁵

353 Kivimäki 2006, 191-198.

354 Best 2016, 31.

355 The Times 1.12.1854, 6-7.

6.3 *The Battle of Inkermann* (The Times 4.12.1854)³⁵⁶

Kolmas The Timesissä julkaistu Russellin Inkermania käsittelevä raportti julkaistiin 4.12.1854. Tämä kirje on päivätty 8.11.1854, eli kolme päivää taistelun jälkeen. Kirjoitus on analyysi Inkermanin taistelusta.

Russell vaikutti nyt rauhoittuneen, sillä tämä kirjoitus on analyttisempi ja maltillisempi kuin edellinen raportti. Ensimmäisessä kirjoituksessa hän ei antanut tarkkaa tietoa sijainnistaan taistelun aikana, toisin kuin oli aiemmissa taisteluissa tehnyt. Nyt hän kertoi katsoneensa taistelua lasin läpi, eli ilmeisesti kaukoputkella.³⁵⁷ Riippumatta siitä miten hän taistelua seurasi, olosuhteet olivat surkeat, eikä hän kyennyt Alman ja Balaklavan tapaan kertomaan tyhjentävästi tapahtumista taistelun jälkeenkään. Russellin Inkermanista jälkikäteen tekemä analyysi sisälsi asioita, joita hän aiemmissa taisteluissa oli kyennyt havainnoimaan tapahtumien ollessa vielä käynnissä.

Russell ei raportissaan tuonut selkeästi esiin ranskalaisten ratkaisevaa osuutta torjuntavoiton saavuttamisessa eikä heidän ottamaansa riskiä. Russell kyllä mainitsi ranskalaisten saapumisen apuun; he tulivat juuri kun heitä tarvittiin eniten. Ranskalaisten ratkaisevaa roolia hän ei kuitenkaan nostanut esiin.³⁵⁸ Raglan oli itse tuonut tämän esille sähkössään taistelua seuraavana päivänä.³⁵⁹ Russell mainitsi miesten hurranneen ranskalaisille taistelun lomassa nähtyään heidän saapumisen. Hän arvioi Minié-kiväärin paremmuuden suhteessa venäläisten musketteihin olleen syy liittoutuneiden torjuntavoittoon. Inkermanissa Russellin arviot joukkojen määristä poikkesivat eniten myöhempiin arvioihin verrattuna. Hän kertoi hyökkäykseen osallistuneen vähintään 20 000 venäläistä sotilasta ja kertoi kuulleensa, että joidenkin arvioiden mukaan venäläisiä oli jopa kymmentuhatta enemmän.³⁶⁰

Russell totesi, ettei Alman verilöyly ollut mitään verrattuna Sandbag Batteryta taistelemiseen. Sandbag Battery oli pieni keskeneräinen tuliasema, ja kaikkein kovimmat taistelut käytiin sen hallinnasta. Venäläiset valtasivat sen moneen otteeseen

356 The Times 4.12.1854, 7.

357 The Times 4.12.1854, 7.

358 The Times 4.12.1854, 7.

359 Warner 1972, 84.

360 The Times 4.12.1854, 7.

taistelun aikana ja yhtä monta kertaa britit valtasivat sen takaisin.³⁶¹ Koko Sandbag Battery oli Palmerin mukaan sotilaallisesti merkityksetön, ja silti siitä taisteltiin kahden tunnin ajan tavalla, joka Palmer katsoo olleen koko sodan intensiivisin mies miestä vastaan - taistelu. Palmer lisää ranskalaisen kenraali Bosquetin todenneen Sandbagistä jälkikäteen: *mikä teurastus!*³⁶²

Kirjoituksen lopussa tyyllilaji vaihtui taas kesken kirjoituksen, kuten Russellin teksteissä usein. Viimeiset kappaleet ovat hurmiohenkistä brittien huollon ylistämistä, mikä herättää kysymyksiä, kuten missä mielialassa Russell oli tämän kirjoittanut tai miksi. Kirjoituksessa ylistettiin huoltolaivojen henkilökuntaa ja kapteeneja sekä sanottiin heidän ansaitsevan julkista kiitosta. Russellin mukaan upseeristo eli miestensä mukana hyvässä ja pahassa eikä ruoasta ollut pulaa, vaan jokainen mies sai tarvitsemansa ravinnon ja juoman. Tämä on koko Inkermanin taistelun merkillisin osuus Russellin kirjoituksissa. Huollon ongelmat olivat jo tiedossa ja nähtävissä.³⁶³ Mieleen tulee, oliko artikkelin loppu sarkasmia? Tähän kappaleeseen kiinnittää myös Ponting huomiota ja syyttää Russellia lukijoiden harhauttamisesta.³⁶⁴

Russellin kirjoituksessa ei siis tuotu ranskaisten roolia selkeästi esiin. Fletcher/Itshenkon mukaan ranskalaiset joukot olivat valmiina, mutta saapuminen apuun kesti, koska he joutuivat odottamaan komentajansa kenraali Bourbakin saapumista paikalle.³⁶⁵ Pontingin mukaan lordi Raglan pyysi Ranskan apua vasta viime tingassa noin yhdentoista aikaan aamupäivällä, kun tappio näytti selvältä. Hän ei ylpeytensä takia pyytänyt apua aiemmin, vaikka ranskalaisten komentaja tarjosi sitä jo kuudelta aamulla.³⁶⁶ Jos tämä pitää paikkaansa, voisi olettaa tämän seikan olleen Russellin tiedossa. Hän ei kuitenkaan maininnut sitä.³⁶⁷ Fletcher/Ishchenko kuvailee tutkimuksessaan tapahtumia toisin kuin Ponting: hänen mukaansa Raglan välitti viipymättä avun pyynnön ranskalaisille todeten, ettei tämä ole sopiva hetki englantilaiselle urheudelle.³⁶⁸ Edgertonin mukaan taistelun kääntyminen liittoutuneiden voitoksi oli ranskalaisten ansiota. Tällä kertaa venäläiset eivät osanneet hyödyntää

361 Ponting 2004, 149.

362 Palmer 1987, 153.

363 The Times 4.12.1854, 7.

364 Ponting 2004, 160-161.

365 Fletcher/Ishchenko 2004, 235.

366 Ponting 2004, 145, 152.

367 The Times 4.12.1854, 7.

368 Fletcher/Ishchenko 2004, 206.

tilaisuutta, sillä he olisivat kyenneet ratsuväkiryynnäköllä murtautumaan puolustuslinjojen läpi. Taistelun sekavuuden, sään ja maaston takia Menshikov ei kyennyt havainnoimaan brittien selkeää alivoimaa, minkä johdosta hän ei hyödyntänyt kunnolla ylivoimaisen vahvuuden tarjoamia mahdollisuuksia.³⁶⁹

Russellin maininnat Minié-kivääristä olivat tutkimuskirjallisuuden perusteella oikeansuuntaisia. Pontingin mukaan Minié oli erittäin tehokas, mutta osa taistelusta käytiin olosuhteiden pakosta paljain käsin käyttäen mitä tahansa kättä pidempää aseena.³⁷⁰ Myös Curtisin mukaan Minié-kiväärit auttoivat brittejä suuresti. Ne olivat nykyaikaisempia, helppokäyttöisempiä, tarkempia ja toimintavarmempia kuin venäläisten joukkojen vanhanaikaiset musketit. Tämä korostui Inkermanissa, vaikka jo Almassa ja Balaklavassa aseistuksen eroavaisuudet tulivat esiin. Britit keskittyivät ampumaan vihollisen upseereja ja tykkimiehiä, mikä osoittautui tehokkaaksi taktiikaksi puolustustaistelussa ylivoimaista miesvoimaa vastaan.³⁷¹

Luvut Russell arvioi alakanttiin, sillä venäläisiä oli enemmän, kuin hän oletti. Arviot kuitenkin vaihtelevat tutkimuksesta toiseen myös Inkermanin taistelun kohdalla. Pontingin arvion mukaan taisteluun osallistui 60 000 venäläistä sotilasta.³⁷² Pontingin mukaan 35 000 venäläistä osallistui hyökkäykseen Inkermanin kukkulalle, todeten Russellin tapaan, etteivät kaikki mahtuneet yhtä aikaa taistelukentälle.³⁷³ Myös Venäjän Krimin armeijan kokonaisvahvuuden Russell arvioi väärin. Hän kirjoittaa venäläisillä olevan kaikkiaan 45 000-50 000 miestä aseissa, mutta sotavangilta saatujen tietojen perusteella Russell arvelee venäjällä saattavan olla jopa 24 0000 miestä aseissa.³⁷⁴ Pontingin mukaan heitä oli tässä vaiheessa 107 000 ja liittoutuneita 71 000.³⁷⁵ Oikeita lukuja oli käytännössä mahdoton arvioida Inkermanin taistelun aikana, sillä Venäjä oli saanut runsaasti täydennysjoukkoja edellisinä päivinä.³⁷⁶

Krimin sotaa Venäjän näkökulmasta tutkineen historioitsija John Shelton Curtis käy läpi tapahtumia venäisten näkökulmasta ja osoittaa, ettei tilanne ollut venäläisten

369 Edgerton 1999, 24-26.

370 Ponting 2004, 152.

371 Curtiss 1979, 324-328.

372 Ponting 2004, 144-145.

373 Ponting 2004, 144.

374 The Times 4.12.1854, 7.

375 Ponting 2004, 144-145.

376 Palmer 2004, 149.

komentajien näkökulmasta niin yksinkertainen kuin Edgertonin kirjassa todetaan. Venäläistä kenraali Gorhakocin arvosteltiin siitä, ettei hän lähtenyt hyökkäykseen ranskalaisten asemia kohtaan, vaikka nämä olivat lähettäneet kolme pataljoonaa ja tykistöä Inkermaniin brittien tueksi. Venäläiset joutuivat ottamaan huomioon Ranskan kyvyn siirrellä joukkojaan taktisiin aseisiin eri skenaarioissa.³⁷⁷

Curtis katsoo Inkermanin taistelun olleen käytännössä sodan ratkaisutaistelu. Venäjä menetti niin paljon upseereitaan ja tykkimiehiään, ettei se enää kyennyt tai halunnut tehdä aloitetta piiritystilanteen ratkaisemiseksi ennen kevään Chernyan taistelun epätoivoista yritystä. Myöskään liittoutuneet ei Curtisin mukaan enää harkinneet Sevastopolin valtausta hyökkäämällä. Sota muuttui asema- ja nälännytyssodaksi.³⁷⁸

Curtis arvelee aktiivisesti Inkermanin taisteluun osallistuneista sotilaista kaatuneen tai haavoittuneen jopa 40 prosenttia. Tappiot olivat siis kaikille osapuolille merkittävät, ja Curtisin mukaan taistelun jälkeinen surkea tilanne tiedostettiin myös venäläisten piirissä, jonka tappiot olivat Inkermanissa hänen arvionsa mukaan noin 12 000 sotilasta. Tämän johdosta heidän taistelutahtonsa painui pohjamutiin, eikä uutta läpimurtoa piirityksen kukistamiseksi enää yritetty. Toisaalta liittoutuneet eivät olisi kyenneet enää torjumaan uutta suurhyökkäystä.³⁷⁹

Inkermanin päivän mittainen taistelu oli siis käännekohta Krimin niemimaan kampanjassa. Russell arvioi raporttinsa lopuksi aivan oikein, että liittoutuneet joutuvat viettämään talven Krimillä.³⁸⁰ Muitakin mahdollisuuksia mietittiin, mutta Raglan katsoi, ettei joukkojen evakuoiminen ole mahdollista. Sää muuttui nopeasti syksystä koleaan ja myrskyisään talvisäähän. Talvesta tuli poikkeuksellisen kylmä. Suuria hyökkäyksiä ei enää tehty, alkoi asemasodan talvi. Osapuolten sisäiset ongelmat olivat niin suuria, ettei varsinaisia taistelutoimia ollut juuri lainkaan talvikuukausien aikana satunnaisia selkkauksia lukuun ottamatta. Tämä kuitenkin ei tarkoittanut Ison-Britannian joukoille helppoa aikaa, vaan talven tuomat ongelmat olivat vasta aluillaan. Joukkoja ei ollut laisinkaan varustettu talven varalle.³⁸¹

377 Curtiss 1979, 325-326.

378 Curtiss 1979, 327 – 331.

379 Curtiss 1979, 328.

380 The Times 4.12.1854, 7.

381 Knight 1999, 53.

Pian Inkermanin jälkeen Krimillä alkoi talvimyrsky. Talvivarusteita ja rehua hevosille tuonut HMS *Prince* haaksirikkoutui. Kun hevoset jäivät ilman rehua, ne kuolivat talven aikana, eikä ruokahuoltoa voitu tehokkaasti järjestää ilman hevosia. Princeen oli myös lastattu kaikki sotaministeriön varastossa olleet talvivarusteet: kymmeniä tuhansia turkkeja, karvalakkeja, hanskoja, nahkasaappaita ym. painui meren pohjaan.³⁸² Toisin kuin ranskalaisilla ja venäläisillä, briteillä ei siten ollut talveen soveltuvaa varustusta. Kylmyys, nälänhätä ja sairaudet alkoivat piinata joukkoja. Brittien joukot eivät Inkermanin jälkeen olisi enää kyenneet torjumaan vihollisen hyökkäystä, mutta taaskaan Krimillä ei osattu hyödyntää tilannetta.³⁸³

Russell poistui Krimiltä loman viettoon Konstantinopoliin joulukuun toisella viikolla ja palasi uudeksi vuodeksi takaisin, havaitakseen olojen olevan entistä huonommat. Tammikuun lopulla 1855 *The Times* asettui raivokkaassa pääkirjoituksessaan avoimesti vastustamaan Ison-Britannian läsnäoloa Krimillä.³⁸⁴ Lordi Aberdeenin hallitus laati toimenpideohjelman olojen parantamiseksi, mutta hallituksen rivit rakoilivat. Kun parlamentissa käynnistettiin Krimin toimenpiteitä koskeva selvitys, Aberdeen erosi, ja hallitus kaatui.³⁸⁵

382 Ponting 2004, 162-163.

383 Edgerton 1999, 24-26.

384 *The Times* 25.01.1855, 6.

385 Walpole 1889, 233-241.

7. LOPUKSI

W.H. Russellin toimintaa on arvioitava aikakauden ja olosuhteiden kontekstissa. Raporttien tarkan lähilukemisen ja analysoinnin kautta tutkimuksessa syntyi käsitys hänen kirjoitustensa todenmukaisuudesta. Tälle tutkimukselle asetteuihin päämääriin pääsemiseksi tärkeää oli myös verrata hänen kirjoitustensa asiasisältöä tutkimuskirjallisuudessa esitettyyn tapahtumakuvaukseen ja muihin silminnäkijälähteisiin.

Tutkimus osoitti, että Russellin kerronnan todenmukaisuuteen vaikutti kolme asiaa: aistihavaintojen rajallisuus, huonot olosuhteet, ja Russellin omat rajoitteet. Kymmenientuhansien sotilaiden edesottamuksista oli mahdotonta saada aikakauden tekniikan puitteissa sen kokonaisvaltaisempaa kuvaa, mitä Russell teki. Tähän hän pystyi haastatteleamalla jatkuvasti tapahtumiin osallistuneita sotilaita. Hän myös kirjasi ylös kuulopuheita ja huhuja. Kaikkea tätä hän käsitteli sotilasoperaation kontekstissa, jolloin tapahtumista syntyi laaja-alaisempi käsitys kuin perinteisistä armeijan tiedonannoista. Russellin antama kuva tapahtumista on niin laaja, ettei se voi perustua vain hänen omiin havaintoihinsa. Hänen on täytynyt käyttää paljon ulkopuolisia lähteitä, joita ei kerrota; kirjoitukset eivät ole yksinomaan hänen omia silminnäkijähavaintojaan. Hänen käyttämistä lähteistä on harvoin mitään mainintaa, joten niiden luotettavuutta on mahdotonta jälkikäteen arvioida. Sitäkään ei voi sulkea pois, että Russell käytti joissain kohdin mielikuvitustaan raporteja laatiessaan. Mikään ei kuitenkaan viittaa tähän, vaan hänen pyrkimyksenä oli totuudenmukainen kerronta. Raportit muuttuivat alkusyksyn innostuksesta orastavan talven sotaväsämykseen. Russell pyrki kuvaamaan kaikkea havainnoimaansa, vaikka hänelle helpompaa olisi ollut vaieta epäkohdista.

Huonojen olosuhteiden on myös täytynyt vaikuttaa kirjoitusten sisältöön. Russell joutui jatkuvasti improvisoimaan suoriutuakseen tehtävistään. Ongelmat alkoivat jo matkalle lähdettäessä, kun hän ei päässyt brittijoukkoja kuljettaneen laivan kyytiin Southamptonissa. Tämän jälkeen hänellä oli jatkuvia vaikeuksia toimia alueella ylemmän upseeriston häneen kohdistaman epäluottamuksen takia. Krimille siirryttäessä alkoi olosuhteet hiljalleen huonontua. Ravinto oli niukkaa ja kaikesta alkoi olla pulaa, jopa kirjoitusmusteesta. Alueella oli huono hygienia ja kulkutaudit vaivasivat joukkoja kroonisesti. Lisäksi Russell joutui olemaan jatkuvassa stressitilassa sodan

vaarallisuuden takia. Verraten hyvissä olosuhteissa kirjoitetut alkupään raportit ovat luonteeltaan positiivisempia kuin Inkermanin taistelupäivänä ja sen jälkeen laaditut synkät kirjoitukset. Russell joutui omakohtaisesti kokemaan sotilaiden huonot olosuhteet, ja sen on täytynyt vaikuttaa hänen näkemyksiinsä tapahtumista, mikä tulee ilmi raporttien muuttumisessa yhä negatiivisemmän sävyisiksi. Välillä hänellä oli kiire saada raportit valmiiksi. Näistä syistä kerronta on monin paikoin sekavaa ja vaatii kontekstin tuntemista.

Pääosin Russellin kerronta on helppo mieltää nykyajan tietämyksen ja standardien mukaiseksi, mutta välillä vastaan tulee kohtia, jotka osoittavat Russellin aikakaudella vallinnutta tieteen tasoa ja maailmankuvaa. Almassa hän kertoi nähneensä aivonsa menettäneen sotilaan, joka nousi ylös ja lähti etsimään vettä. Oletettavasti kyseinen sotilas oli haavoittunut päähän, ja Russell kuvitteli päähän kertyneen veren ja maanaineksen olevan päästä irronneet aivot. Russell oli koulutettu henkilö, mutta tapaus heijastaa kuinka huonosti hän tunsi ihmisen anatomiaa. Aikakauden lääketieteen tuntemus tulee esille myös koleraraportoinnissa ja hygieniaan liittyvissä käsityksissä. Gallipolissa Russell kritisoi kenraali-luutnantti sir George Brownia, joka halusi miesten leikkaavan hiuksensa ja partansa tautien leviämisen estämiseksi. Nykyajan tietämyksellä Brown oli täysin oikeassa. Varnassa Russell arvioi koleran olevan rannalla kasvavien jättikokoisten kurkkujen aiheuttamaa.

Raportit oli tietysti sidottu aikakautensa tieteeseen ja arvoihin. Russell oli isänmaallinen konservatiivi ja ilmeisesti samaistui brittisotilaisiin sotaretken aikana. Tämän johdosta brittien toimijuutta tapahtumissa korostetaan, mikä on ymmärrettävää jo hänen toimeksiantonsa kannalta. Mitään puolueettoman tarkkailijan kuvauksia Russellin raportit eivät ole. Toimittajan toimenkuva Krimillä ylipäätään hahmottui hänelle vasta sodan kuluessa. Ominaista Russellille oli jatkuva vertailu toimijoiden välillä. Kampanjan alkumetreillä esiintyy erityisesti vertailua ranskalaisiin, joiden Russell toistuvasti osoitti olevan paremmin varustautuneita sotaretkeen. Tämä on luultavasti ollut brittihallinnolle kiusallista, etenkin kun Raglan oli lordi Wellingtonin armeijan veteraani Napoleonin sodista. Kirjoituksissa myös esiintyy vastakohtien korostamista kuten brittien urheus ja turkkilaisten pelkuruus, tai taistelun karmeus ja sään kauneus. Raakojen taistelukuvausten yhteydessä Russell saattoi mainita sään olleen päivän aikana kertakaikkisen upea ja näköalat kukkuloilta maalauksellisia. Tyyllilaji vaihtuu kirjeiden

sisällä, mikä osoittaa niiden olleen laadittu useassa tilanteessa. Joidenkin huomioiden voidaan olettaa olleen sarkastisia.

Russellin raporteista voidaan jälkikäteen osoittaa joitain selviä virheellisyyksiä. Hän ei ymmärtänyt Alman ja Balaklavan taistelujen aikana, ettei tilanne ollut komentajien hallinnassa. Russellin asennoituminen ja tiedon keruun rajat tulivat selkeimmin esille juuri Balaklavassa, jossa turkkilaiset menettivät suhteellisesti enemmän sotilaita ensimmäisen linnakkeen puolustuksessa kuin britit kevyen prikaatin hyökkäyksessä. Molemmissa tilanteissa taisteltiin ylivoimaista vihollista vastaan, mutta Russellin johtopäätökset joukkojen luonteesta taistelun perusteella olivat liki päinvastaiset. Hänen negatiivinen käsityksensä näkyvät koko tutkimusjakson aikana venäläisten raakuutta ja turkkilaisten saamattomuutta korostavissa osuuksissa. Venäläisistä puhutaan barbaarisina vihollisina ja turkkilaisiin ei suhtauduta tasavertaisena toimijana. Ranskalaisiin hän suhtautui ihailen, heidän organisaatio oli parempi ja Russell vaikutti arvostavan heitä. Hän ei kuitenkaan tuonut selkeästi esiin ranskalaisten ratkaisevaa roolia Inkermanin taistelussa. Russell ei varmasti tahallisesti vääristellyt tapahtumia. The Timesin kirjeenvaihtajana Russell keskittyi brittien tekemisiin, turkkilaisista ja ranskalaisista raportointi oli hänelle toissijainen tehtävä.

Russell otti riskejä kyetäkseen saamaan tietoa tapahtumista. Hän oli uhkarohkea ja asetti itsensä kuolemanvaaraan työnsä takia. Kirjoituksissa hän on sekä kertoja että toimija, mikä teki hänen kirjeistään omakohtaisen seikkailun kuvauksia. Kuten Markovits toteaa, Russellin kirjoituksista syntyi jatkokertomuksen kaltainen tarina, jossa yhden artikkelin lukenut aikalainen jäi odottamaan tarinan jatkoa. Kun muu The Timesin uutisointi tuki Russellin esittämää kuvausta, on aikalainen todennäköisesti pitänyt tapahtumakuvausta hyvin uskottavana.

Russell myöhemmin itse arvioi siviilin olevan kykenevä arvioimaan sotilasasioita. Hänen kerronta perustui kuitenkin juuri siviilihenkilön kokemukseen. Siviilitaustansa takia hän kiinnitti huomiota asioihin, jotka sotilas olisi jättänyt huomioimatta itsestäänselvyyksinä. Hän ei ymmärtänyt brittijoukkojen seuraan liittyttyään, että armeijassa vuosia palvelleille erilaiset ikävyödet, vastoinkäymiset ja asioiden toimimattomuus olivat normeja. Russell kiinnitti tämän kaltaisiin epäkohtiin välittömästi huomiota, kuten sotilaiden epätarkoituksenmukaisiin asusteisiin. Siviilin

näkökulma teki kirjoituksista aikalaisille ymmärrettäviä verrattuna perinteisiin sotilasraportteihin. Komentajien taktisia päätöksiä ja virheitä Russell ei täysin ymmärtänyt. Kaaottisessa tilanteessa hän luuli kaiken olevan komentajien hallinnassa ja tarkoituksenmukaista. Taistelun jälkeisissä analyyseissaan hän sivusi näitä asioita, mutta oletettavasti perusti näkemyksensä alemman upseeriston kanssa käymiin keskusteluihin. Maastoa Russell kuvaili yksityiskohtaisesti, muttei juurikaan ymmärtänyt sen sotilaallista merkitystä. Maisemallisen kuvauksen korostaminen on kuitenkin ollut välttämätöntä, jotta aikalainen on kyennyt saamaan käsityksen tapahtumapaikasta.

Russellin kirjoituksissa esiintyi tapahtumien dramatisointia, ja tämä välittyy joskus myös tutkimuskirjallisuuteen; usein hänen pitkistä kirjoituksistaan nostetaan esiin yksi kappale tai lause, joka on ainakin osittain irrotettu asiayhteydestään. Koko artikkelin yhteydessä Russellin esittämä kritiikki ei erotu samalla lailla. Hän myös jakoi runsaasti kiitosta erinäisille tahoille, ja usein kriittisen kuvauksen yhteydessä oli myös positiivisia mainintoja. Kritiikistään huolimatta Russell ei tuonut esille sodan jälkeenkään minkäänlaista laaja-alaista pohdintaa sodankäynnin tai koko toiminnan rationaalisuudesta, vaan hänelle tilanne näyttäytyi jonkinlaisena fatalistisena itsestäänselvyytenä. Myöskään mitään yksilön hyötynäkökulmaa Russell ei tuo esiin lainkaan, vaan hänelle valtion auktoriteetti ja sotilaiden velvollisuudet olivat sisäistettyjä normeja.

Aikalaiset saivat Russellin raporteista realistisen käsityksen tapahtumista, joka oli niin todenmukainen, mitä sen ajan tekniikan ja kulttuurin puitteissa oli mahdollista välittää. Russellin ansiot ymmärtää parhaiten vertaamalla hänen kirjoituksiaan muihin aikalaiskuvauksiin. Todenmukaisen kuvan syntymisessä keskeistä oli rivisotilaan toimijuuden nostaminen rooliin sotautisoinnissa. Viktoriaanisen ajan mielikuville sotimisesta Russellin kirjoitusten on täytynyt olla hämmentäviä, kun urhoollisuuden rinnalla korostui sotaretken aiheuttama turha kärsimys, likaisuus, merkityksetön kuolema koleraan ja kyvyttömyys vaikuttaa omaan kohtaloonsa. Russell ja Delane eivät välittäneet, onko lukijoiden joukossa naisia, joille raakuuksien ei katsottu sopivan, tai henkilöitä, joille valtion asioiden ei katsottu kuuluvan. Juuri tämän ansiosta Russellin kirjoitukset erottuivat perinteisestä sotautisoinnista, niissä murtauduttiin viktoriaanisen ajan normien ulkopuolelle.

LÄHDELUETTELO:

Alkuperäislähteet:

Daily News 14.10.1854; British Library Newspapers.

Dallas, G.F. 1854 teoksessa: Mawson, M.H.: *Eyewitness in the Crimea: the Crimean War Letters of Lt.Col. George Frederick Dallas*, Edited by Michael Hargreave Mawson, Greenhill Books, UK 2001.

Fenton, Roger: Photograph of W.H.Russell in Crimea, june 1855.

Heath, sir Leopold George: *Letters from the Black Sea during the Crimean war 1854 – 1855*. Richard Bentley & Son, London, 1897.

Herbert, H noin 1904, Royal Magazine, teoksessa: Knight, Ian: *Marching to the Drums; Eyewitness Accounts of War from the Kabul Massacre to the Siege of Mafikeng*, Greenhill Books Lionel Leventhal Limited, London 1999, s. 37.

Horn , John: *Letter from Gunner John Horn, Captain Maude´s Troop, Royal Horse Artillery, To his Parents in Lancaster*, 6.10.1854, Sevastopol, Dawson, Anthony teoksessa: *Letters from the Light Brigade; The British Cavalry in the Crimean War*, 2014.

Hume, John R.: *Reminiscences of the Crimean Campaign with the 55th regiment*, Unwin Brothers, Chilworth and London, 1894.

Kipling, Rudyard: *Barrack-Room Ballads And Other Verses*, Methuen, London, 1892.

Morning Post 14.10.1854, 16.10.1854; British Library Newspapers.

Russell, William Howard: *The British Expedition to the Crimea*, G. Routledge & Co., London, 1858.

Russell, William Howard: *Eyewitness accounts: Battles of the Crimean War*, (1858), Amberley Publishing, Stroud Glos., 2014.

Standard 14.10.1854; British Library Newspapers.

The Examiner 9.12.1854; Tennyson, Alfred: *Charge of the Light Brigade*.

The Times 21.9.1854 – 25.1.1855; The Times Digital Archive.

Tuntematon silminnäkijä kuvaus 19.9.1854, s. 25-26 Warner, Philipin kirjassa: *The Crimean War*, Arthur Parker Limited, London, 1972.

Wellesley, Arthur: *To Earl Barthust, Huarte* 2.7.1813, 4.7.1813, Brett-Jamesin teoksessa *Wellington at War 1794-1815 -a Selection of His Wartime Letters Edited and Introduced by Antohony Brett-James*, MacMillan & co Ltd, London 1961.

Tutkimuskirjallisuus:

Altick, Richard D.: *The English Common Reader; A Social History of the Mass Reading Public, 1800-1900*, by Richard D. Altick with a Foreword by Jonathan Rose, by the University of Chicago 1957, Second Edition, Ohio State University Press, Columbus, 1998.

Anderson, Olive: "Loans versus Taxes: British Financial Policy in the Crimean War", *The Economic History Review*, vol. 16, no. 2 (1963), 314–327.

Atkins, John Black: "Russell, sir William Howard (1820-1907)", *Dictionary of National Biography*, 1912 supplement, vol III, editor sir Sidney Lee, Smith, Elder & co, London, 1912, 241-243.

Arnold, Guy: *Historical Dictionary of the Crimean War*, edited by John Worroneff, Scarecrow Press, Inc., Lanham, Maryland and London, 2002.

Baldwin, Gordon, Daniel, and Greenough, with contributions by Pare, Roberts, and Taylor: *All the Mighty World: The Photographs of Roger Fenton, 1852–1860*, Yale university press, New haven and London, 2009.

Best, Brian: *Fighting for the News*, Frontline books, Barnsley, 2016.

Brett-James, Anthony: *Wellington at War 1794-1815 -a Selection of His Wartime Letters Edited and Introduced by Antohony Brett-James*, MacMillan & co Ltd, London 1961.

Brown, Michael: "Like a Devoted Army: Medicine, Heroic Masculinity, and the Military Paradigm in Victorian Britain", *Journal of British Studies*, 49/3, (2010) 592-622.

Bullard, Frederic Lauriston: *Famous war correspondents*, Little, Brown and Company, Boston, 1914.

Curtis, John Shelton: *Russia`s Crimean War*, Duke University Press, Durham, N.C, 1979.

Dawson, Anthony: *Letters From the Light Brikade; The British Cavalry in the Crimean War*, Mungo Melmin, Pen & Sword Military, Barnsley, 2014.

Dawson, Anthony: *The Siege of Sevastopol 1854-1855; The War in the Crimea Told Through Newspaper Reports, Official Documents and Accounts of Those Who Were There*, Frontlinebooks, Barnsley, 2017.

Edgerton, Robert B: *Death Or Glory: The Legacy Of The Crimean War*, Westview Press, Boulder, 1999.

Fleming, Alice Mulcahey: *Reporters at war*, Cowles book Company, Inc., New York, 1970.

- Fletcher, Ian, Ishchenko, Natalia: *The Crimean War: a Clash of Empires*, Spelmount Limited, Staplehurst, 2004.
- Furieux, Holly: *Military Men of Feeling: Emotion, Touch, and Masculinity in the Crimean War*, Published to Oxford Scholarship Online, Oxford, 2016.
- Goldfrank, David M.: *The Origins of the Crimean War*, Longman, London, 1994.
- Goldie, Sue M.: *"I Have Done My Duty": Florence Nightingale in the Crimean War 1854-56*, Manchester university Press, Manchester, 1987.
- Greenough, Sarah: *All the Mighty World: The Photographs of Roger Fenton, 1852-1860*, Metropolitan Museum of Art, New York, 2008.
- Hankinson, Alan: *Man of wars, William Howard Russell of the Times*, Heinemann, London, 1982.
- Harris, Stephen M.: *British Military intelligence in the Crimean War 1854-1856*, Frank Cass Publishers, London, 1999.
- Kivimäki, Ville: *Sotilaan työ, siviilin taakka; "Vihollisen tuhoamisen dynamiikasta, kokemuksesta ja muistosta"*, teoksessa Tiina Kinnunen & Ville Kivimäki: *Ihminen sodassa. Suomalaisten kokemuksia talvi- ja jatkosodasta*, Minerva, Jyväskylä, 2006.
- Knight, Ian: *Marching to the Drums; Eyewitness Accounts of War from the Kabul Massacre to the Siege of Mafikeng*, Greenhill Books Lionel Leventhal Limited, London, 1999.
- Knightley, Phillip: *The First Casualty -The War Correspondent as Hero, Propagandist, and Myth Maker from the Crimea to Vietnam*, André Deutsch Limited, London, 1975.
- Lalumia, Matthew: "Realism and Anti-Aristocratic Sentiment in Victorian Depictions of the Crimean War.", *Victorian Studies*, vol. 27, no. 1 (1983), 25–51.
- Louw, Eric: *The Media and Political Process*, Sage Publications Ltd., London 2005.
- Mathews, Joseph James: *Reporting the Wars*, University of Minnesota Press, Minneapolis, 1957.
- Markovits, Stefanie: *The Crimean War in the British Imagination*, Cambridge University Press, UK, 2009.
- Mawson, M.H.: *Eyewitness in the Crimea: the Crimean War Letters of Lt.Col. George Frederick Dallas*, Edited by Michael Hargreave Mawson, Greenhill Books, UK 2001.
- McLaughlin, Greg: *War Correspondent*, Pluto Press, London, 2002.
- Palmer, Alan: *The Banner of Battle*, George Weidenfeld and Nicolson Limited, London, 1987.

Ponting, Clive: *The Crimean War - The Story Behind the Myth*, Chatto & Windus, London, 2004.

Royle, Trevor: *Crimea: The Great Crimean War, 1854-1856*, Little, Brown and Company, London, 1999.

Sweetman, John. "Uncorroborated Evidence: One Problem about the Crimean War", *Journal of the Society for Army Historical Research*, vol. 49, no. 200, (1971) 194–198.

Taylor, A.J.P.: *The Struggle for Mastery in Europe 1848–1918*, Oxford University Press Inc., New York, 1954.

Torvinen, Taimi: *Ulkomaisen sanomalehdistön historia*, Weilin+Göös, Espoo, 1982.

Turner, David: "War Correspondent William Russell's Blunt Truths about the Crimean War Changed the British Army", *Military History*, 12, (2002), 12-14.

Walton, Susan: *Imagining Soldiers and Fathers in the Mid-Victorian Era: Charlotte Yonge's Models of Manliness*, Ashgate Publishing, Limited, Farnham, 2010.

Warner, Philip: *The Crimean War -A Reappraisal*, Arthur Parker Limited, London, 1972.

Walpole, Spencer: *The Life of Lord John Russell*, Volume 2, First published 1889, Haskell House Publishers Ltd., New York, 1969.

Woods, Oliver, Bishop, James: *The Story of The Times : Bicentenary Edition 1785-1985*, Michael Joseph LTD, London, 1985.

Sähköinen lähde:

Provan, Josh: "What Wellington Said" 13.11.2014, *Adventures in Historyland*, <https://adventuresinhistoryland.com/2014/11/13/what-wellington-said/> , [käytetty 18.2.2020].

Brandeis university: *The Crimean War in the French and British Satirical Press*. <https://lts.brandeis.edu/research/archives-speccoll/exhibits/crimeanwar/Intro.html>. [käytetty 25.1.2020]

BritishBattles.com: *The Battle of the Alma*, <https://www.britishbattles.com/?s=the+battle+of+alma> [käytetty 25.1.2020]

Fenton, Roger: W.H.Russell june 1855, Royal Collection Trust, <https://www.rct.uk/collection/2500306/sir-william-howard-russell-1820-1907> [käytetty 25.1.2020]

Mathews, Joseph James: *Father of War Correspondents*, VQR: Essays: Father of War Correspondents, volume 21/1, winter 1945. <https://www.vqronline.org/essay/father-war-correspondents> [käytetty 25.1.2020]

Diane Greco Josefowicz Ph. D., Lecturer, Boston University; Science Editor, The Victorian Web: Submarine Telegraphy Timeline.
<http://www.victorianweb.org/technology/telecom/chronology.html>
[käytetty 25.1.2020]

